



ESTUDI GUIA DE TIPOLOGIES CONSTRUCTIVES I EDIFICIS PATRIMONIALS DELS NUCLIS AGREGATS A TORÀ

PROJECTE FINAL DE GRAU

Autor: Jordi Palou Martínez

Estudis: Grau en Arquitectura Tècnica

Curs: 2017

Índex

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1 - ÀMBIT DEL TREBALL.....	5
1.2 - OBJECTIUS	5
2. INTRODUCCIÓ NUCLIS	6
3. NUCLIS.....	8
3.1 - TORÀ.....	8
- Vista Global	8
- Història:	9
- Etimologia:.....	9
3.1.1 - <i>Església Patrimonial de Sant Gil</i>	10
- Vista General	10
- Plànols	11
- Façanes	13
- Elements constructius interiors	19
- Particularitats.....	25
- Fets històrics	25
3.2 - L'AGUDA.....	26
- Vista Global	26
- Història	28
- Etimologia	28
3.2.1 - <i>Santa Maria de L'Aguda:</i>	29
- Vista general.....	29
- Plànols	30
- Façanes	32
- Elements constructius interiors.....	34
- Particularitats	40
- Mobiliari.....	40
- Fets històrics:	41
3.2.2 - <i>Sant Salvador del Coll</i>	42
- Vista general.....	42
- Plànols	43
- Façanes	44
- Elements constructius interiors.....	47
- Fets històrics	48
3.3 - PUIG-REDON	49
- Vista Global	49
- Història	49
- Etimologia	49
3.3.1 - <i>Capella Sant Joan de Puig-redon</i>	50
- Vista General	50
- Plànols	51
- Façanes	53
- Elements constructius interiors.....	56
- Mobiliari.....	58
- Particularitats.....	58
- Fets històrics	59
3.4 - VALLFEROSA.....	60

- Vista Global	60
- Història	62
- Etimologia	62
3.4.1 - Torre de Vallferosa	63
- Vista General	63
- Plànols	64
- Envolvent	65
- Elements constructius interior	67
- Particularitats	70
- Fets històrics	70
3.5 - LLANERA:	71
- Història:	72
- Etimologia:	72
3.5.1 - Dolmen de Llanera	73
- Vista General	73
- Exterior	74
- Interior	76
- Particularitats	76
- Fets històrics	76
3.6 - SANT SERNI	77
- Vista Global	77
- Història	77
- Etimologia	77
3.6.1 - Església de Santa Maria i Sant Sadurní	78
- Vista General	78
- Plànols	79
- Façanes	81
- Elements constructius interiors	85
- Mobiliari	89
- Particularitats	90
- Fets històrics	90
3.7 - FONTANET	91
- Vista Global	91
- Història:	91
- Etimologia	91
3.7.1 - Església Sant Miquel de Fontanet	92
- Vista General	92
- Plànols	93
- Façanes	96
- Elements constructius interiors	101
- Mobiliari	103
- Particularitats	103
- Fets històrics	104
3.8 - CLARET	105
- Història	105
- Etimologia:	105
3.8.1 - Església de Santa Maria:	106
- Vista General	106
- Plànols	108
- Façanes	110
- Elements constructius interiors	113
- Mobiliari	116
- Particularitats	117
- Fets històrics	117

3.9 - CELLERS:	118
- Vista Global	118
- Història:	119
- Etimologia:	119
3.9.1 - Església Monestir Sants Celdoni i Ermenter	120
- Vista General	120
- Plànols	121
- Exterior	123
- Elements constructius interiors	128
- Mobiliari	132
- Particularitats	133
- Fets històrics	133
4. RUTES	134
4.1 - OPCIÓ 1	134
Torà – Aguda	135
L'Aguda – Puigredon	137
Puigredon - Vallferosa	139
Vallferosa – Llanera	141
Llanera – Sant Serni	144
Sant Serni – Fontanet	145
Fontanet– Claret	146
Claret – Cellers	147
Cellers – Torà	149
4.1.2 - TAULA RESUM DE LA RUTA	151
4.1.3 - INDICADOR RUTA	152
4.1.4 - PRESSUPOST D'ELEMENT DE SENYALITZACIÓ	155
5. CONCLUSIÓ	157
6. OBTENCIÓ DE DADES TÈCNIQUES	158
Esbossos	158
7. VOCABULARI	170
8. TAULA DE IL·LUSTRACIONS	174
9. BIBLIOGRAFIA	180
Entitats	180
Documents	180
Pàgines web	180

1. Introducció

1.1 - Àmbit del treball

Torà és el meu poble, en el que he crescut i del que ha dia d'avui no acabo de conèixer tots els seus racons, pel que aquest treball hem permet descobrir i visitar una mica més el seu global.

On observar noves rutes a recórrer i visitar construccions amb cert passat arquitectònic i històric.

1.2 - Objectius

El propòsit d'aquest estudi es basa en tres objectius principals:

- 1- Aprofundir en els edificis patrimonials de la zona escollida (en aquest cas Torà).

En aquest apartat es basa en el coneixement general de Torà i els seus nuclis agregats.

Degut a que Torà disposa de diferents nuclis de població, es tracta d'una presentació de cada un d'ells i ha continuació un estudi general d'una de les construccions més destacades en cada lloc.

- 2- Estudiar les seves tipologies constructives segons l'ús.

Es basa en la part on juntament del coneixem dels edificis amb més importància de cada un dels nuclis, en el que es fa rellevància dels seus sistemes constructius més destacats.

- 3- Dissenyar les bases d'una guia per visitar-los i donar-los a conèixer

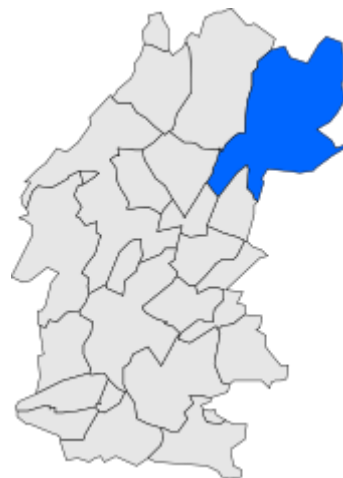
Es basa en la construcció d'una ruta turística en la que permet visitar els nuclis de població englobats a Torà i conèixer algunes de les seves construccions més rellevants.

2. Introducció nuclis

Torà pertany a una de les comarques de l'interior de Catalunya amb el nom administratiu de la Segarra, com a vila i municipi Torà està situat al nord-est de la comarca.



Nuclis 1 Catalunya - La Segarra



Nuclis 2 La Segarra - Torà

El municipi de Torà, amb més de 1300 habitants es troba emplaçat a la Vall del Llobregós, a la confluència amb la riera de Llanera, al límit del Solsonès i l'Anoia.

La vila s'assenta a l'esquerra de la riera de Llanera, poc abans de la confluència amb la de Cellers i amb el Llobregós, al peu de la serra de l'Aguda. Té 93,31 km² és el segon més gran de la Vall en extensió, després de Pinós.

Dins el municipi s'hi troben 9 nuclis de població: l'Aguda, Cellers, Claret, Fontanet, Llanera, Puigredon, Sant Serni, Torà i Vallferosa, ara bé, el 90% de la població viu al nucli de Torà i ocupa tan sols el 10% de la seva superfície.



Nuclis 3 Torà - Nuclis

Entitat de població	Habitants
Aguda	6
Cellers	26
Claret	6
Fontanet i Puig-redon	12
Llanera	13
Sant Serni	33
Torà	1165
Vallferosa	19

El municipi de Torà inicialment constava amb una extensió de terreny de 18 km² però l'any 1968 la seva superfície es va veure augmentada a uns 93,31 km² per l'annexió del municipi de Llanera de Solsonès.

Llanera o Llanera de Solsonès és un antic municipi de la comarca del Solsonès que l'any 1968 fou incorporat al terme municipal de Torà, de la Segarra. Aquest fet es va dur suposadament a terme per interessos personals d'un secretari comú i dels dos alcaldes del moment. A partir d'aquest moment tots els poblets que formaven Llanera van augmentar la regressió que ja tenien.

El clima de la Segarra és mediterrani continental sec, amb una precipitació anual escassa. La temperatura en els hiverns es baixa, entre 3 i 4 graus de mitja, ajudada per boires constants. I els estius amb altes temperatures, entre 23 i 24 graus.

L'economia del municipi es basa principalment en l'agricultura i en la indústria. La zona de conreus és ocupada principalment de secà per cereals a més de claps d'oliveres i ametllers. També hi ha petits sectors de regadiu, dedicats essencialment a hortalisses pel consum familiar. La ramaderia complementa l'agricultura.

El sector de la indústria a Torà es basa en el sector agroalimentari (pinsos), el de materials de construcció i materials d'equips elèctrics.

3. Nuclis

3.1 - Torà

- [*Vista Global*](#)

L'actual vila de Torà es troba ubicada al peu de la serra de l'Aguda, un dels últims contraforts del Pirineu vers el centre de Catalunya, entre els rius Llobregós que d'est a oest i la riera de Llanera.

Urbanísticament la vila s'ha format a partir d'un nucli clos medieval, posterior a un castell inicial del segle XI, ubicat en la part més alta de la vila, i del qual encara es pot contemplar diversos trams dels seus murs.



Torà 1 Situació aèria

La vila de Torà és avui un nucli en expansió, fruit sobretot del seu creixement industrial tot i no fer-li canviar en gran mesura l'àmbit agrícola i ramader que mostra el seu caràcter.

- Història:

Tot i conèixer antecedents prehistòrics i antics de Torà, gràcies a descobriments de materials com ceràmica d'època ibera, la vila té el seu origen en època medieval causat en un moment important, per l'enfrontament entre els comtats cristians i el món islàmic. Al segle IX i X es dur a terme un impuls repoblador per recuperar la frontera a la dreta del riu Llobregós, on es formen punts fortificats d'entre ells el castell de Torà. El castell formava un punt de observació i de control de pas.

A mitjans del segle XI la repoblació de la Segarra avança cap al sud creant noves fortificacions, portant a una reducció del valor de la frontera del Llobregós.

Els primers segles de l'ocupació cristiana de la zona de Torà, estava juntament mencionada amb l'Aguda, com a castell de l'Aguda i la vila de Torà.

En la guerra de Successió les tropes filipistes obligaren a enderrocar el castell, les muralles, els blasons dels portals, els baluards i portes que tancaven la vila per oposició a Felip V.

En la guerra del Francès, Torà va ser víctima de saquejos.

Torà va sofrir en el segle XIX per atacs de tropes carlines, degut a l'empenta de la vila en la defensa de la constitució i la figura de la reina regent Maria Cristina i de la seva filla Isabel, que li valgué el títol en 1841 el títol de "Molt lleial i constant vila de Torà".

- Etimologia:

- 1- El topònim de Torà com una evolució del llatí tauranum, sufixació regular de l'antropònim masculí taurus.
- 2- Trasllat de topònim de la població Torà de Tost situat a 10km de la Seu d'Urgell per part del comtat d'Urgell.
- 3- Relació al topònim amb un substrat àrab; taur (cercle o volta) o torat (riquesa o terra de riquesa)

3.1.1 - *Església Patrimonial de Sant Gil*

- *Vista General*



Església parroquial de Sant Gil 1 Situació aèrea

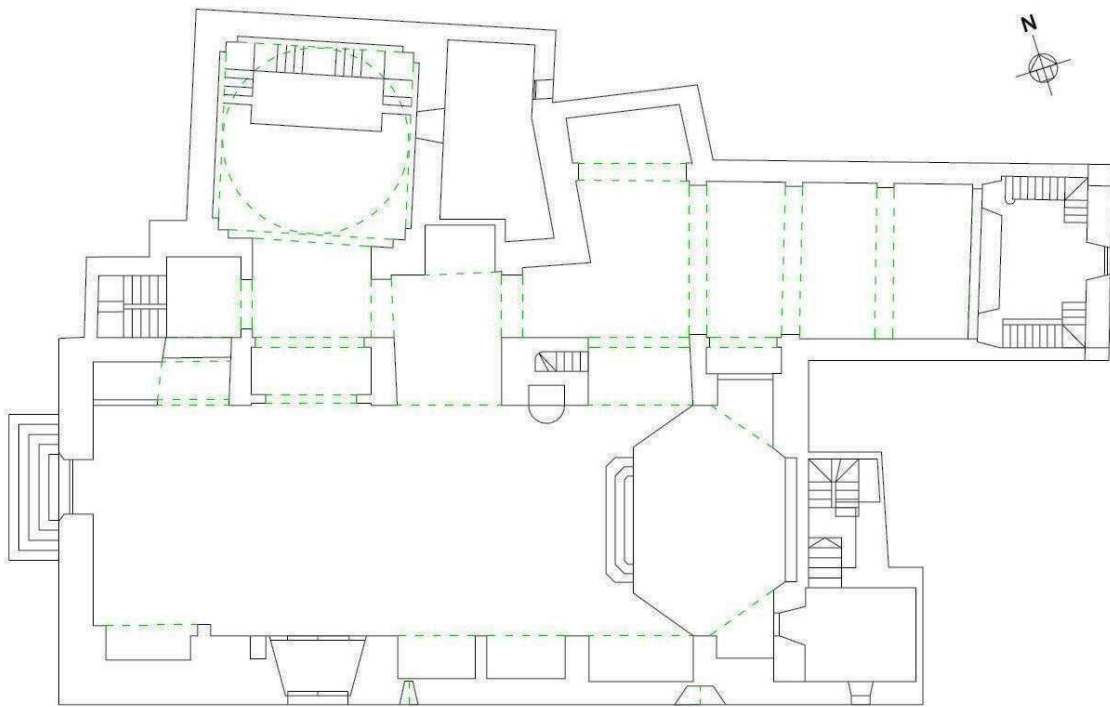


Església parroquial de Sant Gil 2 Vista General

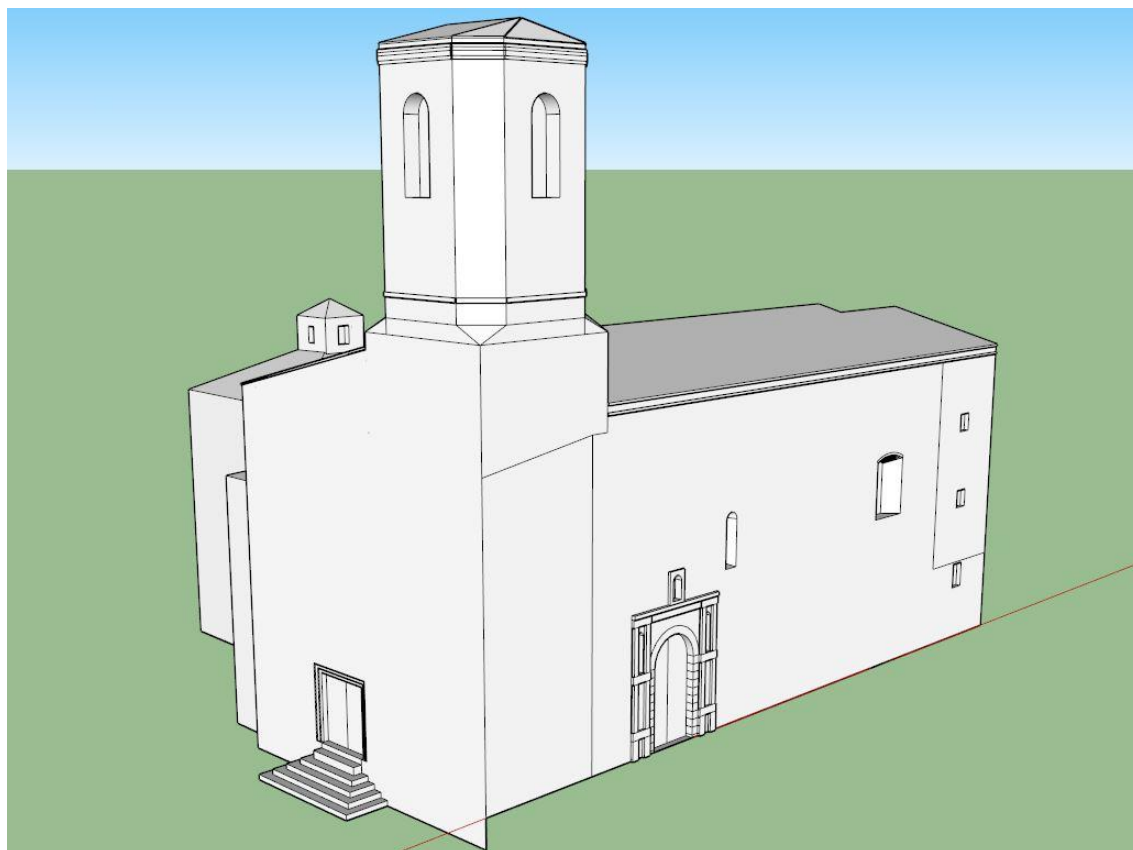
Es tracta d'una església d'estil gòtic tardà i barroc del segle XVI-XVIII d'un alt interès. Es troba en un estat de conservació bo on s'han anat realitzant un conjunt de obres d'ampliació per guanyar espais i restauracions al llarg de la seva vida.

Consta d'una sola **nau**, en la que s'han realitzat ampliacions degut a la necessitat de disposar de mes espai , deixant únicament creixement en direcció nord, ja que els altres costat no ho permetien en haver-hi cases o per no menjar-se la plaça sud que i constitueix la porta d'accés principal.

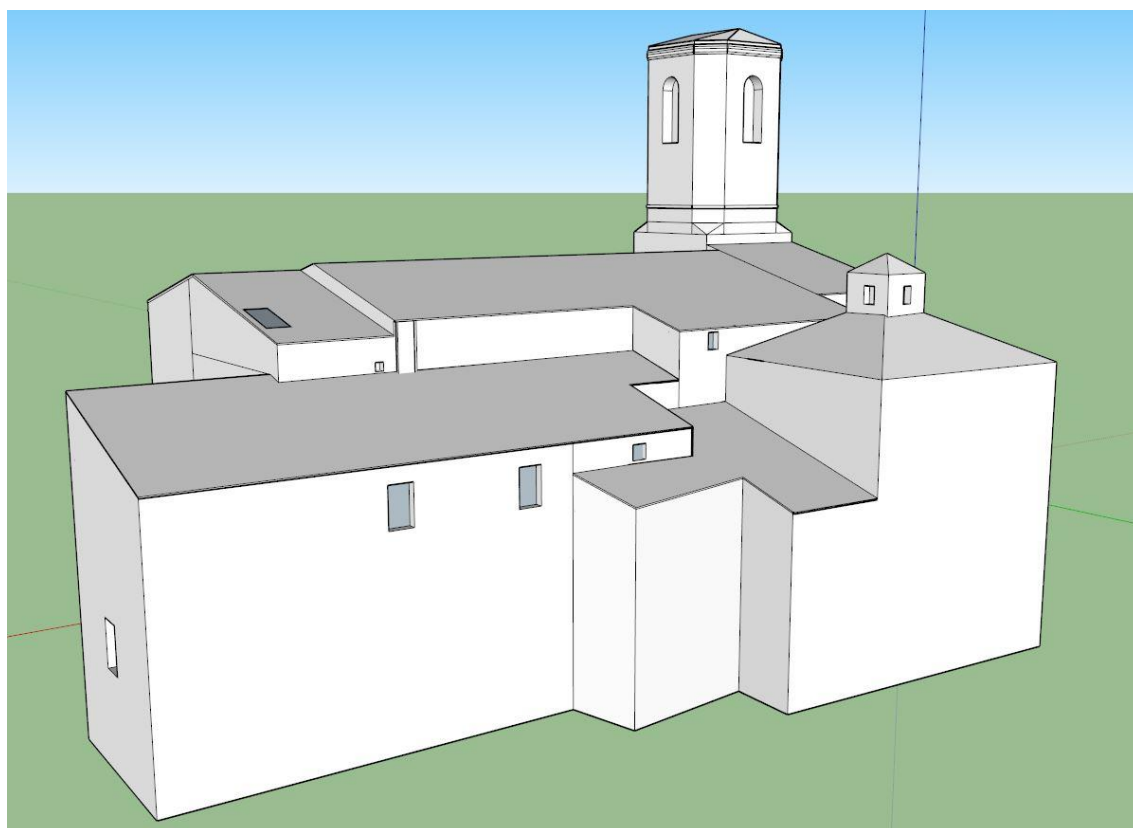
- Plànols



Església parroquial de Sant Gil 3 Planta General



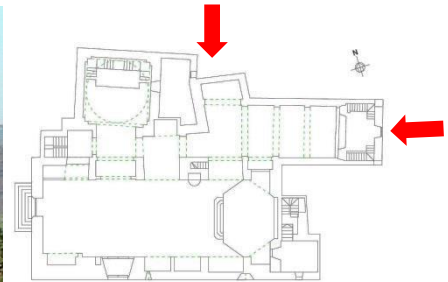
Església parroquial de Sant Gil 4 Representació 3D - Exterior 1



Església parroquial de Sant Gil 5 Representació 3D - Exterior 2

- Façanes

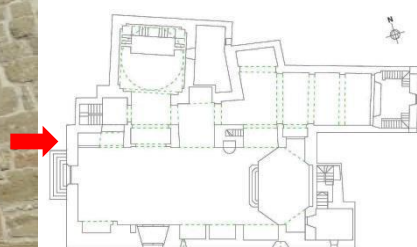
En la façana nord i oest ens trobem en seccions variables degut a les varies construccions posteriors a la **nau** principal.



Església parroquial de Sant Gil 6 Façana Nord i Façana Est

La façana oest presenta un aparell regular de **carreus** de mida gran, ben escairats. El mur es troba en diferents fases en funció de les construccions d'ampliació posterior a la inicial, apreciand varies discontinuïtats lineals en ell.

Es poden diferenciar tres sectors diferents on el situat a la dreta i de major dimensió, disposa d'una porta d'accés secundària en la sala principal.



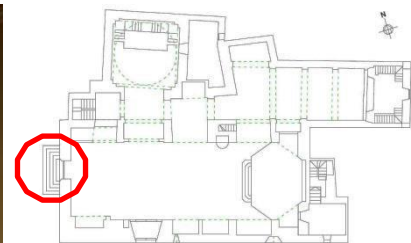


Església parroquial de Sant Gil 7 Façana Oest

Popularment anomenada “porta falsa”, presenta una estructura mes senzilla que la principal, amb l’emmarcat bocellat i una **llinda** plana en forma lleugerament triangular, a manera de **frontó**. Compensa el desnivell amb unes escales exteriors de pedra formant part de la plaça.

L’obertura de la porta es dur a terme en una de les últimes reformes pel que antigament no existia l’accés per aquesta plaça.

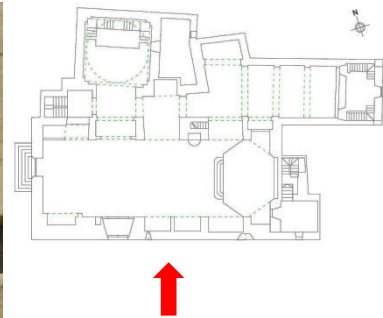
La porta es basa en dos apartats, exteriorment per una porta de vidre i un marc amb protecció metàl·lica i interiorment d’uns **paraments** de vidre i estructura portant de fusta i dos portetes d’accés cap als laterals de la sala. Aquest espai, creat per disposar d’una millor protecció tèrmica.



Església parroquial de Sant Gil 8 Porta Secundaria

Façana sud o principal també està formada per un aparell de **carreus** de pedra de dimensions grans, treballats en les seves cares i disposats en filades. Tot i que observem algunes filades, en la part inferior i cap a la zona de la capçalera, d'un aparell més tosc i visiblement desgastat, possiblement corresponent a un mur d'una època més primitiu que la resta.

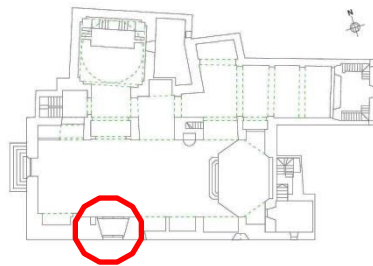
Un mur que presenta una continuïtat lineal en tot el seu recorregut i constituïda amb poques obertures de dimensions i formes variables.



Església parroquial de Sant Gil 9 Façana sud o principal

L'accés està dividit en dos portes de fusta, disposant d'un espai entre elles per tal d'obtenir una major protecció tèrmica. Les dos són de grans dimensions i de fusta.

L'obertura de la porta exterior presenta una estructura que podríem qualificar de renaixentista, pel seu ordre **columnar** que emmarca la porta, amb sengles **fronícules** a banda i banda i a la part superior, que avui romanen buides, sense les escultures amb els sants que hi figuraven.



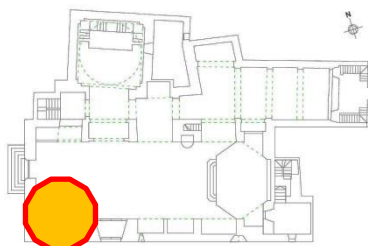
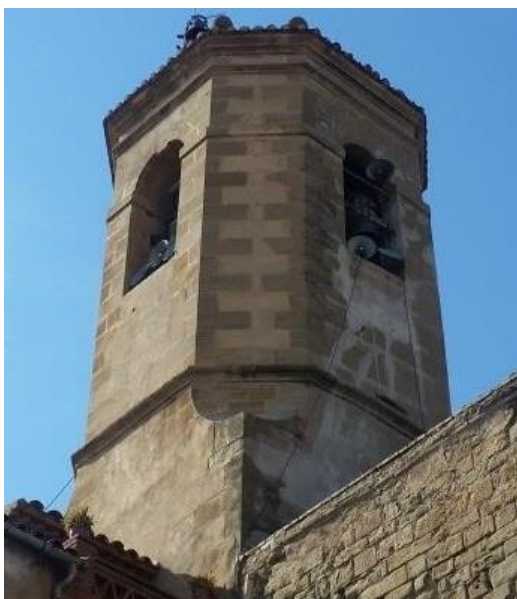
Església parroquial de Sant Gil 10 Porta principal

El campanar situat al extrem sud-oest del edifici presenta una estructura exterior octogonal sobre una base quadrada. La seva coberta està formada principalment a dos aigües en direcció est i oest i la formen **bigues** de fusta i teules àrab.

El campanar disposa de quatre obertures orientats en les direccions de les façanes, en què dos d'elles disposen d'un major gruix del mur. Així doncs, les parets són de variables gruixos, en els que s'agrupen en dos. El primer de major gruix i format totalment de pedra, mentre que el segon grup de menor gruix i amb un acabat interior d'obra de fàbrica amb totxos massissos.

Pel que fa als quatre costats interior que no disposen de les obertures de les finestres, interiorment únicament formin part del tancat que assegura la unió de les parets. I per aquest fet, el costat que uneix les parets més primes és d'un gruix superior a la resta.

En la part superior del campanar, sota la teulada s'observen unes poques **bigues** col·locades en diferents direccions i ajuntades entre elles per unions amb cargols per poder treballar com una sola. Eren utilitzades únicament per col·locar-hi politges i poder pujar les campanes d'un pes considerable.



Església parroquial de Sant Gil 11 Campanar

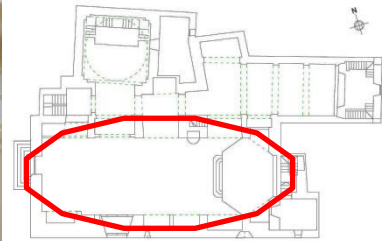
En el descens de càrregues el campanar descarrega en el punt més interior a la **nau** sobre un parcial d'un arc pel que disposa d'un reforç en forma de pilar invertit que es ajudat en una biga d'acer procedent del pilar del propi arc afectat.



Església parroquial de Sant Gil 12 Reforç

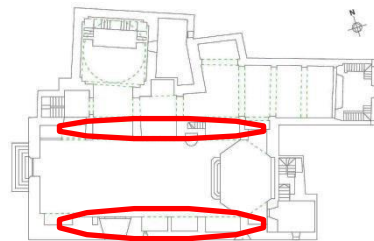
- Elements constructius interiors

En l'interior de la **nau** trobem la sala principal, que està coberta amb una curiosa **volta de creueria** que dibuixa formes estrellades, amb diversos punts d'encreuament marcats per petites claus i amb una successió de rombes que marquen una certa direccionalitat cap a l'altar. La **volta de creueria** forma en cada tram **arcs apuntats o ogivals**.



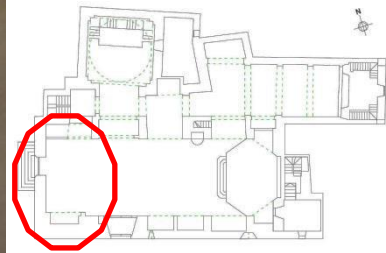
Església parroquial de Sant Gil 13 Volta de creueria

Destacant en l'alçat de la sala trobem en el recorregut del perímetre interior un **trifori** format per petits **arcs** de mig punt amb columnetes d'aire classicitzant. En aquest recorregut on es troba el **trifori** en la part corresponent al mur formen uns passadissos.



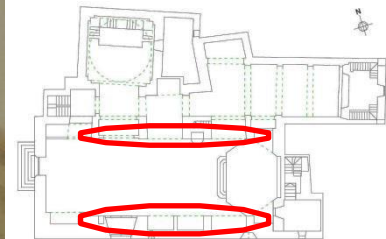
Església parroquial de Sant Gil 14 Trifori

En la sala principal l'església disposa d'un **cor** situat en la part oest. És d'una gran dimensió, degut a què l'església i en ell s'observa una petita barana de pedra.



Església parroquial de Sant Gil 15 Cor

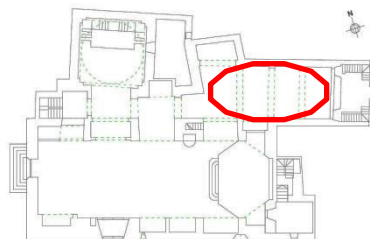
En les parets laterals trobem **capelles** i accessos a altres estàncies de la **nau**. En el lateral sud de la sala principal, el complementa un conjunt de quatre **capelles** cobertes amb arc de creueria únicament amb les dos diagonals, formant quatre costats i un punt central marcat.



Església parroquial de Sant Gil 16 Capelles Laterals

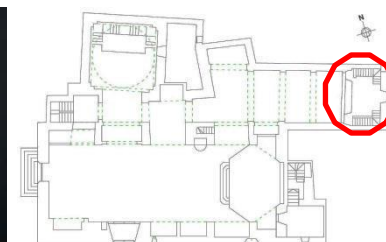
L'església en la seva part nord-est trobem que hi ha una segona sala, on presenta una segona **nau** en la qual podem apreciar molts elements relacionats al seu conjunt. Sembla ser una segona església connectada lateralment a la principal.

On presenta estar coberta interiorment per una **volta de canó** amb **llunetes** laterals, on algunes són finestres que permeten l'entrada de llum. La **volta** també té **arcs** faixons en el seu recorregut de la sala en els que estan decorats sanefes motllurades i en el mateix recorregut lateral.



Església parroquial de Sant Gil 17 Volta de canó

En el seu **presbiteri** hi ha una paret on separa la sala de la que seria la **sagristia**. En ella trobem un acabat en un **arc de mig punt**, seguint la marca de la **volta de canó** del sostre interior, però en dimensions menors on marca l'obertura d'una sala interior al **presbiteri** on s'exposa el sant. En la part inferior del **presbiteri** la paret disposa d'unes portes en els seus extrems laterals, camuflades pel decorat de fusta en tot el tram, que donen l'accés l'**absis** en el que disposa d'unes escales en cada un dels seus laterals, enfront les portes, que porten a un pla superior en per poder accedir a la zona del sant exposat a la sala. I també d'una finestra en la que s'aprecia la forma superior circular del referent **absis**.



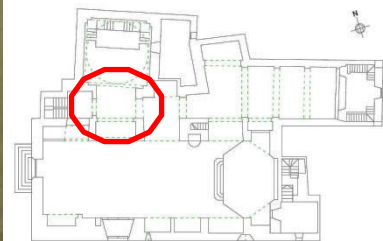
Església parroquial de Sant Gil 18 Porta principal

Aquesta segona **nau** de dimensions força inferior a la principal es tracta d'un espai secundari adherit al lateral posteriorment ocupant part proporcional al que antigament havia sigut el cementiri. En la **nau** disposa de serveis mínims, en què part del seus bancs es troben encarats per atendre els actes de la sala principal.



Església parroquial de Sant Gil 19 mobiliari capella gran

Trobem una zona de transició abans de poder accedir a la **capella** del Roser, que disposa de dos petits sectors solucionats amb **volta** d'aresta. Aquest espai permet l'accés a unes escales rehabilitades en l'última modificació, per poder arribar al campanar entre altres sales.

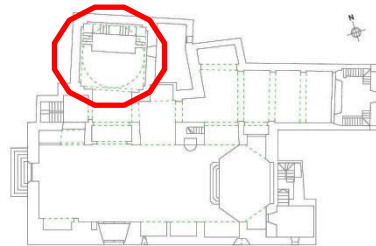


Església parroquial de Sant Gil 20 Accés escales

La **capella** del Roser és de planta gairebé quadrada, coberta per una **cúpula** sostinguda per **petxines** i culminada amb un **llanternó**. En la **cúpula** s'aprecia en l'interior una representació del Sol amb els seus rajos acabats per caps d'angelets. I s'acaba amb una cornisa motllurada que recorre tot el perímetre de la **capella**.

Els murs presenten arcs de mig punt rebaixats, acabats en la **cúpula**.

La **capella** disposa d'un altar i d'una estructura de fusta elevada on atorga l'accés a la fornícula on hi ha el sant a través d'unes escales en cada lateral.

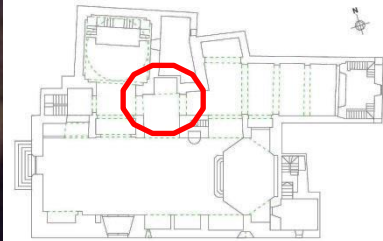
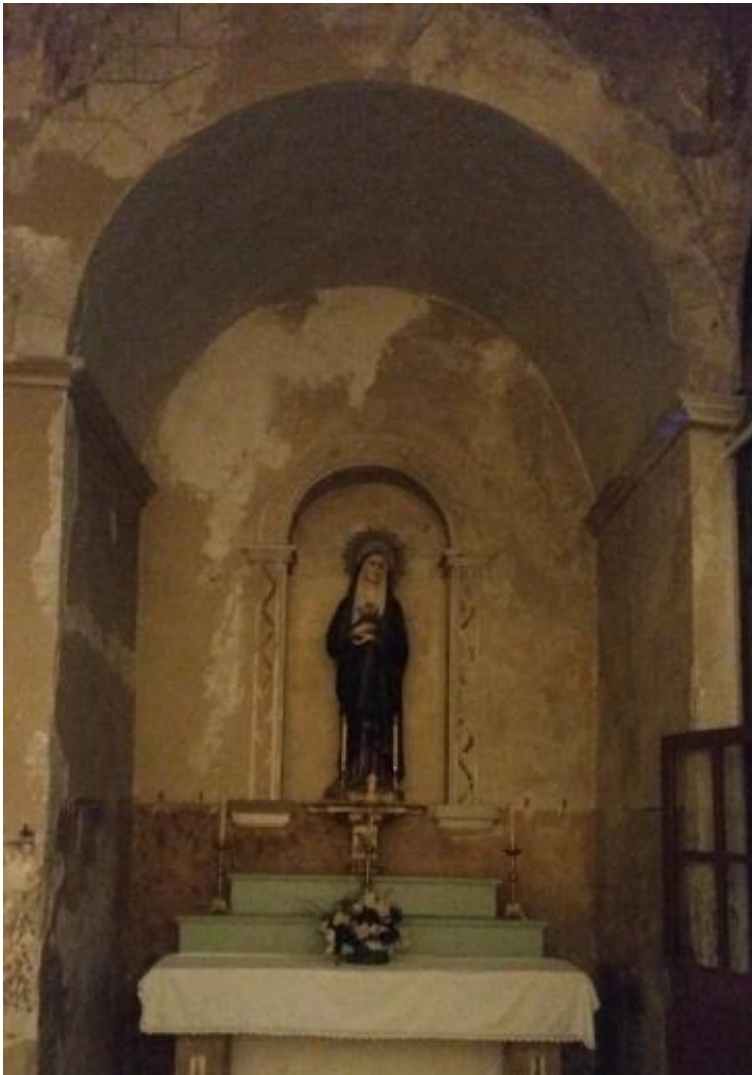


Església parroquial de Sant Gil 21 Capella del Roser

La **capella** dels dolors es troba entre les dos **capelles** grans de l'església de Torà, la del Roser i la del Sant Crist, on es comuniquen sense la necessitat de transcórrer la sala principal.

La **capella** està resolta amb un **arc de mig punt**, sense pintures i disposa d'una petita fornícula en el seu interior on hi reposa el sant.

Aquesta **capella**, tot i la seva rehabilitació parcial es la més antiga de l'església i de caire romànic.



Església parroquial de Sant Gil 22 Capella del Dolors

- Particularitats

El campanar disposa de 2 campanes en dues de les obertures annexes, formades per un tipus de bronze que utilitza coure amb estany en una proporció de 3:1 on es produeixi el aliatge més sonor dels bronzes.

Les dos campanes de diferent dimensions i suports es troben cadascuna amb una esquerda que comença en la part inferior de la campana i ascendeix una mica. Aquestes esquerdes resulten un problema, ja que perjudiquen al so de la campana al funcionar i perilla que al ser colpejada que augmenti l'esquerda.

Per aquest mateix fet s'han deixat d'utilitzar les campanes substituint-les per altaveus i un sistema electrònic que marca el temps de les hores.



Església parroquial de Sant Gil 23 Campana

- Fets històrics

- L'església com moltes altres al principi depenien de la jurisdicció canònica de Solsona. El primer coneixement data de 1069 i en el 1163 consta un acta de consagració.
- L'any 1438 l'església de Sant Gil assoleix la plena categoria de parròquia i convertí en sufragània seva l'església. Vuit anys abans havia obtingut el dret de tenir fonts baptismals. El 1593 passà a la diòcesi de Solsona, d'on és cap d'arxiprestat.
- L'edifici actual només conserva d'època romànica l'orientació i alguns panys de murs.
- Coneixement de documents d'època moderna 1565, on consta de obres on s'enderrocà l'altar major consagrat a Sant Gil, davant el Rvd. En les noves obres sobre la construcció del nou temple gòtic.
- L'església del segle XVI es modifica al segle XVII, sobretot per les **capelles** del Roser i del Sant Crist.
- L'última obra en l'època moderna va ser la construcció del campanar.

3.2 - L'Aguda

- Vista Global

L'Aguda és un nucli urbà de Torà en el marge dret de la vall del riu Llobregós. El nucli el formen unes poques cases, restes del castell i el Santuari.



L'Aguda 1 Vista aèria



L'Aguda 2 Vista General

La seva situació es elevada i presenta unes vistes amplies i boniques on es pot apreciar el poble de Torà.



L'Aguda 3 Vistes del Poble de Torà

En aquest nucli ens trobem amb l'església de Santa Maria de l'Aguda i ha uns 400 metres seguint per la carena de la serra, trobem l'ermita de Sant Salvador del Coll.

L'Aguda com en la majoria de nuclis medievals, constava d'un castell situat en el punt més alt del tossal. I els habitatges estaven construïts formant un nucli tancat on el seu accés estava disposat per un portal.



L'Aguda 4 Restes del Castell

El portal, eren els baixos de dos habitatges que comunicaven dos punts del nucli trencant el respectiu desnivell amb esglaons.



L'Aguda 5 Portal

- *Història*

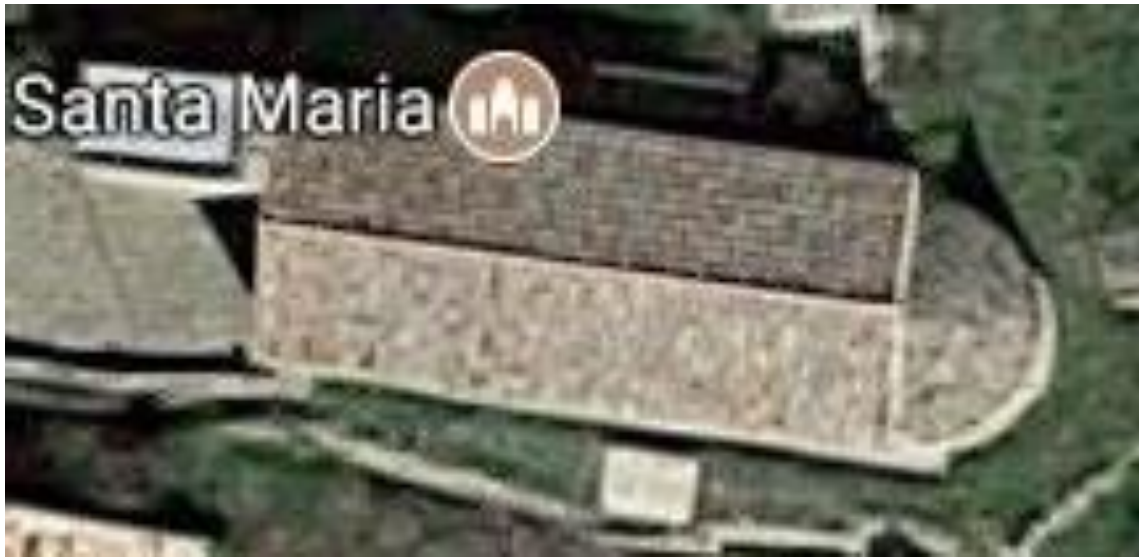
- Degut a la guerra del francès la vila de Torà i sobretot el poble de l'Aguda van quedar perjudicats. Antigament en l'Aguda hi va haver aproximadament uns 20 habitatges, però en l'any 1810 un escamot de la divisió de MacDonald, en la seva retirada a Solsona, van devastar l'Aguda amb foc. Del que tot just va quedar una casa que es mantingues.
- Després de la guerra civil del 1936-39 la majoria de les famílies que vivien a l'Aguda, van baixar a establir-se al poble de Torà.
Actualment l'Aguda només disposa de dos habitatges en el seu nucli i d'alguns masos.
- El castell a suportat varies guerres on s'han realitzat les seves corresponents reparacions i ampliacions però les guerres carlines van ser les definitives per el seu final on passa a ser residència de alguns habitants de la zona.

- *Etimologia*

- El nom de l'Aguda prové de la seva situació geogràfica, d'un cim ben afilat, agut.

3.2.1 - Santa Maria de L'Aguda:

- [Vista general](#)



Església de Santa Maria de l'Aguda 1 Situació aèria

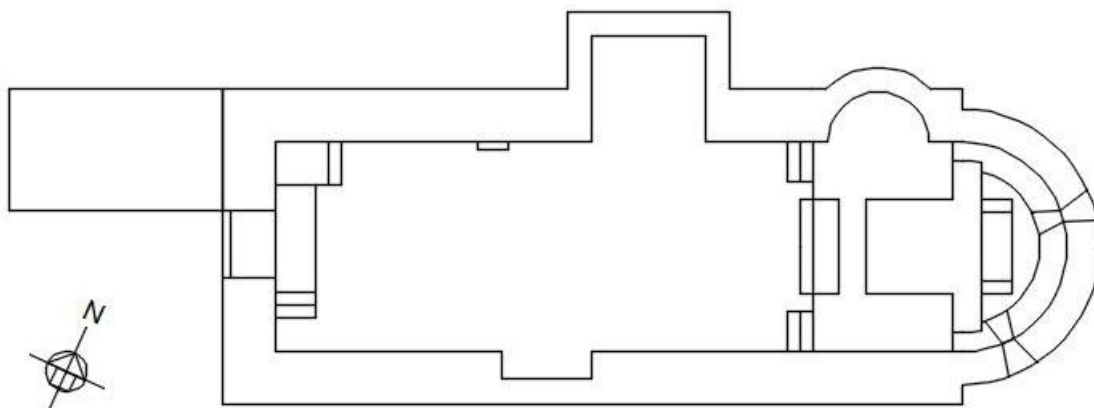


Església de Santa Maria de l'Aguda 2 Fotografia Principal

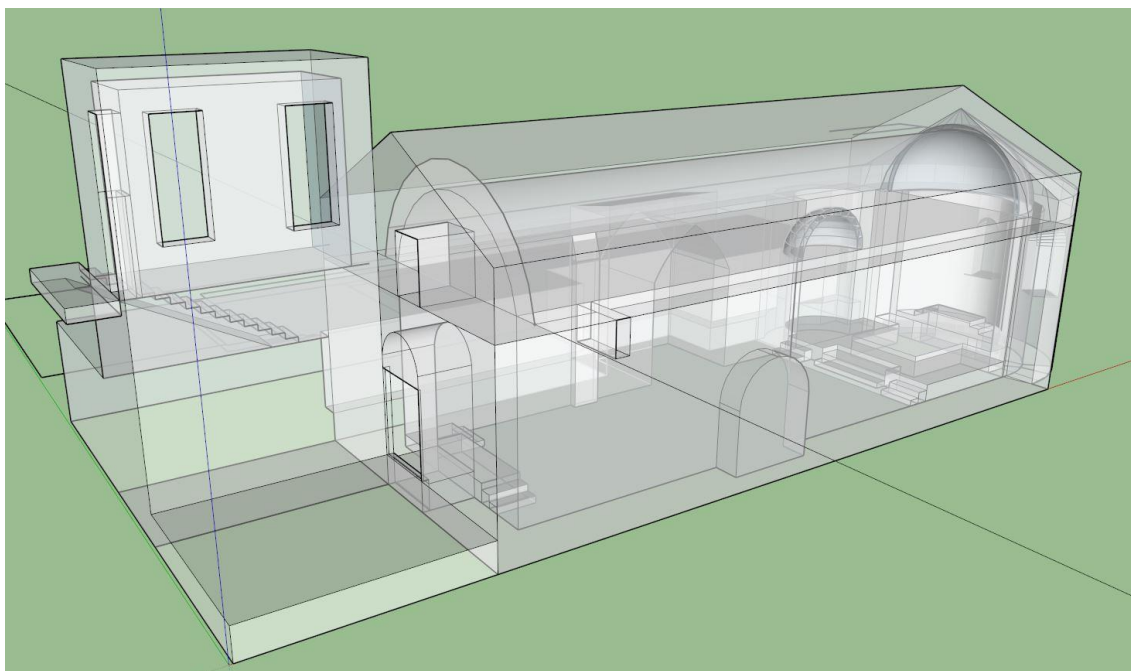
Es tracta d'una església romànica del segle XI - XII d'un alt interès. Es troba en un estat de conservació bo, on s'han portat a terme alguna que altra restauració.

Consta d'una sola **nau**, de forma rectangular on les seves mesures externes són de 21,6 x 7,8 metres. Les parets estan construïdes amb filades de **carreus** mitjans i petits de forma força regular.

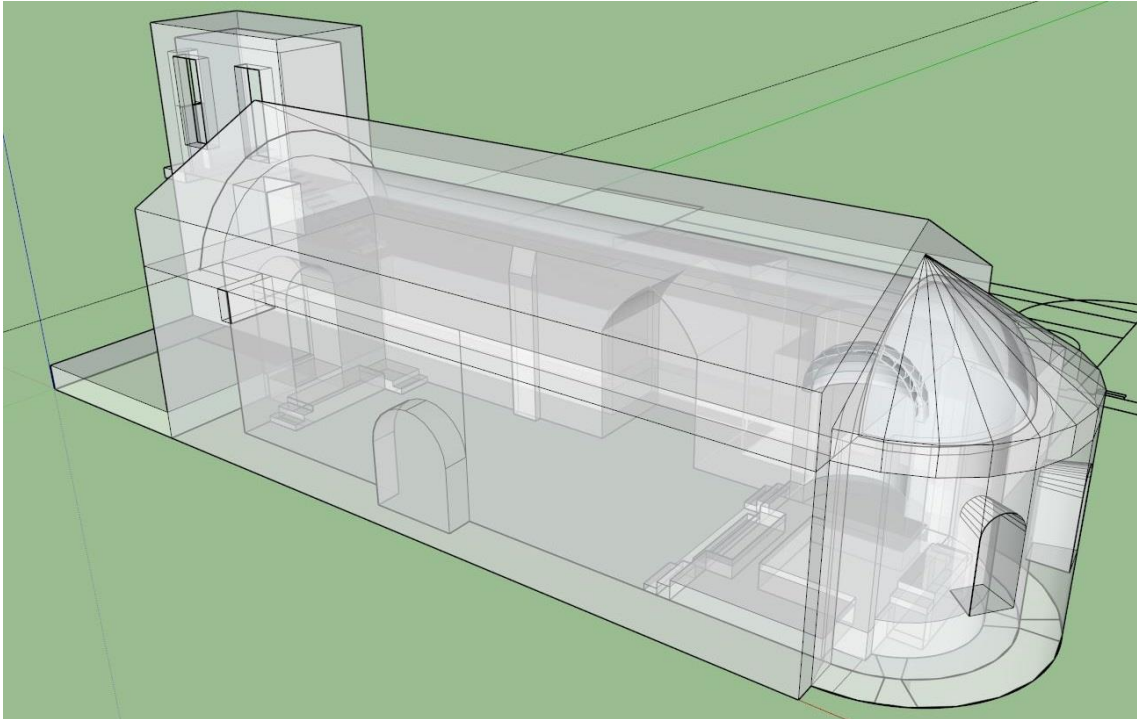
- Plànols



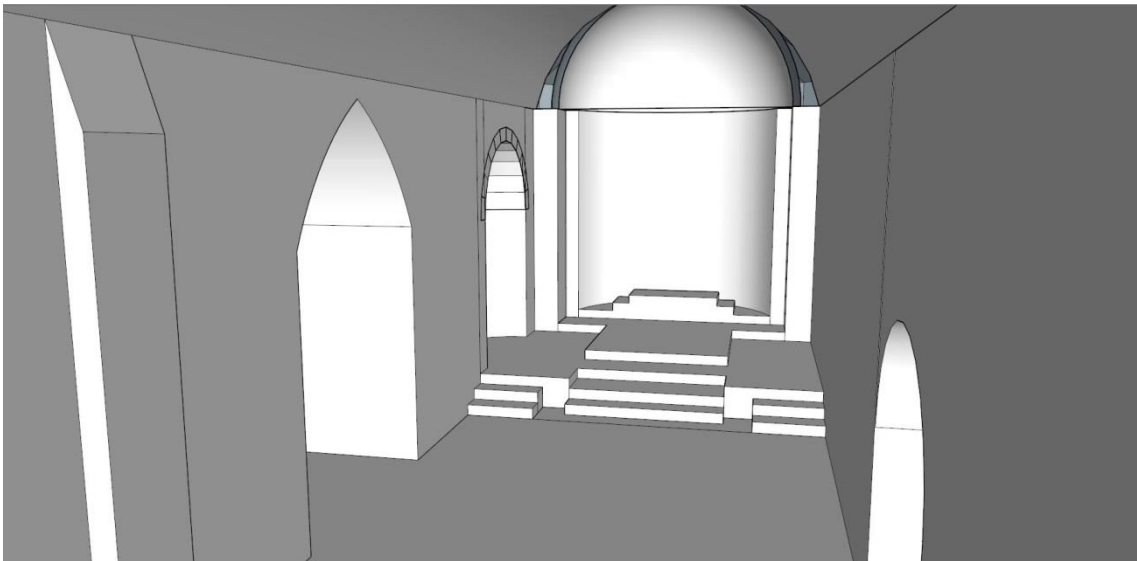
Església de Santa Maria de l'Aguda 3 Planta General



Església de Santa Maria de l'Aguda 4 Representació 3D - exterior 1 (Rajos X)



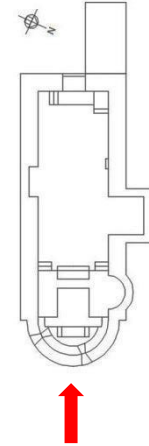
Església de Santa Maria de l'Aguda 5 Representació 3D - exterior 2 (Rajos X)



Església de Santa Maria de l'Aguda 6 Representació 3D - interior

- Façanes

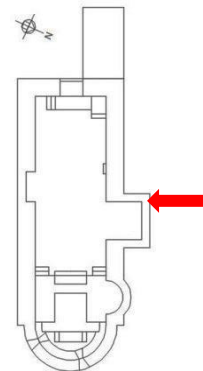
A la part posterior de la **nau**, es presenta un **absis** on per la seva part externa ens mostra un grup de **arcuacions cegues** amb dues **faixes llombardes** que descansen sobre el podi absidal. L'**absis** també ens presenta una cornisa en la part superior i un parell de finestres **esqueixades**. La construcció del **absis** queda a una alçada inferior a la de la coberta de la **nau** disposant així de la seva part relativa de coberta.



Església de Santa Maria de l'Aguda 7 Absis (façana est)

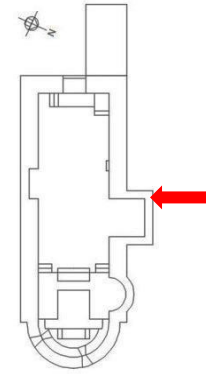
L'església en la façana nord presenta un petit **absis** i una construcció d'una **capella** a la part central, on aquesta presenta una alçada inferior a la **nau** central en la que disposa de la seva part de teulada.

Aquesta façana en mostra una cornisa continua a la **nau** fins a trobar-se al que es tracta del campanar actual.



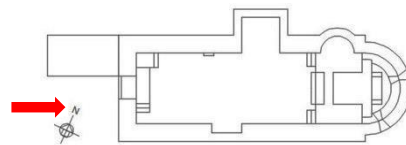
Església de Santa Maria de l'Aguda 8 Façana Nord

Es pot apreciar un petita fossa resseguint tota la construcció del terra fins al campanar. Aquesta fossa disposa d'una fondària d'uns 2 metres que es tracta de l'alçada de construcció degut a què en aquest costat el terreny està en una cota superior on apareix el cementiri. La fossa pot estar realitzada per poder dur a terme una ventilació de la paret nord permetent així una millor ventilació, evitant problemes de futures humitats.



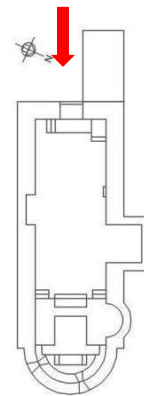
Església de Santa Maria de l'Aguda 9 Fossa Façana Nord

La façana sud per l'exterior es tota continua amb la presència de dos finestres **esqueixades** de diferent dimensions. També s'aprecia en el peu del mur per condicions del terreny un **sòcol** com a base per anivellació de la construcció.



Església de Santa Maria de l'Aguda 10 Façana Sud

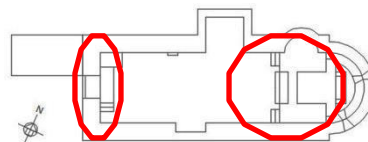
L'entrada està situada en la façana oest, just on connecta amb el campanar i disposa d'una porta de fusta d'època moderna on únicament es conserva el pany amb la seva clau de grans dimensions com antigament eren. La porta s'aprecia l'arc de distribució de càrregues, el **timpà** i la **llinda** amb harmonia amb la resta del edifici. També s'aprecia una finestra damunt la porta.



Església de Santa Maria de l'Aguda 11 Façana Oest

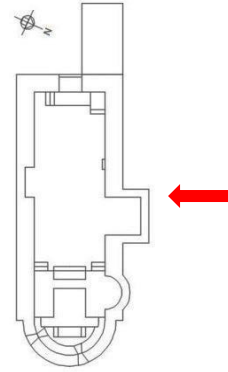
- Elements constructius interiors

Un cop entrem en l'edifici es presenta un desnivell solucionat amb uns esglaons de pedra per dos costats salvant un desnivell de 0,64 metres. En la part final de l'església torna haver-hi un alçament del terra també amb esglaons, donant un sobrealçat al **presbiteri**. Tot el terra i els esglaons són de peces de pedra treballat com a millora de l'església per al seu millor ús.



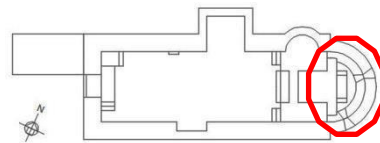
Església de Santa Maria de l'Aguda 12 Escales entrada i presbiteri

L'església està coberta amb una **volta de canó**, símbol també a marcar de construcció romana. La **volta** és tota seguida al llarg de la **nau** sense **arcs torals** o **arcs faixons**. Acabat exterior teula àrab a dos aigües i l'interior enguixat.



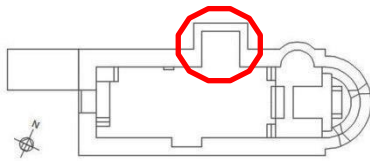
Església de Santa Maria de l'Aguda 13 Volta interior nau

L'**absis** principal per l'interior, situat en la part posterior de la **nau**, on podem observar un petit desfàs de rectitud en referència la **volta** de la **nau**. Està construït de forma semicircular cobert amb una **volta** de quadrant d'esfera feta amb carreuó darrera l'altar.



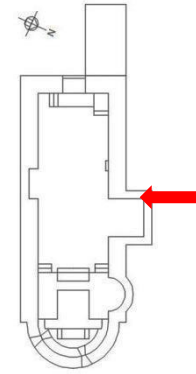
Església de Santa Maria de l'Aguda 14 Absis interior

Una **capella** en la part central del mur nord formada per un arc apuntat o ogival d'una profunditat de 2,60 metres.



Església de Santa Maria de l'Aguda 15 Sagristia

L'**absis** secundari o **absidiola** en aquest cas lateral degut a que es troba en la paret nord. Està format també per una forma semicircular i cobert amb una **volta** de quadrant. Disposa d'unes dimensions bastant inferiors al principal, ja que la seva alçada només arriba al principi de la **volta** de la **nau** principal.



Església de Santa Maria de l'Aguda 16

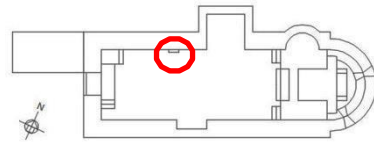
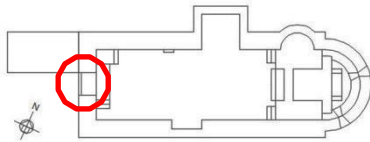
I en l'interior es pot apreciar un petit forat amb un **arc de mig punt** i una profunditat 0,67 metres on s'aprofita per col·locar un banc per seure.



Església de Santa Maria de l'Aguda 17

L'entrada està formada per una obertura on podem apreciar les grans amplades dels murs i disposa d'un acabat superior de **volta d'arc de mig punt**.

Es pot apreciar a prop de l'entrada en la mateixa façana nord un petit **contrafort** interior.



Església de Santa Maria de l'Aguda 18

Campanar



Església de Santa Maria de l'Aguda 19 Campanar

El campanar de forma rectangular i d'època posterior es troba en la cara oest de l'església de Santa Maria formant part del global. Forma unes dimensions de base de 3 x 5,25 metres i una alçada de 9,5 metres. La construcció està formada pels mateixos materials que l'església on trobem **carreus** de pedra de dimensions mitjanes treballades en les cares exposades. Com a diferència en l'església annexa al campanar podem observar que la coberta de l'església és coberta inclinada amb teules mentre que en el campanar s'ha solucionat amb una coberta plana sense accés a ella, complint únicament amb la funció de cobrir la part superior.

Es tracta d'una construcció enganxada a l'església on disposa del seu propi accés independent al de l'església. L'accés es porta a terme per la part nord on trobem el cementiri, a través d'unes escales de ferro i fusta de caràcter modern. Aquestes escales ens porten a l'accés elevat del campanar on únicament ens trobem amb un petit espai on disposa de dos finestres d'una alçada allargada acabades amb un **arc de mig punt** on en una d'elles es troba una campanar donant el nom corresponent a la construcció.

- Particularitats

Es tracta d'una pica baptismal de la **nau** de l'església, que té una forma de copa. Realitzada amb pedra calcària, manté un bon estat de conservació, tot i que un angle de la **peanya** està reconstruït d'una manera matussera amb ciment, i que tota la peça presenta indicis d'haver estat emblanquinada en algun moment. La pica es formada per un vas, un peu cilíndric i una **peanya** quadrangular. A pocs centímetres de la boca l'envolta una sanefa de quadrets rebuidats disposats amb continuïtat i per sota d'aquest es troba un element decoratiu d'una corda on el seu ús és molt habitual en piques medievals. Per acabar apareixen sota la corda alternadament uns pals que descendeixen verticalment ocupant la major part de la pica.



Església de Santa Maria de l'Aguda 20 Pica baptismal



Església de Santa Maria de l'Aguda 21 Pila presbiteri

- Mobiliari

L'església es troba en un estat bo, on disposa de bancs i altres petits accessoris per estar en funcionament. Tot el mobiliari ha disposat d'un bon manteniment en els últims anys.

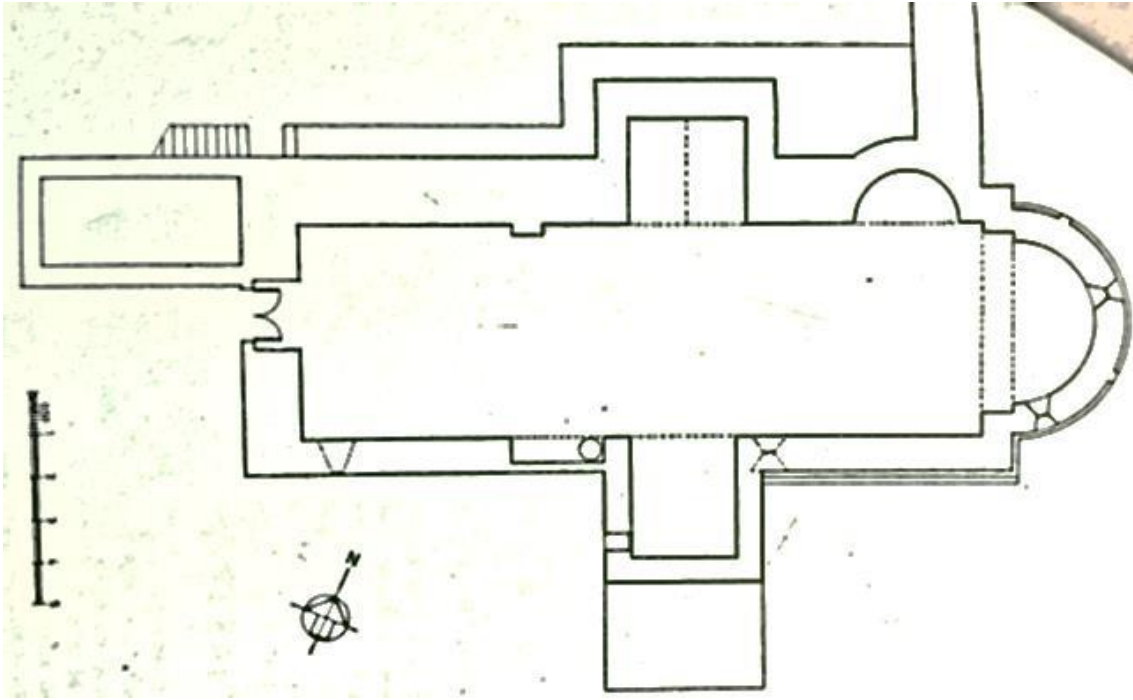


Església de Santa Maria de l'Aguda 22 Bancs de seure

- Fets històrics:

- L'església es va traspasar el 1438 la categoria parroquial a Sant Gil de Torà, esdevingué santuari de la Mare de Déu de l'Aguda.
- Anteriorment, hi havia dos **capelles** enfrontades al mig de la **nau**. La **capella** del nord coberta amb **volta** apuntada encara es conserva mentre que la **capella** del sud actualment va ser suprimida deixant el mur sud de paret continua.

A diferència de l'altra **capella** aquesta estava coberta amb **volta de canó**.



Església de Santa Maria de l'Aguda 23 Fotografia planta inicial

3.2.2 - Sant Salvador del Coll

- Vista general



Ermita Sant Salvador del Coll 1 Situació aèria



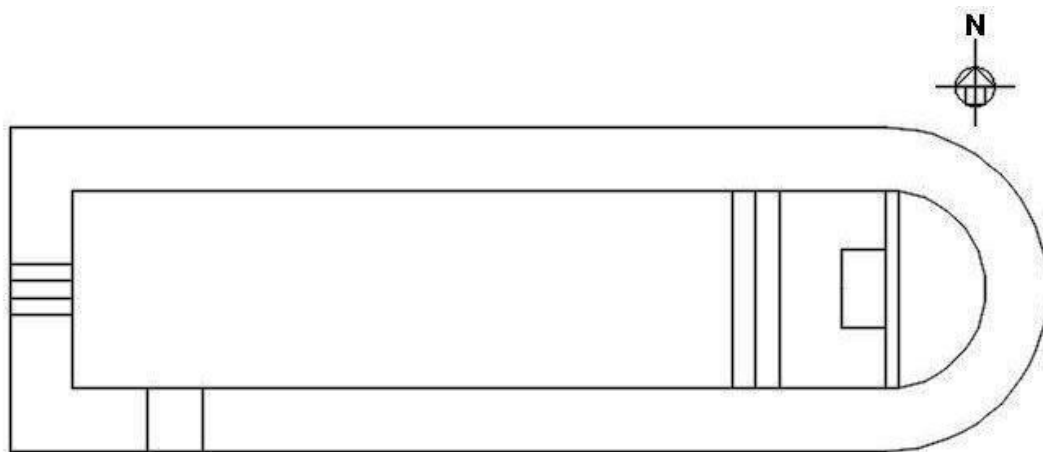
Ermita Sant Salvador del Coll 2 Foto general

Es troba a uns 400 metres a l'est del nucli de l'Aguda, es tracta d'una ermita del segle XIV, d'estil romànic amb un estat de conservació regular.

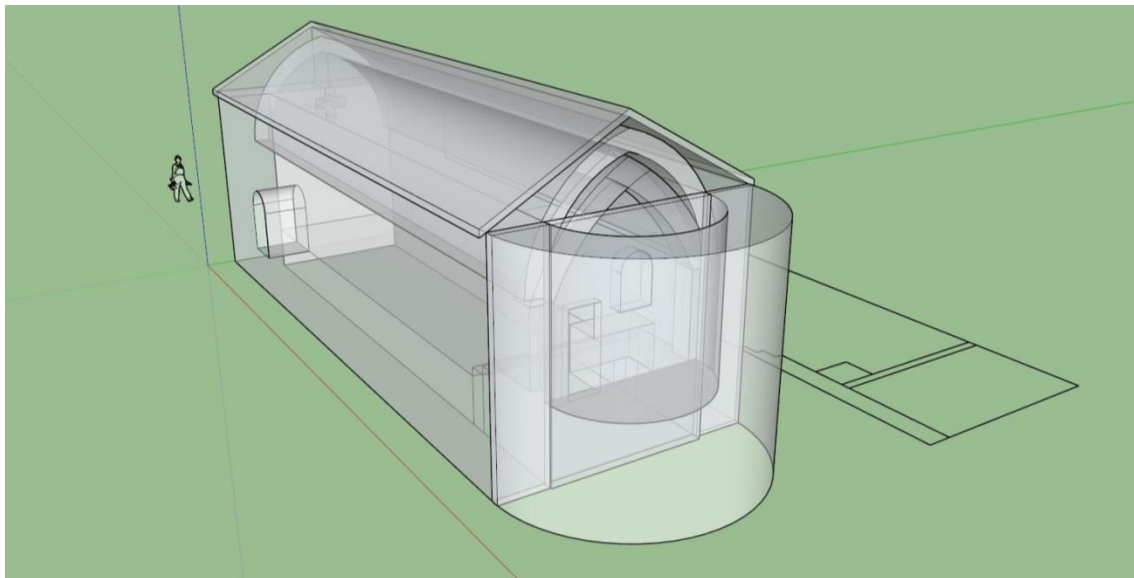
És una construcció en planta de forma rectangular, formada per una sola **nau** i un **absis** al final d'ella semicircular. On les seves mesures externes són 18,5 x 6,85 metres. Les seves parets estan formades per **carreus** mitjans i petits bastant regulars.

Està formada per **carreus** de pedra de dimensions petites i mitjanes de forma regular i treballades en les seves cares. Pel que fa a les filades inferiors consta d'unes peces de major dimensions formant així una millor base inicial.

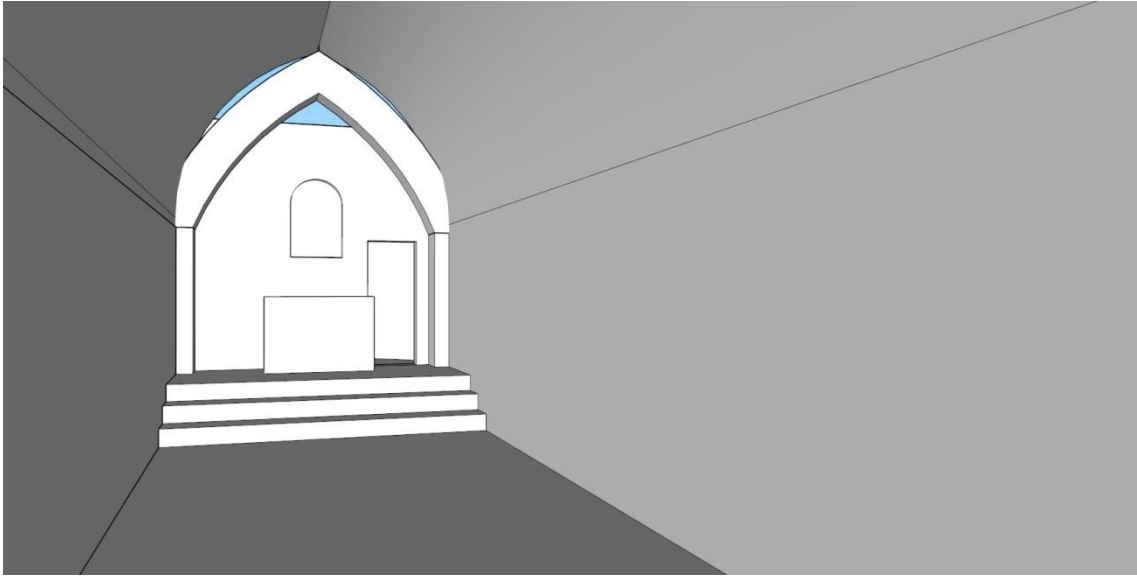
- Plànols



Ermita Sant Salvador del Coll 3 Planta General



Ermita Sant Salvador del Coll 4 Representació 3D - Exterior (Rajos X)

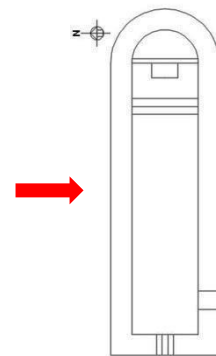


Ermita Sant Salvador del Coll 5 Representació 3D – Interior

- Façanes

L'ermita es troba en una situació d'abandonament, on el seu manteniment és nul. Per començar apreciem un excés de vegetació en els seus voltants on el seu pas és laboriós.

Com en aquesta façana nord on la vegetació és abundant fins a tocar la paret, impeding el recorregut en tota la seva distància. S'aprecia un desgast en les pedres que pot ser degut al tractar-se d'una cara poc exposada a la llum solar i per l'aglomeració de vegetació que pot aportar-hi una major humitat, deteriorant la superfície de les pedres.

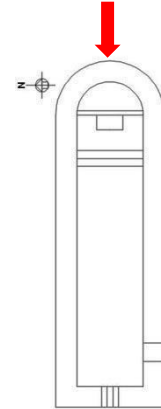


Ermita Sant Salvador del Coll 6 Façana Nord

Façana est

En aquesta façana observem l'element més destacat de la construcció de la **nau**, on trobem un **absis** en el **presbiteri** de la **nau**. Presenta una petita finestra esqueixada en la part central.

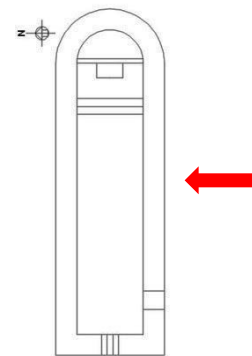
Disposa d'un teulada semicircular resseguint la forma exterior del **absis** però en un estat d'enfonsament, ruïna.



Ermita Sant Salvador del Coll 7 Façana Est

Façana sud

Ens trobem en una paret on parts de la seva base inferior aprofita unes pedres de dimensions importants per a fer ús del propi terreny per formar una bona estructura inicial i així reduir costos.



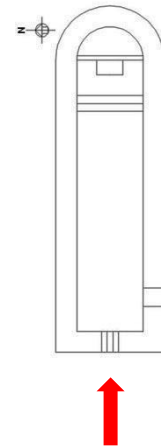
Ermita Sant Salvador del Coll 8 Façana Sud

Façana oest

Es tracta de la façana principal, en la que presenta un element particular en la seva coberta del que és una **espadanya**. I en la seva part central hi ha una finestra de dimensions petites i en forma de creu.



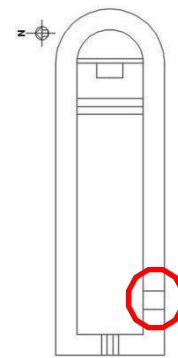
Ermita Sant Salvador del Coll 9 Façana Oest



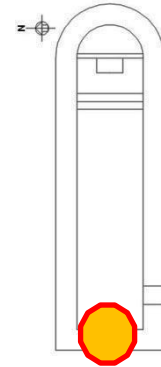
L'accés es realitza a través d'una porta de fusta en la façana sud, on disposa d'un **arc de mig punt adovellat**. La porta està a un nivell diferent al del terreny de la mateixa façana i es soluciona amb una gran pedra utilitzada de esglaó



Ermita Sant Salvador del Coll 10 Porta accés



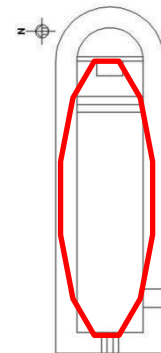
La coberta esta solucionada amb teula àrab a dos aigües en la zona rectangular i en semicercle en la forma del **absis**. En el frontis, apareix una **espadanya** d'un sol ull, sense campana i en un estat parcialment destruït.



Ermita Sant Salvador del Coll 11 Espadanya

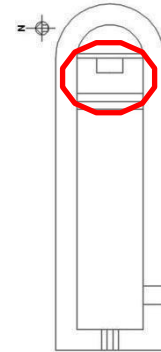
- Elements constructius interiors

En l'interior trobem el sostre format amb una **volta** apuntada o ogival. En el **presbiteri** s'aprecia un **arc ogival** més destacat.



Ermita Sant Salvador del Coll 12 Interior nau

La zona del **presbiteri** i **absis** està sobrealçada uns pocs esglaons. I per últim està separada la zona de l'**absis** per una divisòria amb un accés sense porta quedant un petit espai on s'aprofitava com a **sagristia**.



Ermita Sant Salvador del Coll 13 Presbiteri

En l'interior les parets i el sostre estan pintats i el terra enrajolat.

Actualment l'ermita està abandonada, sense bancs de seure ni cap tipus de manteniment. Està prevista una restauració en un futur.

- Fets històrics

Consta com un edifici que no ha sofert cap tipus d'intervenció de caràcter estructural i va ser construïda l'any 1396 pel que s'ha situat en el segle XIV, com una obra de transició del romànic al gòtic dins el context del romànic segarrenc.

3.3 - Puig-redon

- [Vista Global](#)



Puig-redon 1 Situació aèria

Puig-redon és un petit nucli situat al nord-oest del nucli de Torà, sobre l'Aguda. Aquest no disposa d'una concentració formant un poble central sinó que es basa únicament en una agrupació de cases i masos escampats per redós d'aquest puig o tossal.

- [Història](#)

- Primera constància documentada del topònim l'any 1024, quan es fixen els límits de Guissona.
- L'any 1062, documenta que el nucli es trobava hàbitat i otorguen algunes possessions a Sant Joan de Puig-redon.

- [Etimologia](#)

- Prové del substantiu "puig" com a lloc elevat i del adjectiu "rodó"; la particularitat es troba en el fet de mantenir la fórmula arcaica d'aquest adjectiu "rodon".

3.3.1 - Capella Sant Joan de Puig-redon

- Vista General



Capella Sant Joan de Puig-redon 1 Situació aèria



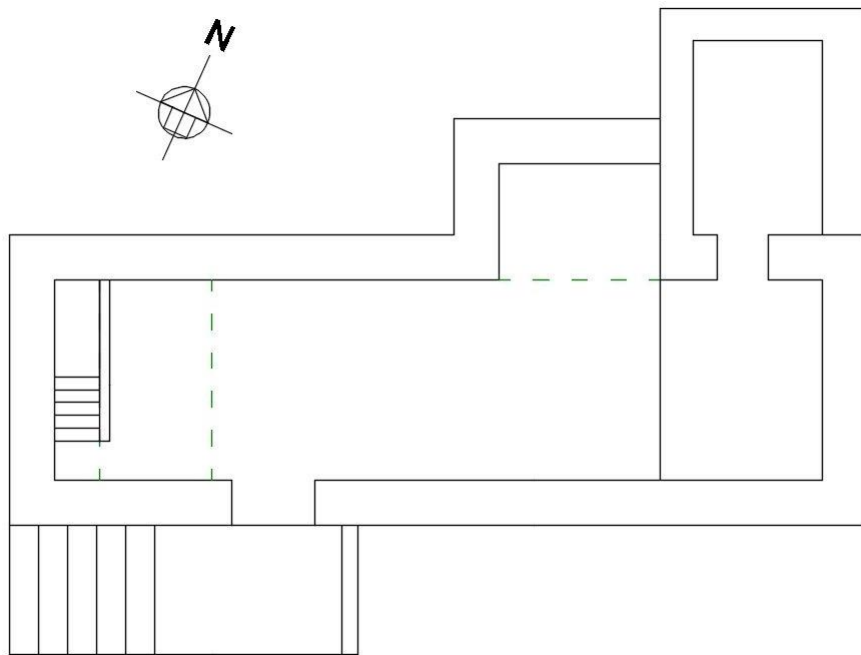
Capella Sant Joan de Puig-redon 2 Vista General

Es tracta d'una església d'un estil popular entre els segles XVI i XIX. Es troba en un bon estat de conservació.

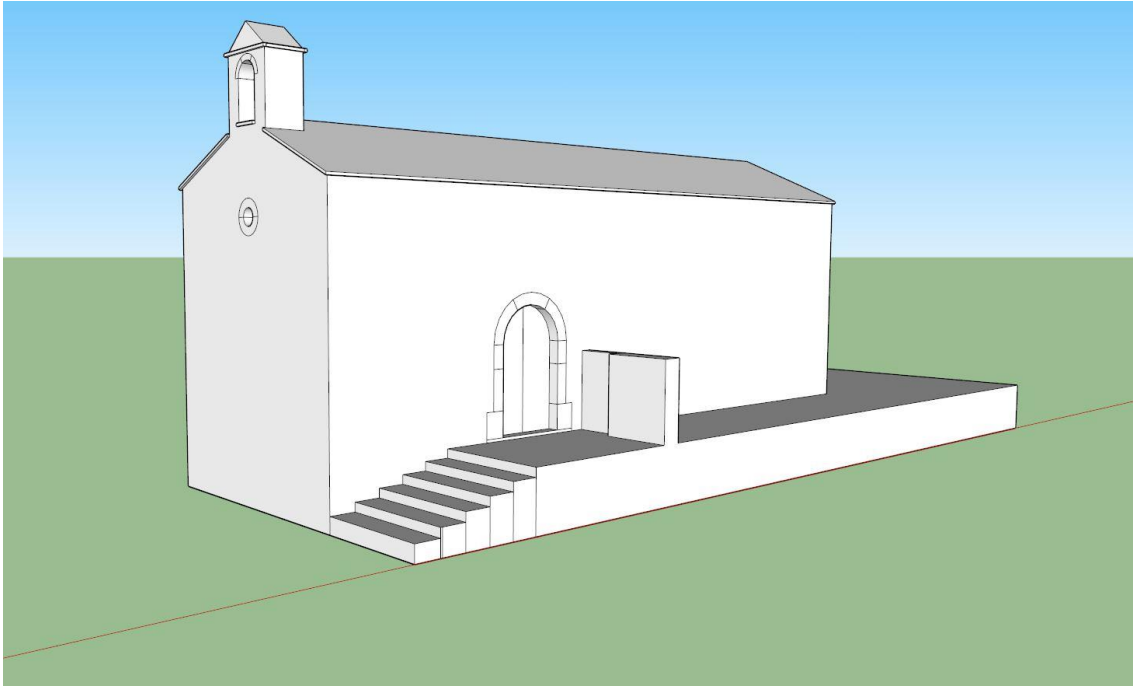
Consta d'una sola **nau**, de planta rectangular on les seves mesures externes són de 13,6 x 5,2 metres.

L'obra actual és el fruit del procés de reformes i ampliacions.

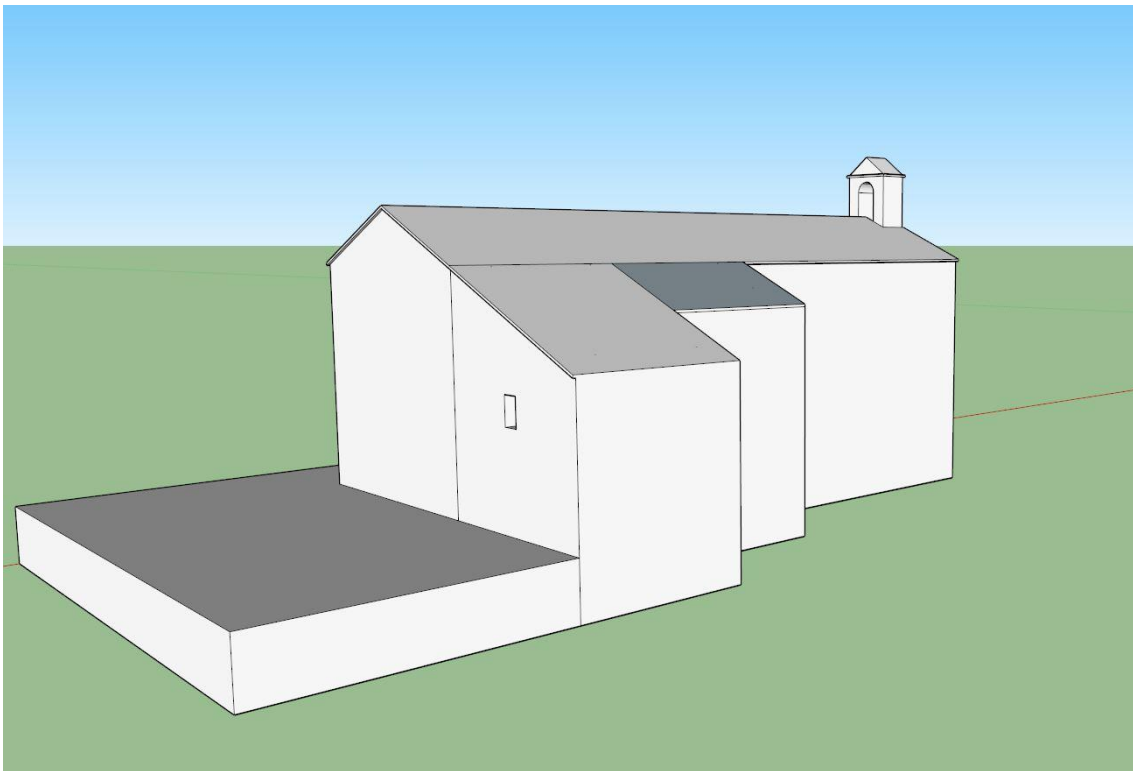
- Plànols



Capella Sant Joan de Puig-redon 3 Planta General



Capella Sant Joan de Puig-redon 4 Representació 3D - Exterior 1



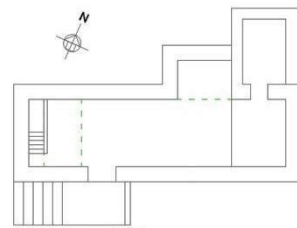
Capella Sant Joan de Puig-redon 5 Representació 3D - Exterior 2

- Façanes

En la façana oest o principal, es presenta una paret de **carreus** de pedres irregulars rejuntades amb **morter** de ciment i les juntes raspallades. En les seves cantonades s'observa una cadena vertical de **carreus** regulars de majors dimensions.

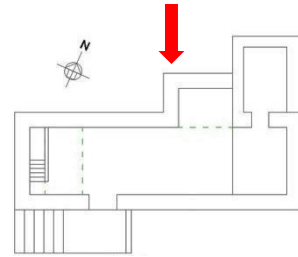
La façana disposa d'una sola finestra amb forma d'ull de bou de petites dimensions i està remarcada per dos peces monolítiques formant el cercle, una sobre l'altra.

Cal mencionar-hi l'element que destaca en major força en la seva part superior, en que es tracta d'una **espadanya** amb un sol ull que hi conté la campana i en la punta una creu grega.



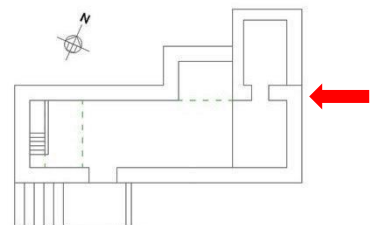
Capella Sant Joan de Puig-redon 6 Façana oest o principal, amb espadanya

En la façana nord es troba en contacte directe amb un altre edifici utilitzat com a magatzem per material agrícola. Pel que la visió completa del mur queda pràcticament suprimida, exceptuant la part corresponent a la **sagristia**



Capella Sant Joan de Puig-redon 7 Façana Nord

La façana est també es troba en un estat de poca visibilitat on s'hi troba construccions del cementiri i vegetació. Únicament s'aprecia en la part dreta una marca vertical que separa una part del edifici construïda a posterior degut a la manca d'una bona unió. En aquesta part podem observar que la coberta és de teula àrab i es troba formada en dos aigües.

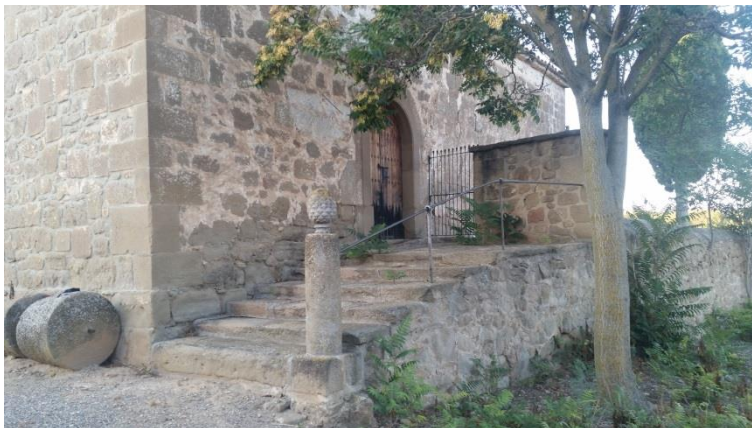
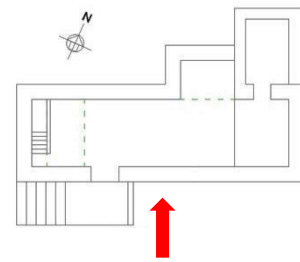


Capella Sant Joan de Puig-redon 8 Façana est

La façana sud o façana d'accés es presenta construïda amb **carreus** mes o menys regulars realitzats amb pedres rejuntades amb **morter**.

En aquest mur s'observa l'obertura amb una porta presidida anteriorment per unes escales de pedra d'uns 2 m d'amplada. La porta es troba situada en un lateral de la **nau**.

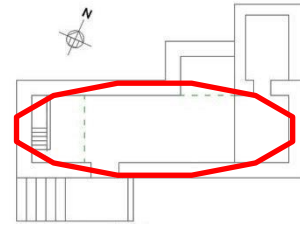
La obertura de la porta presenta un **arc de mig punt** en la seva part superior format únicament per tres peces de pedra treballades i els seus **brancals** cadascun amb tres peces mes.



Capella Sant Joan de Puig-redon 9 Façana Sud o d'accés

- *Elements constructius interiors*

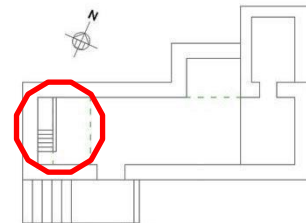
Un cop entrem en l'edifici, s'observa la coberta interior formada per una **volta de canó** amb **llunetes** als laterals i **arcs** faixons entre elles.



Capella Sant Joan de Puig-redon 10 Volta

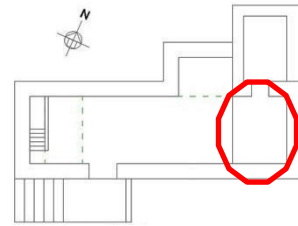
La sala disposa de **cor** en la part oposada al **presbiteri**. Es tracta d'un **cor** petit amb accés a través d'unes escales en la part interior paral·lela al mur oest.

El **cor** esta format per un **arc rebaixat** recolzat als extrems laterals de la **nau**. I disposa de la única finestra en la sala principal en forma d'ull de bou.



Capella Sant Joan de Puig-redon 11 Cor

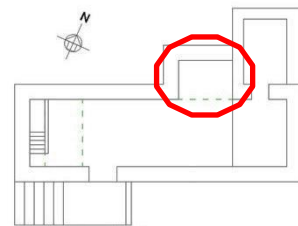
El **presbiteri** presenta el mateix acabat de la mateixa **volta de canó** en la coberta i es alçat únicament per un esglaó.



Capella Sant Joan de Puig-redon 12 Presbiteri

En el lateral nord, ens trobem amb una **capella** relativament gran que presenta un acabat superior estructural d'un **arc de mig punt** amb una profunditat de 1,8 m.

En aquest lateral en la part del **presbiteri** disposa d'una obertura d'una porta que comporta a la **sagristia** posteriorment afegida.



Capella Sant Joan de Puig-redon 13 Capella

- Mobiliari

La **capella** es troba en un bon estat, en el que disposa d'uns bancs i altar restaurats.



Capella Sant Joan de Puig-redon 14 Bancs de seure

- Particularitats

La **capella** va ser restaurada per la gent de Puig-redon, del que la majoria viuen del sector agrícola. I en aquesta taula baptismal hi ha les imatges del blat i vinya.



Capella Sant Joan de Puig-redon 15 Altar

Existeix un sarcòfag en el terra de la sala a prop del **presbiteri** on presenta unes marques recuperades a posteriori, on clarament s'observa una calavera.



Capella Sant Joan de Puig-redon 16 Sarcòfag

- Fets històrics

- Abans de l'any 1936 aquesta església es trobava sota el servei religiós del rector de Fontanet.
- Arc de la porta d'ingrés amb la inscripció "1859" esculpida.



Capella Sant Joan de Puig-redon 17 Inscripció porta entrada

- Conservada per l'esforç i dedicació de la casa Millet.

3.4 - Vallferosa

- Vista Global



Vallferosa 1 Situació aèria

El nucli es troba situat a mitja vessant com el seu propi nom indica. Pràcticament al centre geogràfic de Catalunya

Malgrat la geografia del territori propicia un tipus d'habitatge dispers, clarament predominant en la zona, on l'únic petit nucli es troba situat sota el castell. Actualment tan el nucli com els masos es troben deshabitats des de la Guerra Civil.



Vallferosa 2 Situació aèria 2

El nucli el format pel primitiu castell i la primitiva església, en destacaria per sobre de tot la torre i l'església de Sant Pere Màrtir. Tractant-se d'una majestuosa torre i d'una església amb fossar. També es troben restes de cases que encara conserven els portals d'ingrés **adovellats**, tot i que han sofert l'espoli d'elements arquitectònics.



Vallferosa 3 Poble en ruïnes 1



Vallferosa 4 Poble en ruïnes 2

Es tracta d'una església d'estil barroc del segle XVII d'un cert interès. Es troba en un estat de conservació en ruïna. Està situada a uns pocs metres al sud de la torre.

Consta d'una sola **nau** en forma rectangular on les seves mesures exteriors són de 19,4 x 13,65 metres. En un estat actual força ruïnós presenta un sistema de **carreus** amb **argamassa** i ciment en alguns sectors. Referent a la teulada estava construïda a dos **vessants**, tot i que, actualment es inexistent.



Vallferosa 5 Església de Sant Pere

- *Història*

- El baix Solsonès, durant els segles IX i X, va formar a ser part de la frontera pels comtats catalans que va resulta la construcció de molts castells.
- La torre fou de vigilància, aquesta va ser frontera durant molts anys amb el món àrab.
- L'església neoclàssica de Sant Pere, construïda pels jesuïtes, serví d'església parroquial fins l'any 1936., moment que fou saquejada i a partir d'aleshores abandonada al culte.

- *Etimologia*

- 1- L'origen de Vallferosa era Valle frausa (1052) o Vallfraosa (almenys fins el s. XIII-XIV) Topònim que procedeix del nom comú frau (feréstec) adjectivat. Relació amb vall i les esquerpes i ombradiues –feréstegues- valls del sector de Llanera en què es troba Vallferosa.
- 2- Mot derivat de afrau.

3.4.1 - Torre de Vallferosa

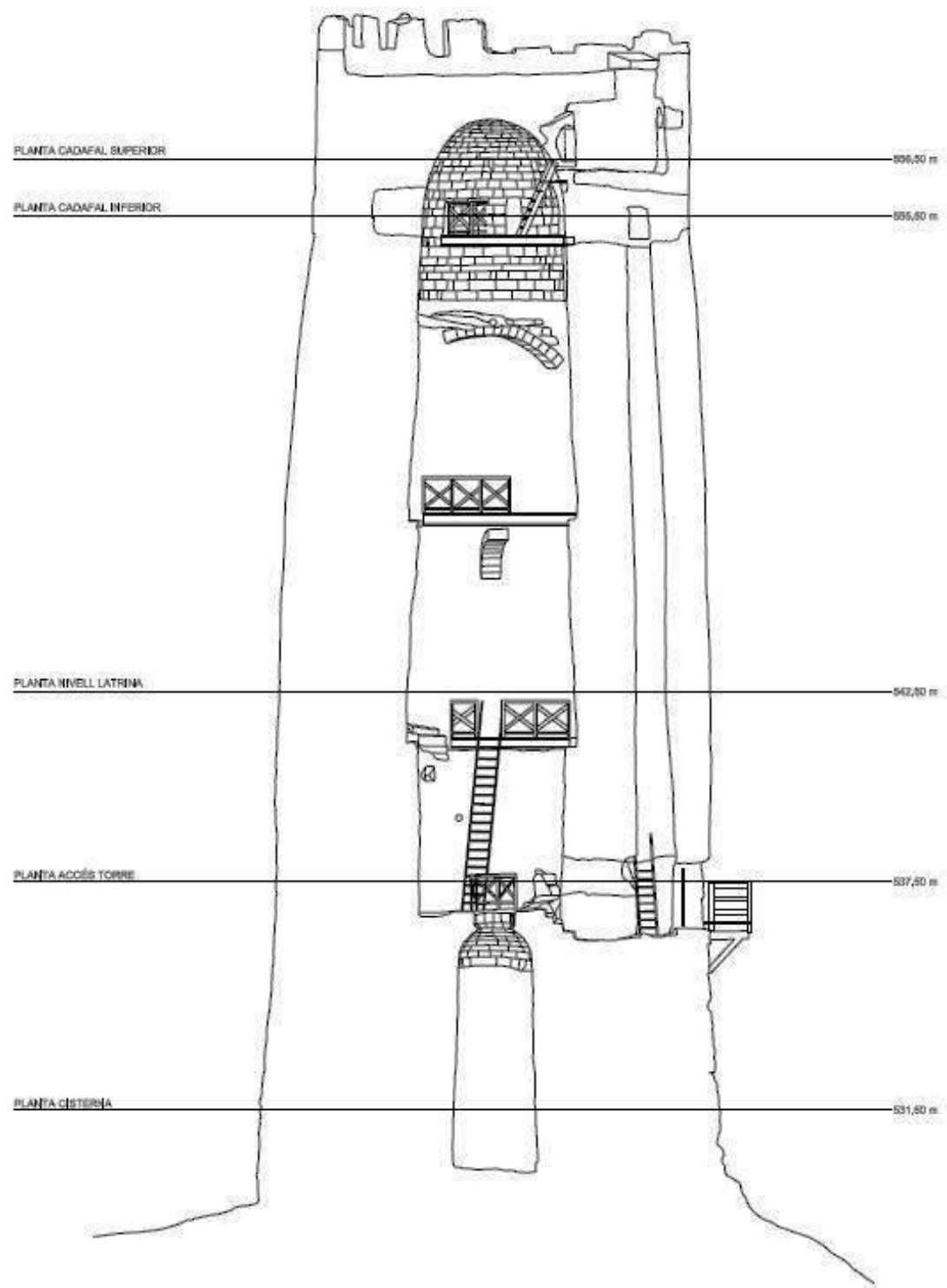
- *Vista General*



Torre de Vallferosa 1 Situació aèria

Grandiosa torre mestra, la més alta de Catalunya i possiblement la més antiga de les torres catalanes.

- *Plànols*



Torre de Vallferosa 2 Secció

- Envolvent

Es tracta d'una torre romànica del segle X-XII d'un interès molt elevat. Es troba en un estat de conservació regular. Disposa d'una alçada de 32 metres i d'uns 38 metres de circumferència dels que a major alçada es va reduint.

La torre disposava d'una situació estratègica important i està construïda amb pedres i calç.

La torre utilitza un aparell molt irregular, on en la part baixa s'hi documenten grans pedres pràcticament sense treballar i a mesura que pugem els carreus són més regulars.

En la part alta de la torre, sota el terrat, s'hi observa 12 **sageteres** repartides alternament en dos fileres de sis.

Cal remarcar la disposició de les sageteres i els merlets, que són els primitius.



Torre de Vallferosa 3 Vista General

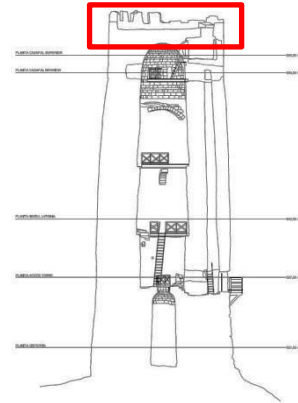
En la part superior de la torre hi destaca 16 merlets separats regularment entre ells. En el que la majoria d'ells es troben en un estat deteriorat.

La torre no assoleix un cercle perfecte, ja que en la part superior s'aprecia un diferència de diàmetres interiors entre 8 i 8,5 metres.

El terra de la coberta es troba rehabilitada permetent la seva visita al turisme amb tranquil·litat. Aquesta es troba diferenciada visualment en dos sectors; per poder apreciar la part més interior, la corresponent a la torre. La coberta disposa d'un acabat amb **morter** de calç raspallat deixant una rugositat al terra.



Torre de Vallferosa 4

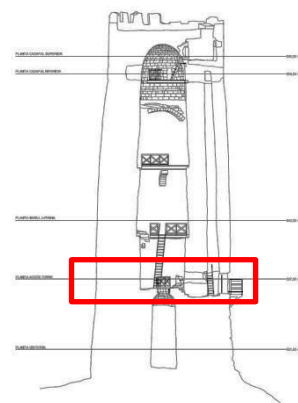


L'accés es porta a terme en la planta primera, degut a que es tractava d'un punt de defensa on antigament es disposava d'una escala de corda en la que un cop dins es plegava bloquejant un fàcil accés.

Actualment aquest accés esta facilitat per una estructura moderna amb escales de fusta.

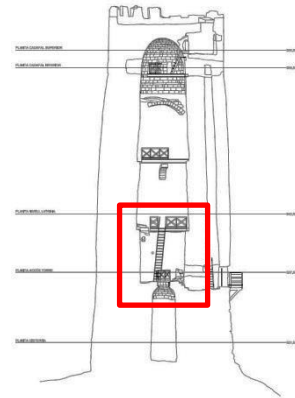


Torre de Vallferosa 5 Entrada



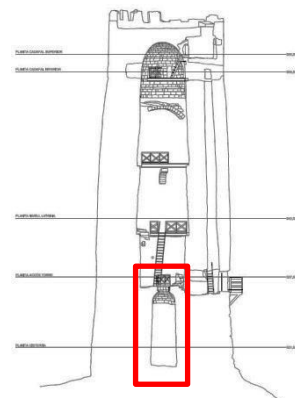
- Elements constructius interior

La torre ens presenta varis plantes en el seu interior; on al entrar en ella accedim a la planta primera o d'accés que ens permet arribar en la part més interna de la torre.



Torre de Vallferosa 6 Planta accés o primera

Ens la planta d'accés, en la seva part central trobem un forat al terra que visiona la planta inferior o planta cisterna. Aquesta planta es troba el forjat acabat per una **volta** de pedra exceptuant la part superior d'ella per al forat, que dóna l'accés de la planta superior, d'un metre de diàmetre.



Torre de Vallferosa 7 Planta cisterna

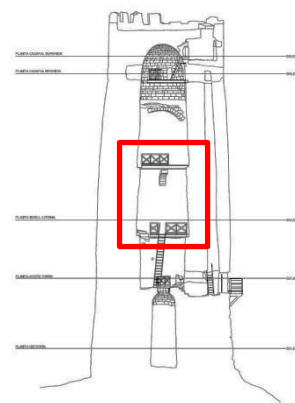
Per altra banda ens trobem un primer nivell superior a la planta d'accés, anomenat planta nivell latrina en que es base en dos sectors ascendent. Cada sector des de l'accés disposa d'uns centímetres més de radi en l'espai superior respecte de l'inferior.

Antigament cada sector disposava del seu forjat amb **bigues** de fusta recolzades en aquests espais i estructuralment en la part central suportat a través d'uns **arcs** rebaixats de pedres treballades.

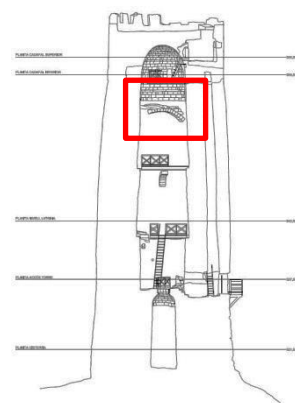
Actualment l'accés es porta a terme en unes escales de mà de fusta modernes i cada sector disposa d'uns forjats que únicament ocupen la mitat del espai interior deixant així certa visió de les plantes en vertical.



Torre de Vallferosa 8 Planta latrina part 1



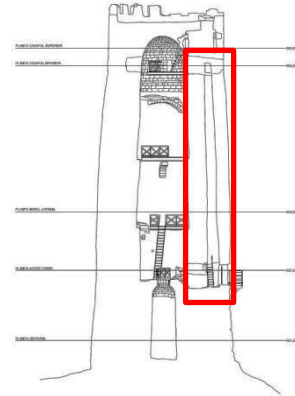
Torre de Vallferosa 9 Planta latrina part 2



L'accés a la última planta interior o planta cadafal es dur a terme a través d'un petit espai buit en un sector del mur a través de la planta d'accés i s'utilitza un sistema d'escalas de mà de fusta amb varis trams per poder descansar.



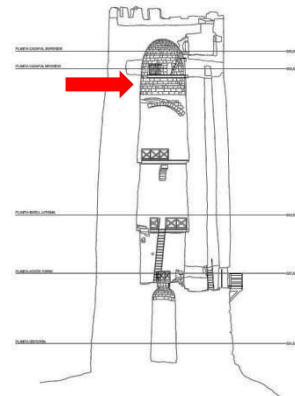
Torre de Vallferosa 10 Interior Mur



En la planta cadafal i trobem un petit tram descendent d'escalas de pedra ,en sistema circular, que avui dia continua tot i el seu mal estat.

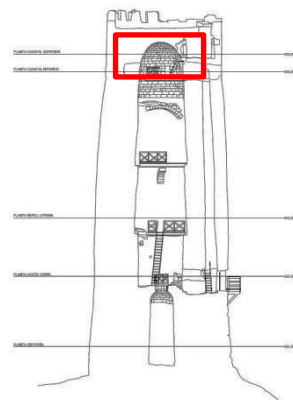


Torre de Vallferosa 11 Escales



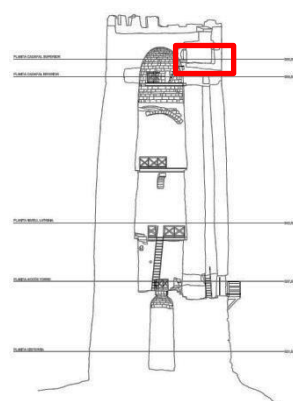
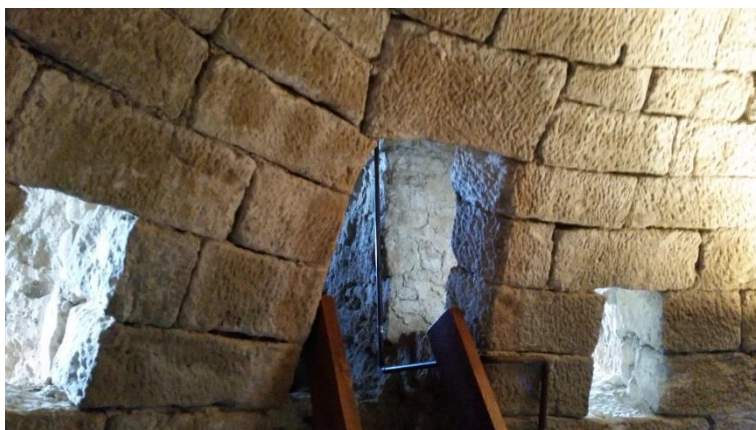
La planta cadafal disposaria de dos nivells; on el primer i inferior es la sala central amb un terra de taulons de fusta que ens presenta un conjunt de petites obertures en dos alçades variants.

Finalment ens mostra un acabat superior amb una **volta** de pedra que ens deixa visualitzar en tot detall la seva construcció.



Torre de Vallferosa 12 Cúpula

Per últim aquesta planta disposa d'un petit tram d'escala de mà, que comporta al segon nivell basant-se un petit passadís per arribar a un extrem de la torre i accedir a la coberta.



Torre de Vallferosa 13 Accés segon nivell planta cadafal

- Particularitats
- És considera un dels millors exemples de l'arquitectura militar europea del segle X i ha sobreviscut sense haver estat modificada des de la seva construcció. L'antiguitat, les dimensions i les característiques en fan una construcció única.
- Fets històrics
- Els segles IX i X el baix Solsonès va formar va formar part de la frontera dels comtats catalans portant així a la construcció de castells i fortificacions, entre elles la torre de Vallferosa. Pel que atorguen la seva construcció a data de l'any 970 però no es disposa de documentació fins el 1031 i 1038.
- Primer propietari titular conegut amb el nom de Bertran I
- Al segle XII, Bertran II se li atorga la construcció de la torre que actualment coneixem.

3.5 - Llanera:

Es situa en la part mes al nord de l'actual terme de Torà, tenint contacte veí amb el terreny del Solsonès, Vallferosa i Sant Serni.

Disposa del que seria el nucli situat en la part dreta de la riera, format per una casa-castell, l'església de Sant Martí, l'antiga rectoria i el cementiri. De igual forma que la majoria dels altres nuclis agregats a Torà, la població de Llanera residia en una situació dispersa en masos.

Del primitiu castell no en queda ni rastre, en que les runes actuals son d'un antic casal.

En el territori de Llanera en la seva part nord del territori hi destaca el dolmen d'un cert interès.



Llanera 1 Situació aèria



Llanera 2 Església i Castell en ruïnes



Llanera 3 Cementiri

- Història:
- El segle IX i X, el castell forma part de defenses o punts de guardià de la contrada, que formaven part de la “marca” dels comtats catalans.
- L’any 1968 l’antic terme municipal de Llanera s’unia al de Torà.

- Etimologia:

El topònim sembla remetre en primer lloc a la llana, “lloc on es produeix o abunda la llana”.

Hipòtesi, de Llaner i Llanars, col·lectius de landa, entenent aquest mot com a “garriga”, com a terra plana i de poca vegetació i especialment elevada.

3.5.1 - Dolmen de Llanera

- Vista General



Dolmen de Llanera 1 Situació aèria



Dolmen de Llanera 2 Vista General

El dolmen de Llanera també conegut com “Cova dels Moros” o “Dolmen de la Vila de Gola de Bous” es troba situat a uns 700metres prop de la masia corresponent. Aquest del període conegut com a neolític final-calcolític, amb una cronologia des del 2500 al 1800 aC. , juntament amb la tècnica de les coves sepulcral, i segons alguns autors es concentra en la zona de la Catalunya Vella.

El **megàlit** consisteix en un **túmulo** o **cròmlech** de quasi 22 metres de diàmetre.

En l’interior de la cambra havia contingut un **megàlit** a modus de columna o menhir, aïllat de la resta.

El **túmulo** esta delimitat en l’extrem per la disposició d’unes grans pedres d’1 m, de les quals se’n conserven 13 lloses. En el costat est d’aquest **túmulo** trobem l’entrada a una **galeria** coberta.

Aquest monument es probablement el més gran i també el més ben conservat de Catalunya. El **túmulo** fa 32 metres de diàmetre.

- Exterior

El Dolmen passa desapercbut, degut a que es troba entre uns camps de conreu ,pel que seria difícil de localitzar sinó estigues marcat per un camí, i la visió pels seus laterals el fan pràcticament imperceptible a la vista.



Dolmen de Llanera 3 Vista Lateral

En el frontal del Dolmen s'aprecia uns laterals de pedres formant un passadís d'entrada abans de la **galeria**.

En aquesta imatge també ens trobem una reixa metàl·lica bloquejant el seu accés a l'interior, perjudicant estèticament aquest patrimoni.



Dolmen de Llanera 4 Vista Frontal

En la part superior del Dolmen hi trobem una gran quantitat de pedres de petites dimensions, ocultant la pedra plana de coberta.



Dolmen de Llanera 5 Coberta

- Interior

La **galeria** disposa de 10 x 2,9 i 2,3 metres i les lloses 2,45 per 2,2 i 0,45 de gruix i les tarelas pesen unes 5 tones.



Dolmen de Llanera 6 Galeria

- Particularitats

- Pel **solstici d'hivern**, durant un curt període de temps, quan surt el Sol la seva llum toca al mig de la pedra del fons i alhora a les dues laterals.

- Fets històrics

- Al fons i enterraven el cadàvers i a l'entrada hi dipositaven les ofrenes.
- Va ser excavat l'any 1916 per Joan Serra i Vilar, Director del Museu Diocesà de Solsona. En aquest treball d'excavació es diferencia diferents fases de utilització d'aquest **megàlit**
 1. Originalment de enterrament col·lectiu en període eneolític o calcolític que documentaren de abundants restes òssies.
 2. Documentació considerable d'un nivell de cendres relacionat amb materials ceràmics de època preromana on possiblement s'utilitzava com habitació.
 3. L'última ocupació en el segle XVIII, que va barrejar molt els materials i els ossos.

3.6 - Sant Serni

- Vista Global

Petit nucli desenvolupat a redós d'una església i poblament dispers en masos.



Sant Serni 1 Situació aèria

Tot i formar part d'un poblament dispersat en masos, existeix una petita agrupació de construccions que juntament amb l'església formen un nucli.

El nucli va estar reformat pel que gairebé no disposa de construccions primitives.

- Història

- Havia estat dins l'antic terme del castell de Llanera.
- Inicialment va ser una cel·la monàstica i esdevingué una simple **capella** dependent del monestir de Sant Serni de Tavèrnoles.
- L'església se'n consta en l'any 805.
- Va ser fundada pel monjo Sidoni, seguidor de l'heretgia adopcionista predicada pel bisbe Fèlix d'Urgell. Refugiat dels perseguidors el monjo va viure en aquest lloc solitari. Posteriorment el monjo va ser trobat i s'acol·lí al perdo que li oferien. Aleshores el monjo donà l'església de Sant Sadurní al bisbe i aquest la donà al monestir de Sant Serni de Tavèrnoles, on el monjo es reintegra a fer penitència.
- L'any 1040 va ser consagrada l'església del monestir i els béns confirmats juntament amb l'església de Sant Sadurní de Llanera. Posteriorment el monestir de Sant Serni de Tavèrnoles va ser suprimit i l'església passa al nou bisbat de Solsona amb una vinculació a l'antic priorat de Sant Celdoni i Sant Ermenter de Cellers.

- Etimologia

- Variant de Sadurní, com a topònim, es molt freqüent al nostre país pel que l'origen del nom a de ser un trasllat, ja sigui d'altres noms de pobles o d'una quantitat d'esglésies i **capelles** d'arreu de la Catalunya Vella.

3.6.1 - Església de Santa Maria i Sant Sadurní

- Vista General



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 1 Situació aèria

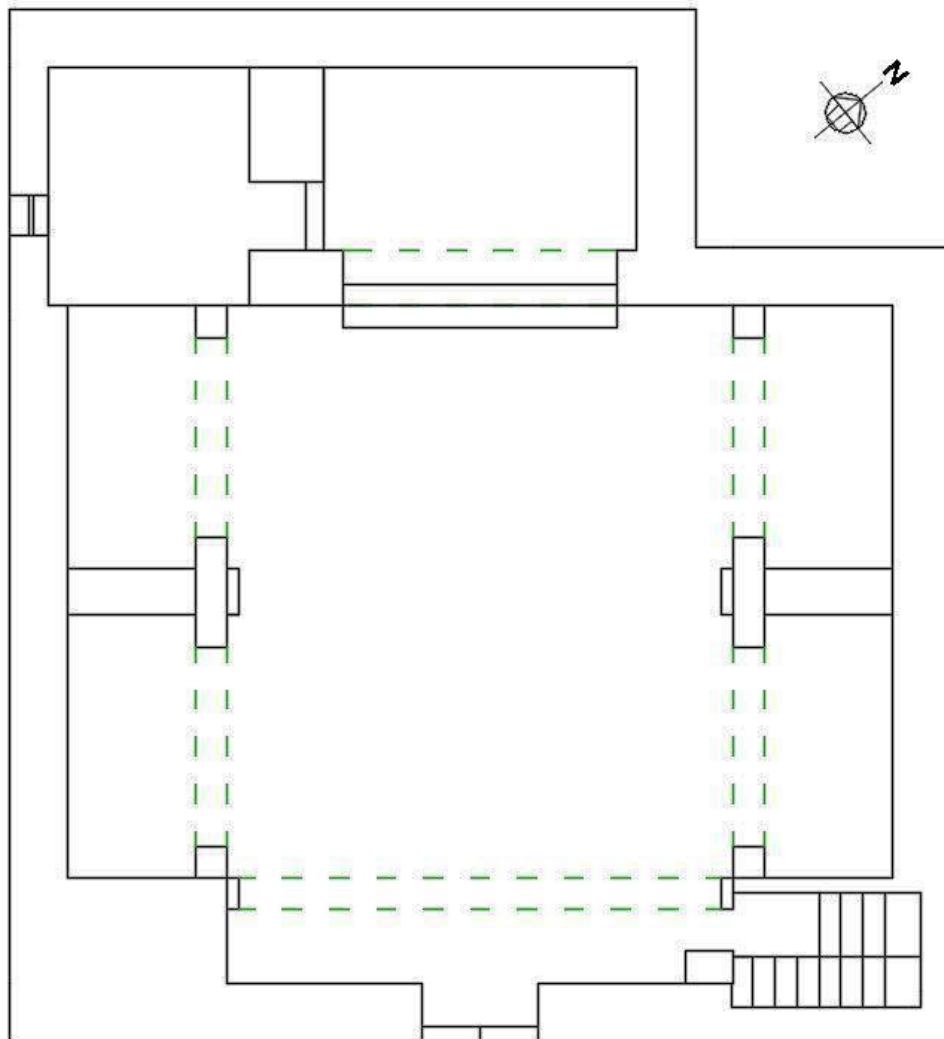


Església de Santa Maria i Sant Sadurní 2 Foto General

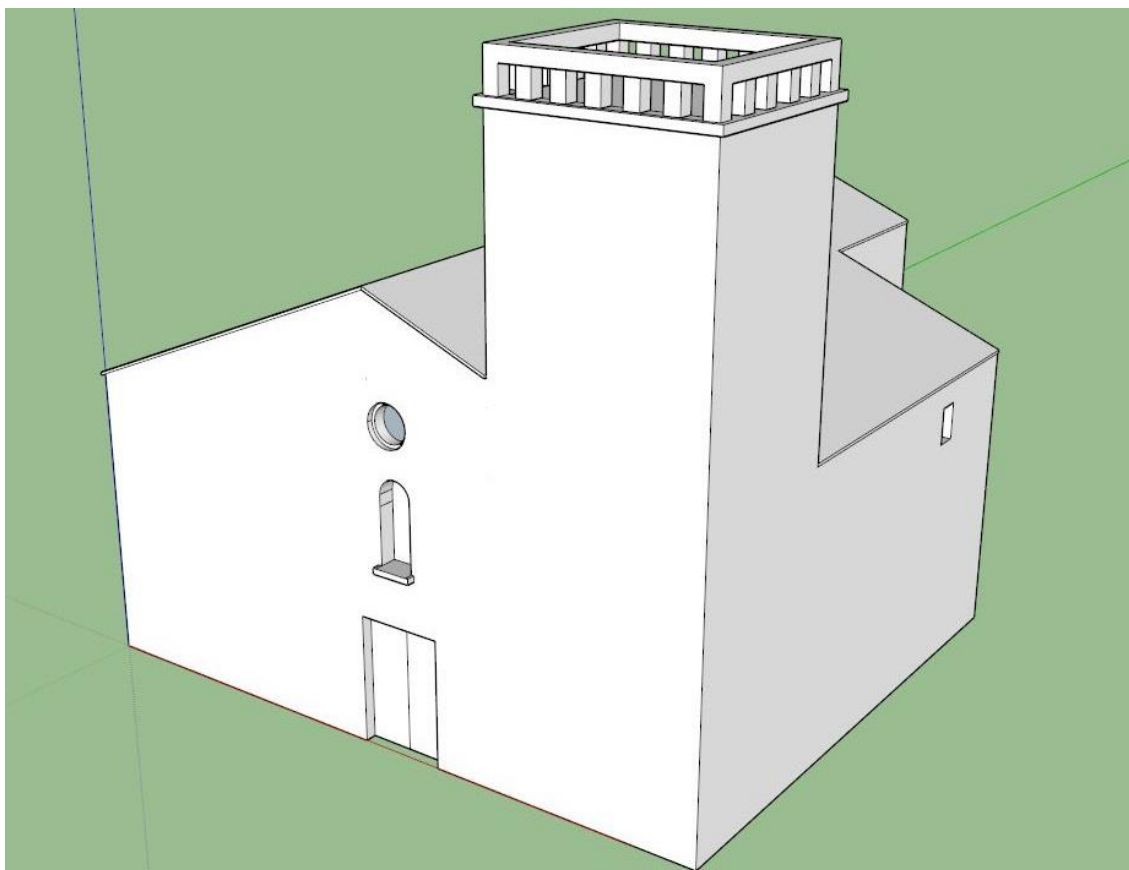
Es tracta d'una església d'estil romànic-barroc d'època medieval del segle XVIII d'un interès notable. Es troba en un estat de conservació regular, on s'han realitzat antigament algunes ampliacions però a dia de avui requeriria d'alguna reforma.

Consta d'una sola **nau** de base rectangular i amb un **absis** quadrat a diferència de la majoria d'església. Les parets estan construïdes amb base de **carreus** i pedra irregular, amb rejuntament d'**argamassa** de calç, seguint més o menys filades no massa regulars.

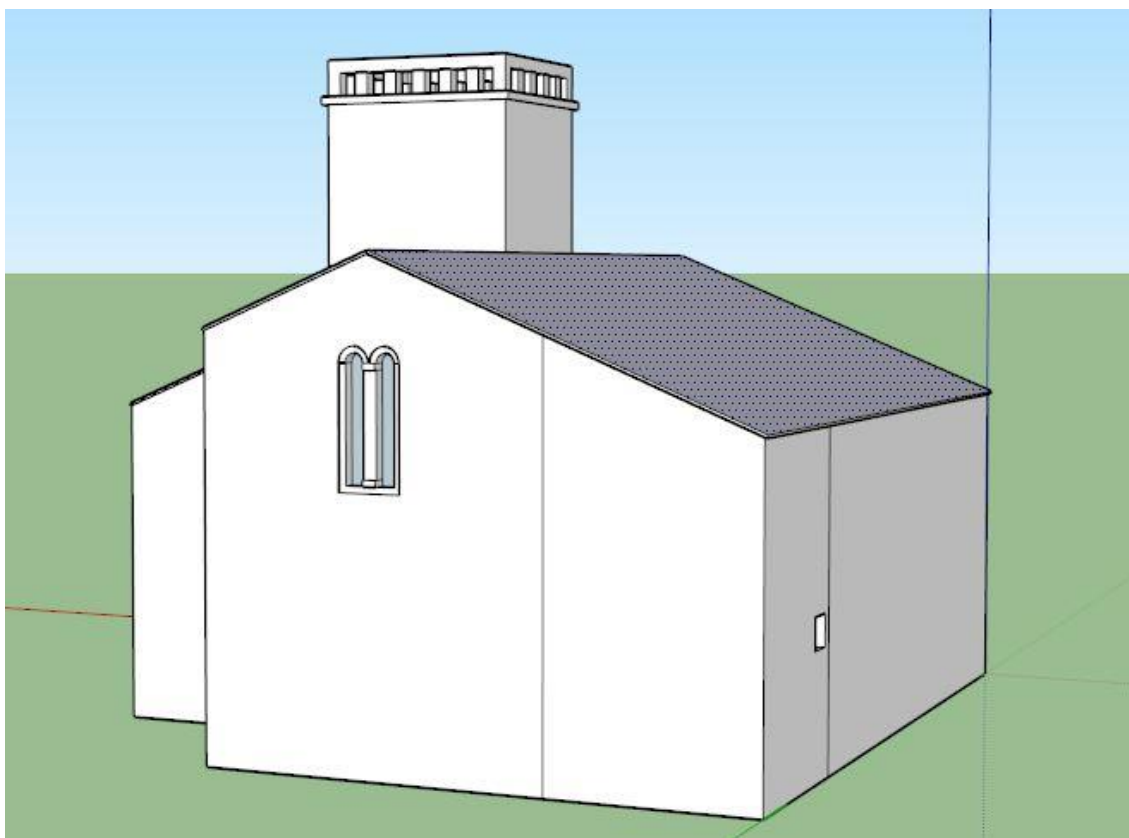
- Plànols



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 3 Planta General



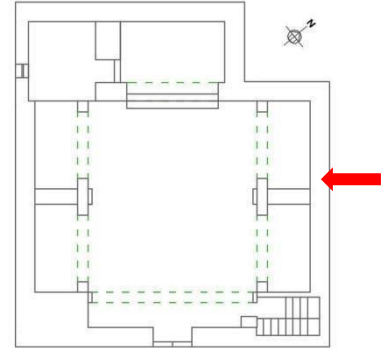
Església de Santa Maria i Sant Sadurní 4 Representació 3D - Exterior 1



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 5 Representació 3D - Exterior 2

- Façanes

En la façana nord-est

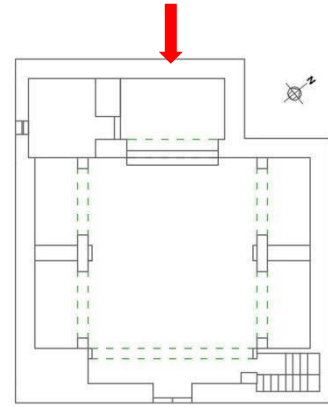


Església de Santa Maria i Sant Sadurní 6 Façana Nord-Est

En la façana nord-oest presenta el **absis** quadrat i al seu lateral dret un parament afegit en èpoques posteriors a la seva construcció inicial, com es pot apreciar en tan la unió com el color de la pedra, donant a lloc a una **sagristia** en una sala annexa.

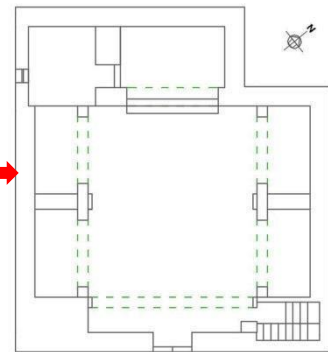
En l'**absis** únicament si presenta una finestra geminada amb una columna quadrada bisellada als angles, sobre la qual descansa un **capitell** trapezoïdal que suporta dos arquets **monolítics**. El conjunt és emmarcat per dues arcuacions molt malmeses.





Església de Santa Maria i Sant Sadurní 7 Façana Nord-Oest

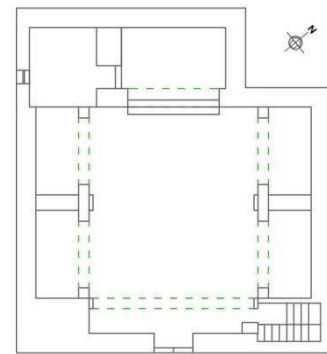
La façana es tota ella continua i no presenta elements particulars, tot i així es troba tapada visualment per un par de roures en contacte directe amb la pròpia paret lateral.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 8 Façana Sud-Oest

La façana principal o façana sud-est presenta una construcció amb **carreus** ben escairats i disposats a filades tot i alguns sectors amb pedres irregulars.

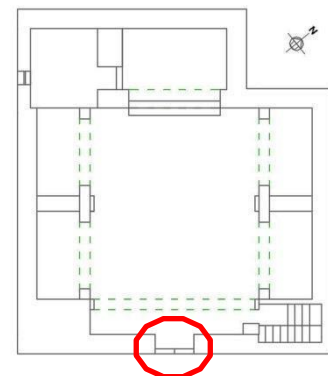
I destaca el campanar bastit en la part nord-est de la paret, on sobresurt una planta quadrada i integrat en el propi edifici. El campanar és de quatre ulls d'**arc de mig punt adovellat** on les seves obertures actualment es troben parcialment tapiades amb paret de bloc ceràmic. Acaba amb una **cornisa** motllurada i una **balustrada** superior rematada per quatre boles en cada cantonada.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 9 Façana principal o sud-est

És la façana que disposa de l'obertura per poder accedir en l'interior. L'obertura presenta els cantells bisellats i la **llinda** plana.

Per últim hi ha una fornícula damunt la porta, que disposa d'un petit podi on es troba el Sant de Sadurní feta de pedra i damunt una finestra en forma d'ull de bou **monolític**.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 10 Porta principal i fornícula

- Elements constructius interiors

L'església està coberta amb una **volta de canó** amb **arcs** torals o **arcs** faixons i quatre **llunetes** als seus laterals, dos a cada costat. La **volta** comença marcada per cornisa interior motllurada.

En el nivell superior del edifici, es troba una porta que dona accés a un passadís lateral, tal que, permet observar la part superior de la **volta de canó** i les **llunetes** del costat referent.



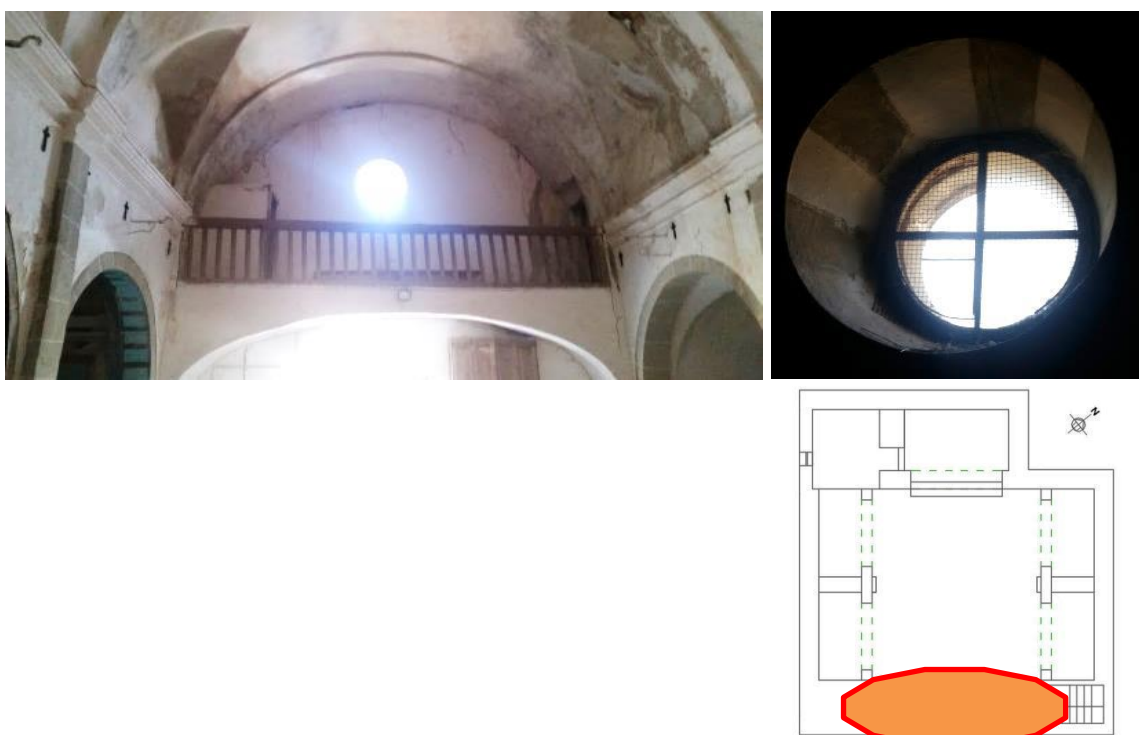
Església de Santa Maria i Sant Sadurní 11 Volta interior

El passadís ens permet observar l'estructura de la teulada rehabilitada en una de les ultimes reformes, deixant-la realitzada amb **bigues** de formigo i envans ceràmics. La teulada es inclinada a dos aigües en direcció els laterals de la **nau** amb un acabat de teula arab. També donà la informació de haver hagut mes d'una reforma o reparació degut a que de tres llindes cada una realitzada en un material diferent, una primera de pedra amb un **arc rebaixat** probablement l'original mentre que hi ha una segona de fusta i per ultima una de formigó.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 12 Sota Coberta

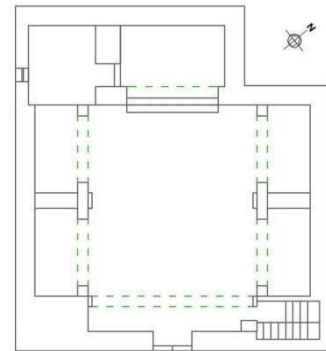
Ja com les demás esglésies, aquesta també presenta un **cor** en la part inicial de la **nau**, on hi trobem la finestra d'ull de bou abans mencionada formada d'una sola esqueixada. El **cor** disposa d'una **balustrada** de fusta.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 13 Cor

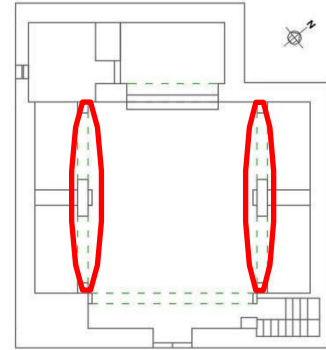
En la part posterior de la **nau** trobem un parell d'esglaons per alçar la part del **presbiteri** on presenta inicialment una obertura formada per un **arc de mig punt** d'una alçada pròxima a **volta de canó**. Al tractar-se d'un **absis** quadrat no la seva part superior també es basa en un **arc de mig punt** però de una dimensió un pel major que l'anterior annexa.

El **presbiteri** en el seu lateral esquerra, observem una porta per accedir al espai afegit a posterior, que compleix com a **sagristia**.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 14

Referent als laterals de la **nau**, hi ha quatre **capelles** dos en cada costat. L'obertura de les **capelles** esta basada en una estructura **dovelles** recolzades en **pilastres** que disposen de base i **capitell**. I en el seu interior estan acabades tres de elles amb arc en voltes de creueria, per **arcs** diagonals formant quatre cares. Mentre que la quarta **capella** esta coberta per un **arc de mig punt** i aquesta presenta una magnifica tanca de ferro forjat.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 15 Arcs laterals



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 16

- Mobiliari

L'església disposa d'un mobiliari que es troba en un estat força deteriorat, que podria ser perjudicial per les persones que la visitin. En el que el principal problema es troba en l'altar principal en el **presbiteri**, es tracta d'un altar de fusta actualment una mica inclinat i sense manteniment algun, pel que podria arribar a caure en cert punt de curiositat i desconeixement. Les **capelles** hi documentem fragments d'antics retaules malmesos.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 17 Bancs de seure

- Particularitats

Pintures en els murs del **presbiteri** i en les **capelles** laterals. Les pintures imiten marbrejats, així com dossers i cortinatges. I en la **capella** de st. Antoni es distingeix la representació d'una escena de la vida del sant.



Església de Santa Maria i Sant Sadurní 18 Pintures

- Fets històrics

De la primitiva construcció romànica, d'una sola **nau**, només se'n conserva la paret del primitiu frontis i una part del mur nord-est. L'actual edifici és fruit d'una reforma i ampliació, realitzada cap el 1764, consistent en l'obertura de quatre **capelles** laterals, la construcció del **cor** i la **volta de canó** amb **llunetes**.

3.7 - Fontanet

- Vista Global

La geografia d'aquesta zona pròxima al Solsonès ha propiciat al llarg dels segles un tipus de poblament dispers, agrupat generalment en masos, fent un total de 10 cases.

Per arribar a considerar un nucli de Fontanet, marcaríem l'antiga església parroquial de Sant Miquel i la casa Garriga (antigament era el castell de Fontanet). Des d'aquí es pot contemplar un ampli camp visual que domina les valls properes fins a la seva confluència en direcció a Torà.



Fontanet 1 Situació aèria

- Història:

- La particularitat de l'orografia i les bones possibilitats d'hàbitat per establir-hi un assentament (properes a rieres i fonts) degueren facilitar un poblament més o menys estable en la zona.
- L'església de Sant Miquel de Fontanet antigament era sufragània de Sant Pere del Castell de Figuerola
- Al segle XVII Fontanet tenia terme propi i els comuns de Torà i Fontanet van tenir una llarga disputa sobre les fites dels termes.
- La primera referència la tenim en el fogatge de 1497 en que Fontanet apareix unit a Torà i l'Aguda.

- Etimologia:

- Fontanet és una fossilització toponímica d'un antic col·lectiu fontanet, avui perdut com a substantiu comú, que designava doncs, a l'igual que el seu femení fontaneda, un "grup de fontanes", essent fontana, ja des d'antic, parasinònim del seu primitiu font.

3.7.1 - Església Sant Miquel de Fontanet

- Vista General



Església Sant Miquel de Fontanet 1 Situació aèria



Església Sant Miquel de Fontanet 2 Vista General

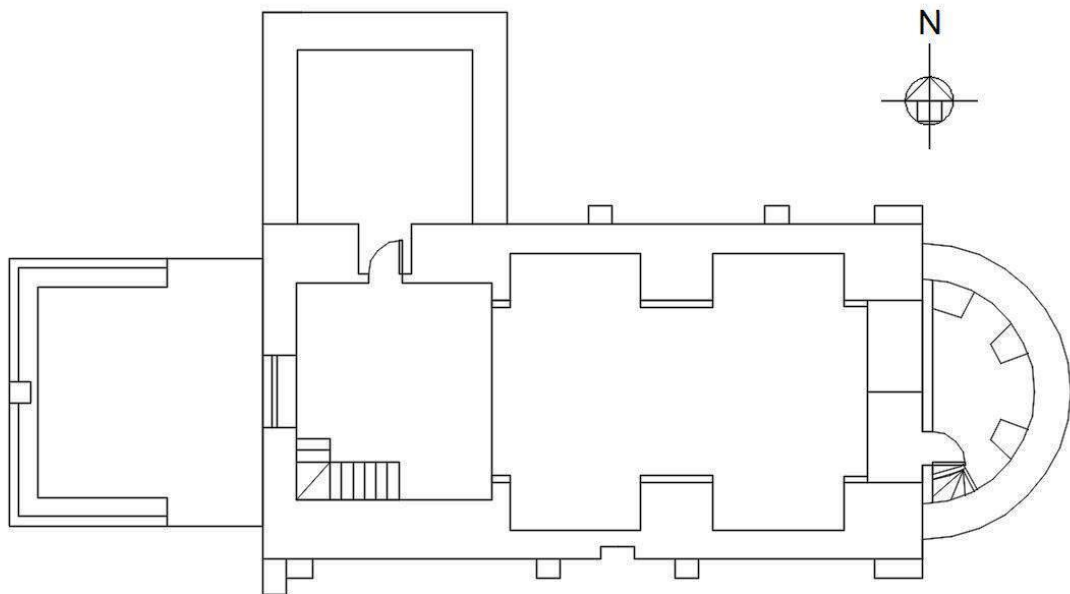
Es troba situada a dalt d'un turó on el seu accés es per un camí peatonal d'uns 2 metres d'ample amb escales de pedra i barana de protecció de fusta.



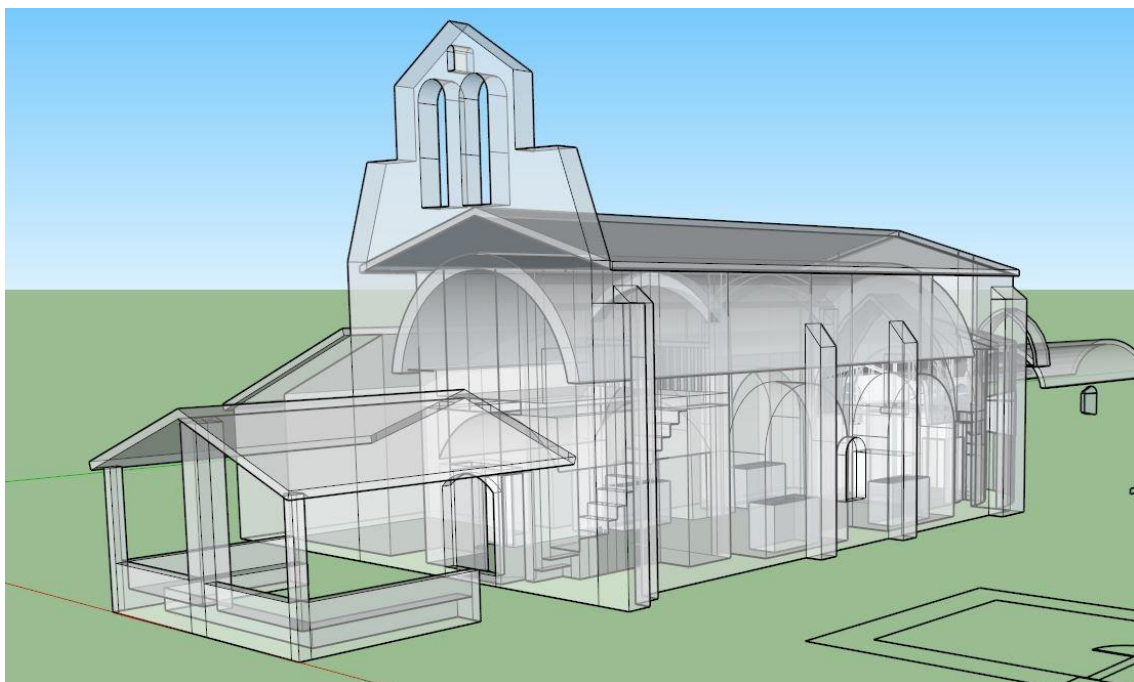
Església Sant Miquel de Fontanet 3 Escales accés

Consta d'una sola **nau** de forma rectangular on les seves mesures externes són de 13,75 x 7,15 metres. Les parets estan construïdes amb filades de **carreus** mitjans i petits treballats a les cares.

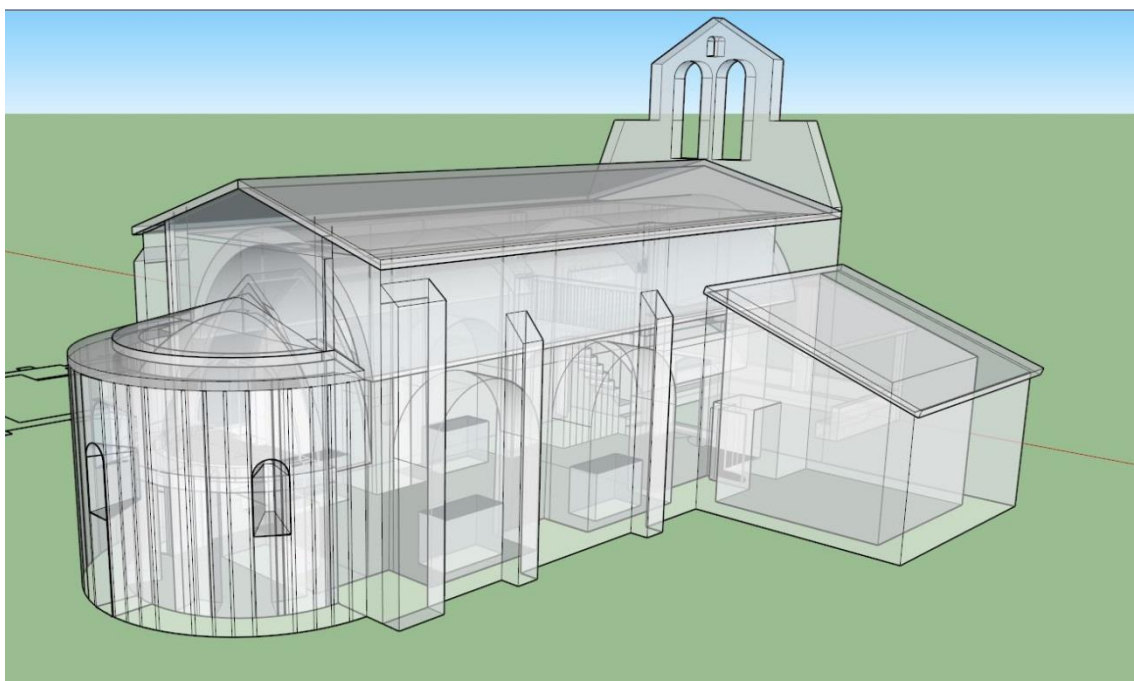
- Plànols



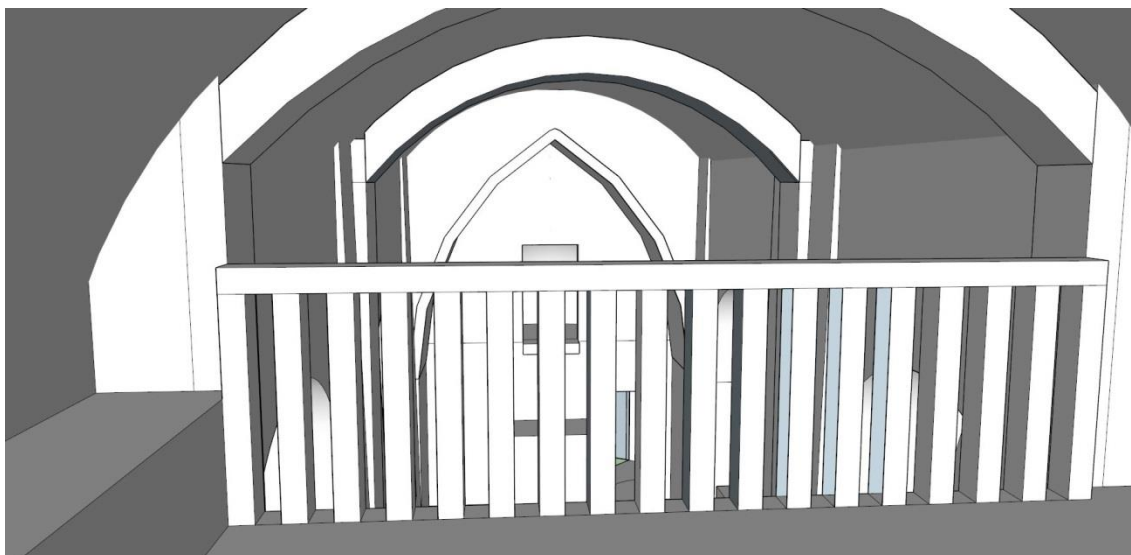
Església Sant Miquel de Fontanet 4 Planta General



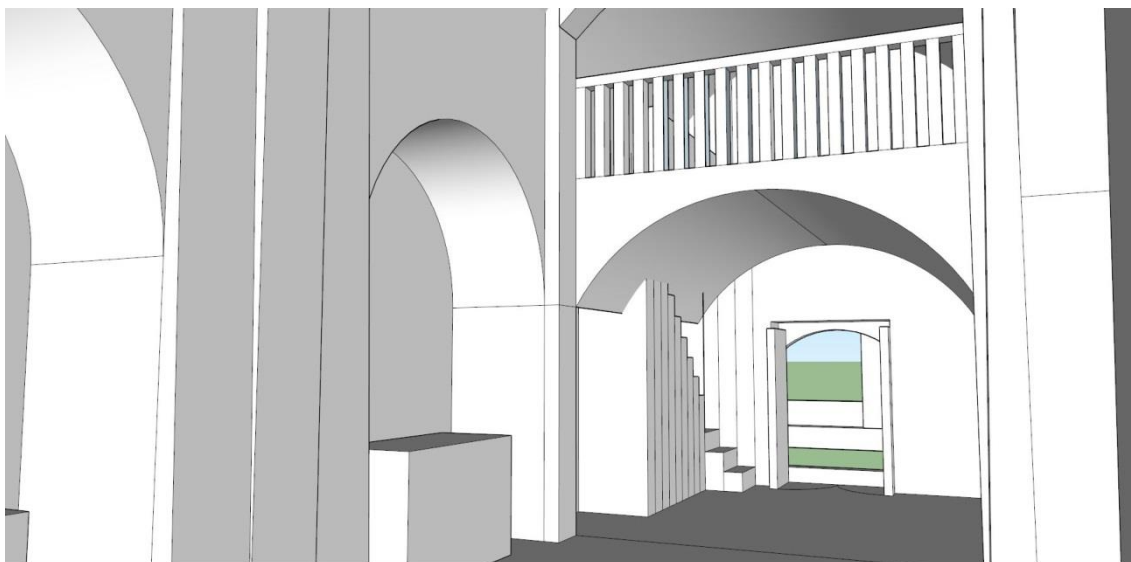
Església Sant Miquel de Fontanet 5 Representació 3D - Exterior 1 (Rajos X)



Església Sant Miquel de Fontanet 6 Representació 3D - Exterior 2 (Rajos X)



Església Sant Miquel de Fontanet 7 Representació 3D - Interior 1



Església Sant Miquel de Fontanet 8 Representació 3D - Interior 2

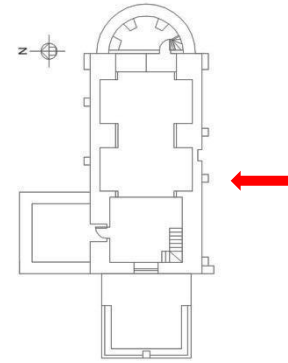
- Façanes

Al arribar a dalt del turó ens trobem amb una marquesina en la façana nord, on està formada per una estructura horitzontal de **bigues** de fusta on per la part més externa està suportada per pilars de pedra i l'altra per el mur de façana. On està cobert únicament per teules de ceràmica suportades per biguetes de fusta en cada filada pel propi pes.



Església Sant Miquel de Fontanet 9 Porxo

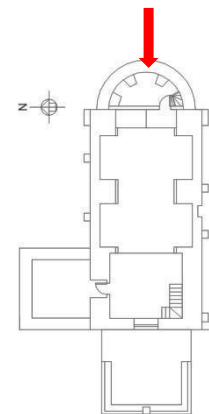
L'església en la façana sud presenta un dels murs laterals de la **nau** format per **carreus** mes o menys regulars disposats a filades. Sobresurten quatre **contraforts** repartits en el llarg del mur on en els seus extrems son de major dimensions i també s'hi observa centrat entre els dos **contraforts** petits un forat en el que havia estat la porta d'entrada antigament amb **arc de mig punt** i que actualment es troba tapiada.



Església Sant Miquel de Fontanet 10 Façana Sud

En la façana est, fa referencia a la part posterior de la **nau**, on trobem un **absis** en forma de semicercle. Esta aixecat per un podi d'uns 70 cms, cobert amb lloses de pedra i decorat amb vuit **llombardes** amb dues **arcuacions cegues** a cada tram, així com tres finestres de doble **esqueixades** que s'alternen amb els trams cecs on només la central esta sense tapiar.

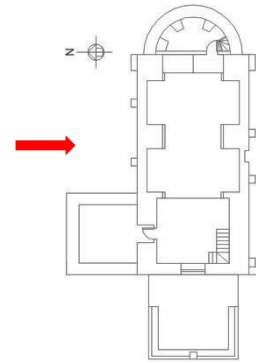
El seu tipus arquitectònic respon a les formes **llombardes** de finals del segle XI i principis del XII



Església Sant Miquel de Fontanet 11 Façana Est

En la façana nord s'observa un trencament de la seva continuïtat al mur lateral degut a una dependència annexa lateral sobresortint uns metres pel que fa a la **nau** principal.

També s'observen dos petits **contraforts** on entremig a mitjà alçada el que podria haver estat una finestra, de la qual se'n conservarien les sis **dovelles** i la clau però actualment es troba tapada per una pedra formant mitja circumferència. S'observen forats per encaixar-hi bastides en una alçada important al llarg del mur.



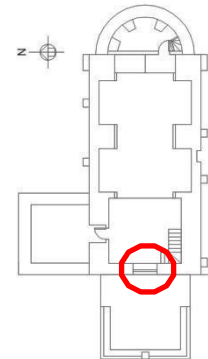
Església Sant Miquel de Fontanet 12 Façana Nord

En la façana oest o principal ens trobem amb la marquesina mencionada anteriorment sobresortint en ella. També podem apreciar en la part esquerra la dependència annexa.



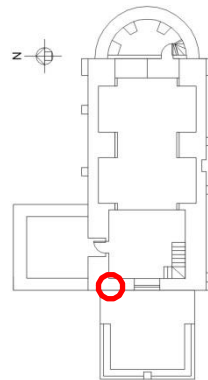
Església Sant Miquel de Fontanet 13 Façana oest

Presenta la actual porta d'accés de doble fulla de dimensions 217 x 150 cm, es d'**arc rebaixat adovellat** amb una petita motllura a cavet seguint els cantells tant de l'arc com dels muntants. Encastat a la part baixa de la façana d'ingrés



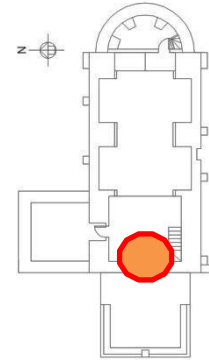
Església Sant Miquel de Fontanet 14 Porta accés

Encastat a la part baixa de la façana d'ingrés, en l'extrem esquerra, trobem el vas d'un sarcòfag decorat amb una creu grega pomada.



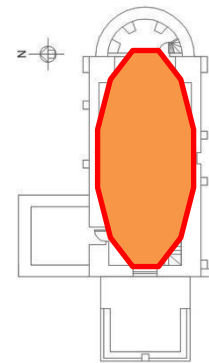
Església Sant Miquel de Fontanet 15 Creu grega

La façana d'ingrés culmina amb un campanar no romànic de cadireta, amb **espadanya** de dos ulls coronada per un **frontó** triangular que arrenca d'una cornisa motllurada amb una bola a cada extrem i una petita obertura al centre.



Església Sant Miquel de Fontanet 16 Espadanya

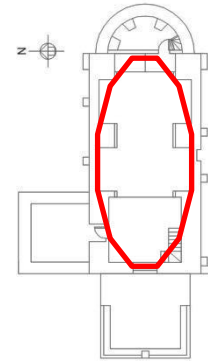
Referent al acabat de coberta consta de coberta inclinada a dos **vessants** cap als murs laterals amb teula àrab excepte a l'acabat del **absis** que esta format per lloses de pedra formant la pendent inclinada amb la mateixa curvatura del **absis**.



Església Sant Miquel de Fontanet 17 Coberta

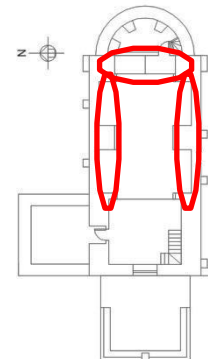
- Elements constructius interiors

En l'interior, l'església està coberta amb una **volta de canó** una mica rebaixada i que presenta uns **arcs** faixons al llarg de la **nau**. Les parets laterals de la **nau** presenten un descens final de major amplada cap al interior d'ella creant així una millor base de descens de càrregues. Les parets han estat pintades i se'ls hi ha dibuixat el que representaria una composició de peces rectangulars a filades com a decoració.



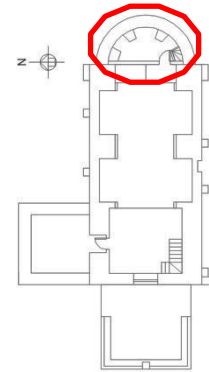
Església Sant Miquel de Fontanet 18 Volta interior

Presenta un arc apuntat en el que es tracta del altar principal i també disposa de quatre **capelles** laterals, dos en cada costat, bastides en els murs acabades amb **arc de mig punt**.



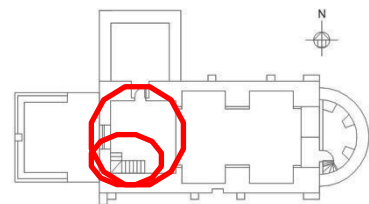
Església Sant Miquel de Fontanet 19 Capelles

L'**absis** es troba tapiat per un envà amb la finalitat de servir de **sagristia**. Disposa d'una segona planta on les escales es troben incloses en el propi mur i en forma de cargol. Només presenta una finestra central en la que dona llum en les dos plantes.



Església Sant Miquel de Fontanet 20 Finestra i escales planta superior absis

També s'observa una segona planta com a tribuna en la entrada de la **nau**, que disposa d'un forjat amb un **arc rebaixat** i el seu accés en unes escales entrant a ma dreta en forma de "L".



Església Sant Miquel de Fontanet 21 Cor

Per últim disposa de la sala annexa, entrant a ma esquerra a través d'una porta de fusta, que s'utilitzava possiblement com a magatzem i disposa d'una coberta d'una estructura de **bigues** i biguetes de fusta i damunt les teules àrab.

Mobiliari

L'església es troba en un estat de conservació bo, on disposa de bancs i altres complements per la exposició dels sants. A l'entrar hi ha una gran i artística reixa de ferra forjat de dues esberles que tanca la petita **capella** de les fonts baptismals.



Església Sant Miquel de Fontanet 22 Bancs de seure



Església Sant Miquel de Fontanet 23
Font baptismal

- Particularitats

Al llarg de la **nau** trobem uns tres sepultures sense lauda enterrats sota, marcat amb pedres decorades per alguns símbols i escrits.



Església Sant Miquel de Fontanet 24 Sarcòfag

A vora l'església es troba un petit cementiri, referent al nucli de fontanet.



Església Sant Miquel de Fontanet 25 Cementiri

- [*Fets històrics*](#)
- Antigament l'església de Fontanet era sufragània de la de Sant Pere del castell de Figuerola
- A l'església de de Sant Miquel de Fontanet, que pertany a la parroquial de Sant Gil de Torà, avui solament s'hi celebra culte dues vegades l'any. Per la festa de la Pedra, un dia de la primera setmana del mes de maig, i la diada de Sant Miquel **Arcàngel**, el 29 de setembre.

3.8 - Claret

El poble de Claret, anomenat també Claret de Figuerola o Claret dels Pagesos per tal de poder diferenciar-lo de altres pobles anomenats Claret, com del Cavallers o del Pallars.

Es tracta d'un poble com els nascuts en època alt medieval, que s'originen a partir d'un castell, situat en una petita elevació damunt d'un aflorament de cinglera, al est de Fontanet.

Del castell primitiu pràcticament no en queda re, tan sols un petit tram de murs externs de alguna de les ultimes reformes.

Antigament havia 12 cases en ús i una rectoria però actualment el nucli a perdut l'estètica original i es troba en un estat d'abandó, només recuperat **parcialment** per la restauració de l'església, d'un habitatge destinat a restaurant i l'enllosat del carrer principal.



Claret 1 Situació aèria

- Història

- Claret apareix documentat l'any 1025 quan es va celebrar un judici per a l'adjudicació del seu castell.
- L'església de Claret s'esmenta en la butlla del papa Eugeni III al 1150, a la d'Alexandre III el 1180 i a la de Climent III al 1188 confirmant una sèrie de possessions de Santa Maria de Solsona.

- Etimologia:

- 1- També anomenat Claret del Pagesos per oposició amb Claret dels Cavallers, al Pallars.
El topònim Claret és esmentat com a derivat de "clar". Entès com a lloc amb bona visió o poc cobert de malesa.
- 2- D'altra banda, donada la abundància de llocs homònims, podria tractar-se d'un trasllat toponímic de lloc a lloc o bé a través d'un cognom.

3.8.1 - Església de Santa Maria:

- Vista General



Església Santa Maria de Claret 1 Situació aèria



Església Santa Maria de Claret 2 Vista General 1

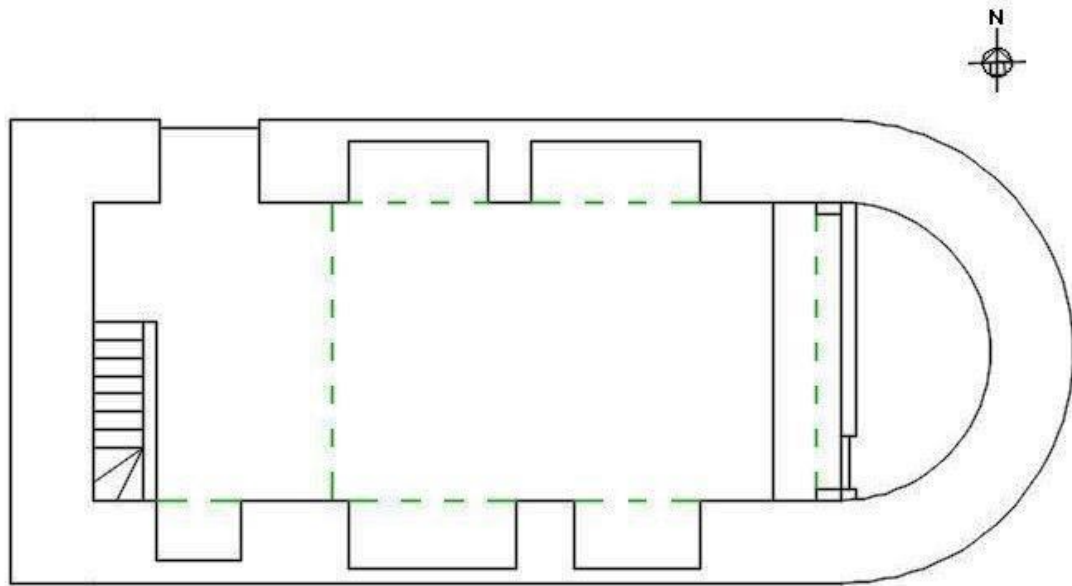


Església Santa Maria de Claret 3 Vista General 2

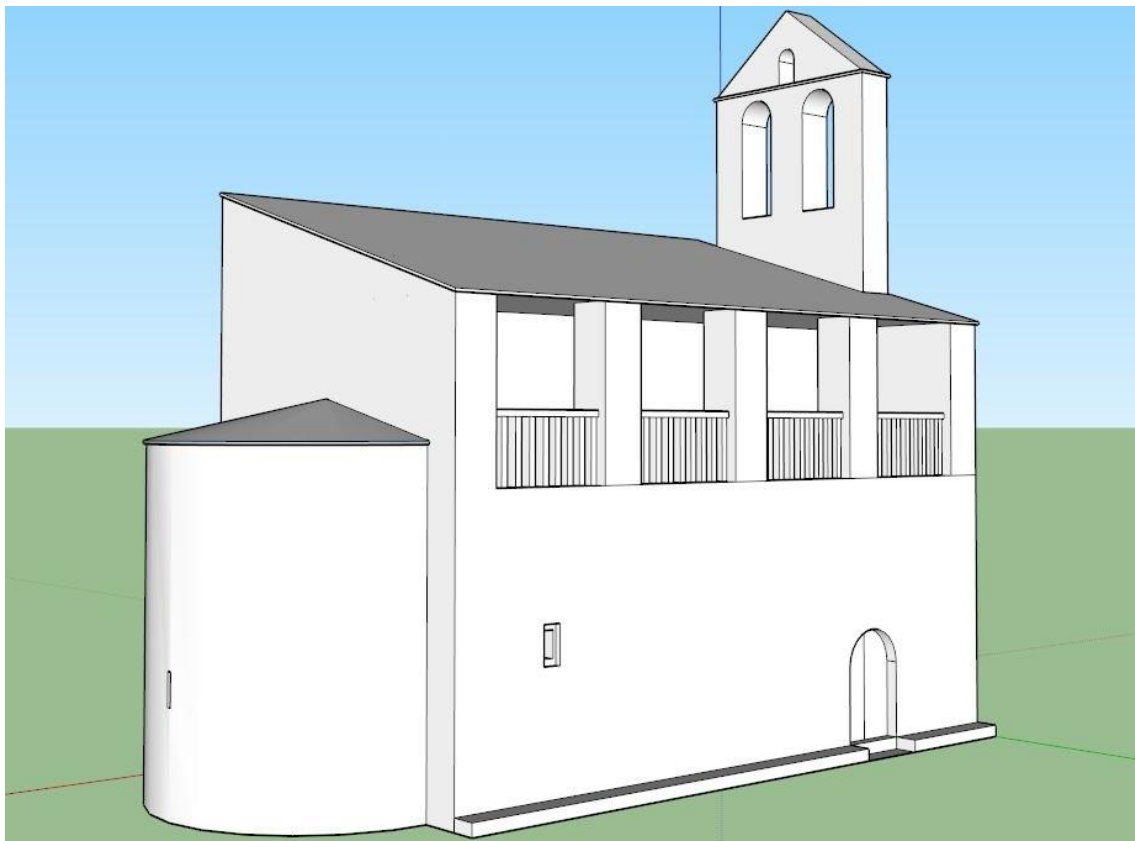
Es tracta d'una església d'estil romànic del segle XII. Es troba en un estat de conservació bo, on s'han portat a terme algunes restauracions importants com la teulada, façana i **absis**.

Consta d'una sola **nau**, de planta rectangular on les seves mesures externes són de 15,10 x 6,10 metres. Les parets estan construïdes amb filades de **carreus** mitjans i petits de forma força regular.

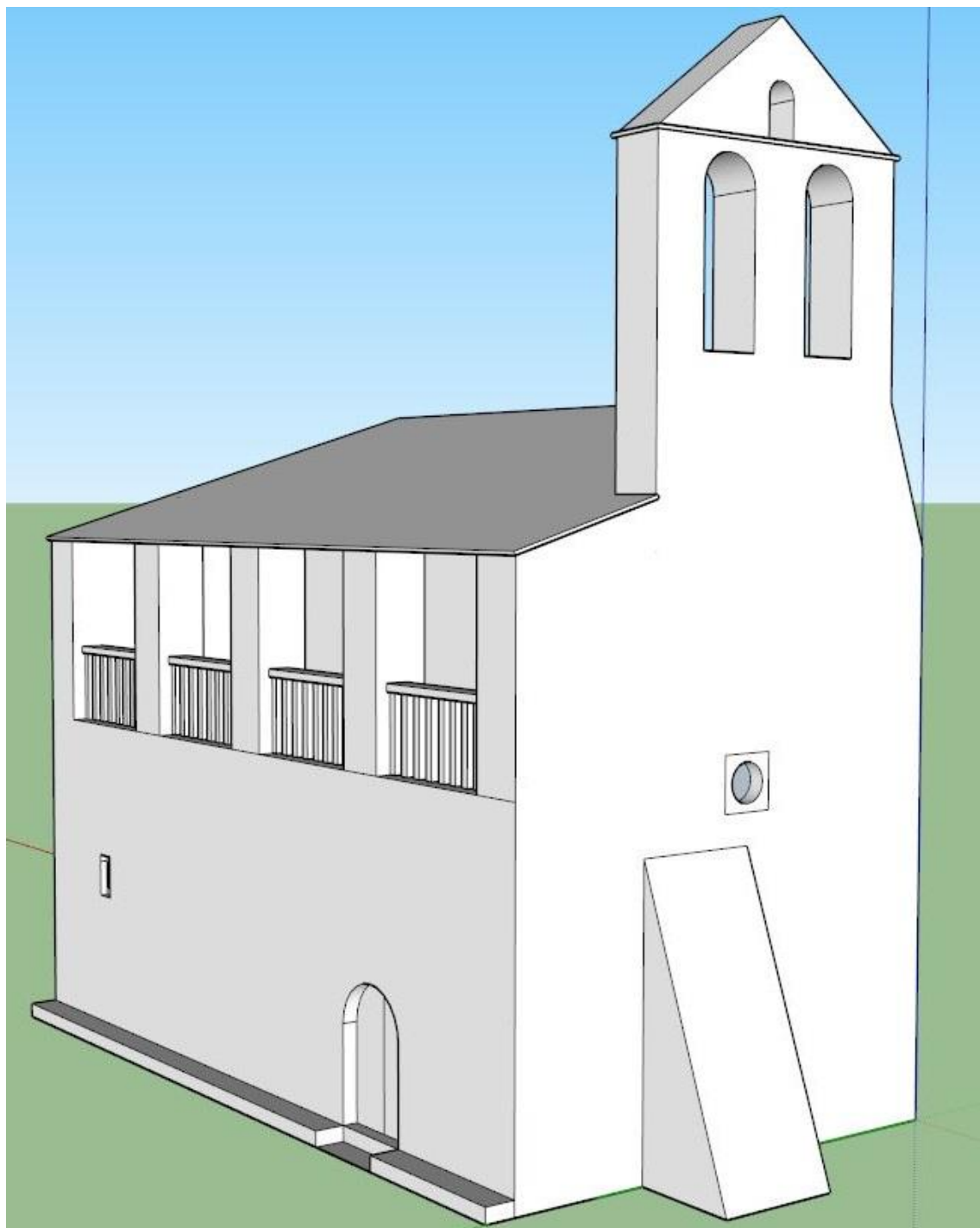
- Plànols



Església Santa Maria de Claret 4 Planta General



Església Santa Maria de Claret 5 Representació 3D - Exterior 1

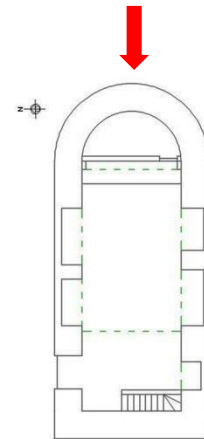


Església Santa Maria de Claret 6 Representació 3D - Exterior 2

- Façanes

Comencem observant exteriorment on al entrar en la plaça ens trobem amb l'**absis** semicircular en la part est de l'església, format per **carreus** tallats, destacant-ne les 8 primeres filades que són més grans que la resta de l'edifici. També presenta una única i diminuta finestra centrada d'una sola esqueixada que atorga un mínim de claror a l'interior de l'**absis** usat com a **sagristia**.

En aquesta façana s'aprecia la unió en un altra edifici (un habitatge) cobrint tota la part del mur sud de l'església de forma adossada.

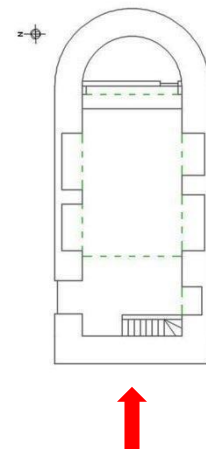


Església Santa Maria de Claret 7 Absis

En la façana oest, hi ha un mur que **corona** l'edifici un **campanar de cadireta** propi del segle XVII O XVIII, amb una **espadanya** de dos ulls, una **cornisa** i un **frontó**, al mig del qual hi ha una finestra en **arc de mig punt monolític**.

En la part inferior del mur i destaca un únic **contrafort** de dimensions relativament importants.

I per últim s'aprecia una sola finestra al mig del mur, per damunt del **contrafort**, en forma d'ull de bou amb peça **monolítica**.

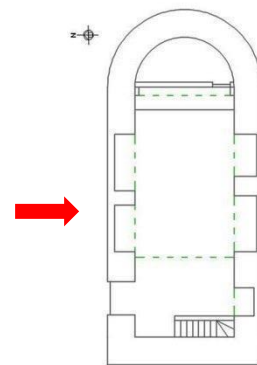


Església Santa Maria de Claret 8 Façana oest

La façana nord es tracta de la façana principal, que dona a la plaça, on s'hi troba la porta per accedir-hi. Mostra dos esglaons en l'entrada per cobrir el desnivell de la base, on en el recorregut de la façana sobresortint a l'edifici es cobreix un petit espai formant un banc de pedra per seure.

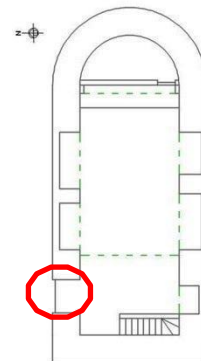
I destaca una part de construcció més variant a altres esglésies, ja que s'observa una mena de terrassa coberta en la part superior, on l'estructura del mur es modifica per 5 pilars de pedra on hi recolzen les **bigues** de fusta.

Cal mencionar l'existència d'una petita finestra d'una sola esqueixada en la part esquerra de la façana



Església Santa Maria de Claret 9 Façana Nord o principal

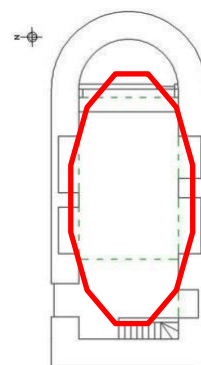
L'obertura de l'accés disposa d'un arc **adovellat** amb 8 peces. La porta es de fusta amb dos fulles batents i acabat superior amb un **arc rebaixat**. En aquest accés es pot apreciar les dimensions del gruix del mur.



Església Santa Maria de Claret 10 Porta d'accés

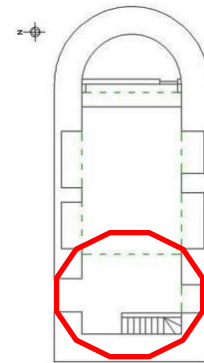
- *Elements constructius interiors*

En l'interior la **nau** presenta una **volta de canó** lleugerament apuntada.



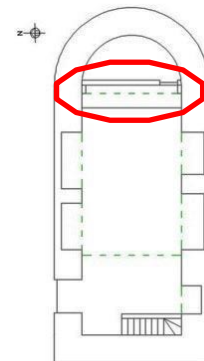
Església Santa Maria de Claret 11 Volta de canó i contrafort interior

Disposa de **cor**, situat en la part inicial de la **nau**.



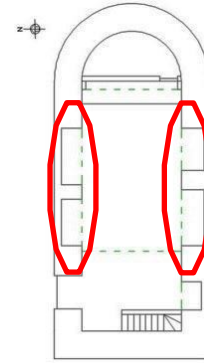
Església Santa Maria de Claret 12 Cor

Una paret divisòria, que separa la **sagristia** situada en l'**absis** i la resta de **nau**. S'observa un arc preabsidial apuntat o ogival, que actualment es troba enguixat, pintat i decorat idealment en possibles peces que el formarien.



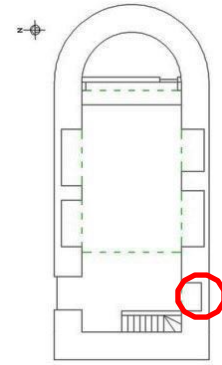
Església Santa Maria de Claret 13 Arc ogival

En els murs laterals, per l'interior es van rebaixar realitzant quatre espais per a **capelles**, dos a cada costat. Les **capelles** són totes similars, degut a que, les seves dimensions i formes varien en poc efecte. En el que dos de les quals presenten un acabat superior amb **arc de mig punt**, una tercera amb **arc de mig punt** rebaixat i la última destaca per un acabat superior amb quadrant de **cúpula** amb relleu, formant la imatge d'una **petxina**.



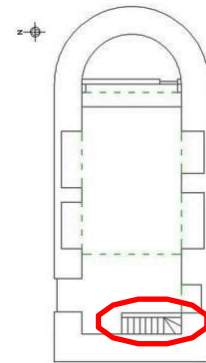
Església Santa Maria de Claret 14 Capelles Laterals

A més a més, en el mur sud enfront la porta d'entrada, trobem un altra espai rebaixat al mur però de unes dimensions inferiors a les **capelles** amb el mateix acabat que la última. Aquest espai guarda la font baptismal.



Església Santa Maria de Claret 15 Capella petita

L'accés al **cor** de l'església i plantes superiors es troba les escales en l'entrada a mà dreta formant un dibuix de "L". Referent a la planta superior, l'accés està bloquejat per seguretat al tractar-se d'una terrassa o podria ser que el terra de la planta no es troba en condicions per a ús públic.



Església Santa Maria de Claret 16 Escales cor

- Mobiliari

L'església disposa d'un adequat mobiliari com el bon estat dels bancs de seure i altres elements per a poder realitzar actes religiosos sense problema.

L'altar de pedra, presenta un basament circular amb un fust cilíndric i una taula rectangular.



Església Santa Maria de Claret 17 Mobiliari

- Particularitats

L'església de Santa Maria, amb els tres sarcòfags d'època medieval alineats en el mur del vell fossar, davant mateix del **absis**, constitueix probablement els atractius de més destacables del conjunt de Claret, que evocuen el retorn d'un passat medieval.



- Fets històrics

- L'any 1894, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la col·laboració de parroquians de Claret i de l'Associació del Patrimoni Artístic i Cultural de Torà, es va realitzar una completa restauració de l'església en la teulada, façana i **absis**.

3.9 - Cellers:

- Vista Global



Cellers 1 Situació aèria

El nucli de Cellers, consta d'una població dispersa entre ells, format per uns masos distribuïts en el seu territori que es poden localitzar en una especie de línia recta. Tot i que, també esta format per un petit nucli urbà on i pertanyen uns pocs habitatges units en un sol carrer.



Cellers 2 Nucli

Aquest nucli es troba juntament en la part mitja d'un turonet on existia un castell encimbellat en la part superior del propi i posteriorment transformat en un casal, però actualment el castell es troba en un estat de ruïna. Just al costat trobem l'església de Sant Martí.

Des d'aquest punt elevat es domina la bonica vall orientat al sud.



Cellers 3 Ruïnes del Castell

- Història:
- Celler fou poblat des de temps antics, constatat per eines de estris d'època neolítica com destrals trobats en indrets propers als masos.
- Afavorit pel seu caràcter recòndit de la zona, es trobava més o menys al marge de qualsevol organització, ja musulmana o carolíngia. La presència de fugitius de la invasió àrab seria l'explicació a l'arribada de les relíquies dels Sants. Però no s'esmenten les relíquies, i feia el lloc més ideal per la vida solitària, perfecta per la vida eremítica de monjos.
- Etimologia:
- 1. Referència al substantiu comú celler, el qual és relaciona bàsicament amb la conservació i l'elaboració de vi.
- 2. Versió toponímica del nom en un segon sentit, de "rebot" o fins de "graner".
- 3. Provenir del nom comú seller, corresponent a l'ofici del qui feia selles i altres objectes de cuir, també dit "baster".

3.9.1 - Església Monestir Sants Celdoni i Ermenter

- Vista General



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 1 Situació aèria



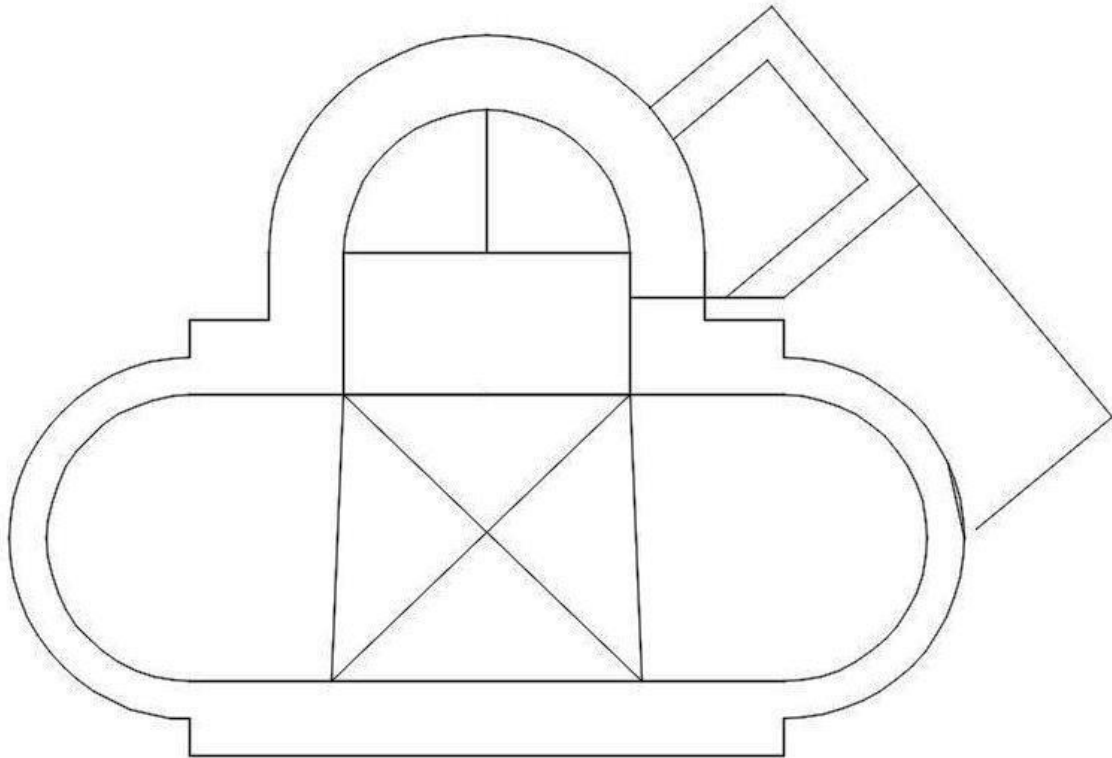
Monestir Sants Celdoni i Ermenter 2 Vista General

Pel que fa Cellers disposa d'una església del monestir de Sant Celdoni i Sant Ermenter. Referent a la part del antic monestir no en queda res, pel que el restant pertany a l'església del monestir i diverses dependències annexes.

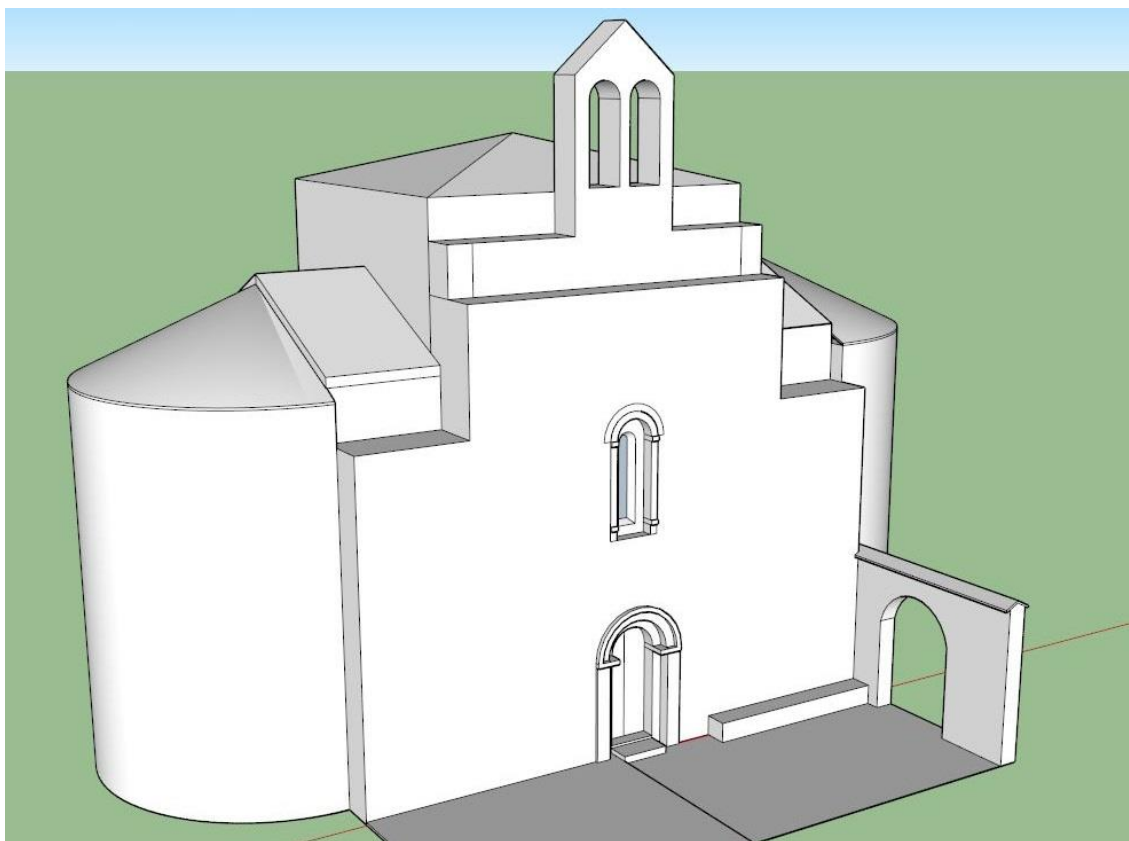
L'església de Cellers és petita (uns 130m²), tenint en comte l'estructura arquitectònica dels **absis**. Aquests suggereixen que l'edificació va ésser concebuda amb planta de creu llatina. El fet és que la idea primitiva va quedar limitada i va bastir-se la façana allà on hagués arrencat la **nau**.

Es tracta d'una església formada per una **nau** amb un **absis** central i dos de laterals que formen el transepte i la façana. El **absis** central esta disposat en una elevació fent la funció de **presbiteri** i just a sota trobem una cripta. L'església presenta una notòria simetria i una planta proporcionalment quadrada. L'espai central esta cobert per una **cúpula** ogival. Per la part externa, l'església es troba tapada per diverses dependències de èpoques posteriors al romànic.

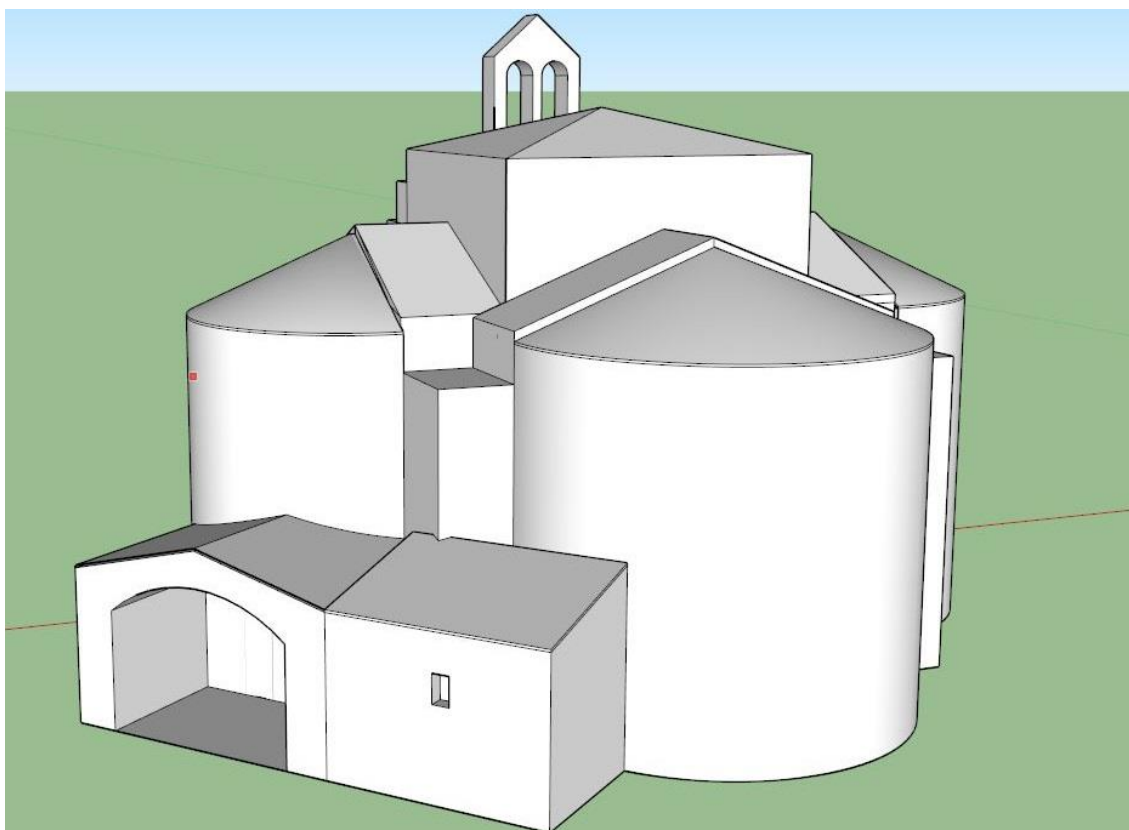
- [Plànols](#)



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 3 Planta General



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 4 Representació 3D - Exterior 1



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 5 Representació 3D - Exterior 2

Es tracta d'una església molt particular, formada per una **nau** quasi quadrada, amb un **absis** central i dos laterals que formen el transsepte i la façana.

L'accés a l'església es a través d'un pati tancat que comunica en la rectoria, situació on es creia que havia existit el monestir.

S'hi accedeix per una portalada per el sud que presenta un **arc de mig punt**.

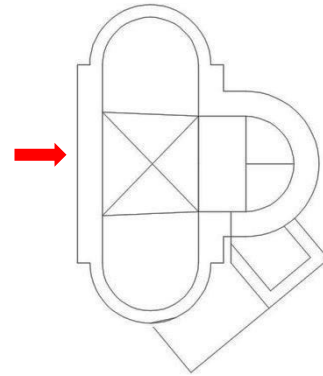
- Exterior



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 6 Patí entrada

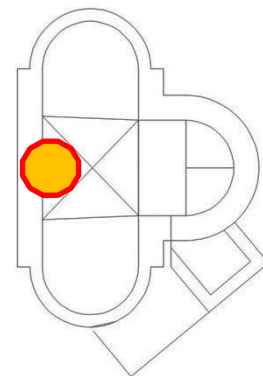
La façana principal o façana oest presenta un parament que la diferencia de la resta de murs, ja que es la única que es mostra linealment recta. Presenta d'una construcció amb paret de **carreus** de pedra irregulars excepte en un parell de sectors del propi mur on s'han realitzat algunes reformes on es presenta de paret de **carreus** mes o menys regulars i col·locats en filades y unes juntes de **morter** de calç remarcades. Aquests dos sectors es troben en la refent part central de la façana i una de les cantonades superiors .

Se li aprecien dos altures en la façana, on la superior/central **correspon** al espai interior pràcticament proporcional del centre de la **nau** i l'altra alçada situada en els extrems de la façana fan referència a uns **contraforts** de forma rectangulars contactant amb els **absis** laterals.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 7 Façana principal o oest

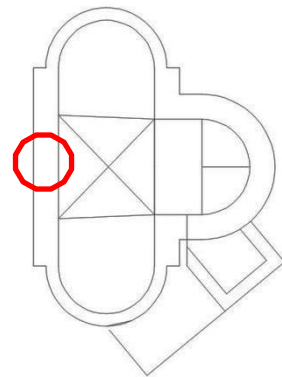
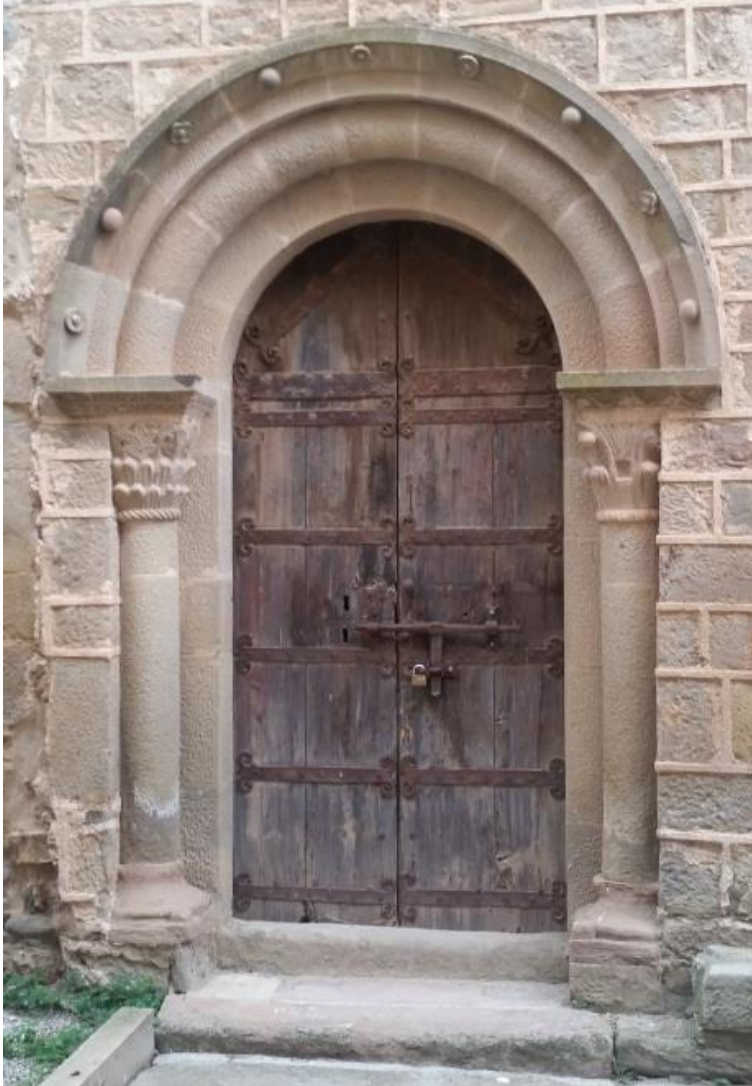
Al damunt de la façana trobem el campanar en una **espadanya** de dos ulls acabat amb punxa.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 8 Espadanya

Presenta unes obertures en la façana fent referència a una portalada i una finestra, descentrades una mica a l'esquerra, on presenten les seves arcades i els seus pilars imitant el estil romànic. També queda restes d'una imposta romànica que ens assenyalaria l'emplaçament de la primitiva portalada.

I per últim disposa d'una porta de dues fulles de fusta adornada amb una ferramenta del segle XVIII.



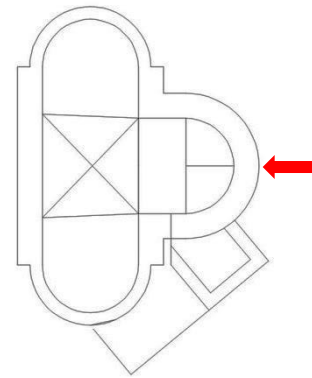
Monestir Sants Celdoni i Ermenter 9 Porta i finestra principal

L'església en si està formada únicament per tres **absis**, separats per **contraforts** rectangulars ben visibles per l'exterior, pel que les façanes restants seran els **absis** on els mencionarem amb els noms de **absis** central i laterals.

Els tres **absis** exteriorment ens mostren el mateix acabat superficial, d'un exterior treballat i on s'aprecia una reforma posterior en la part superior dels propis.

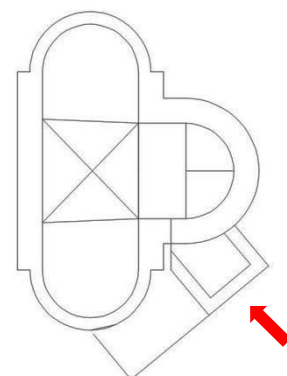
En el **absis** central situat en la cara est, referenciant la part posterior de l'església, es diferencia dels laterals degut a que acaba en una alçada uns centímetres superior a les laterals, també disposa de dos finestres de doble esqueixada a la zona de **presbiteri** i dos mes baixes a l'alçada de la cripta, que els i permet llum l'espai d'una fosa en el perímetre del mateix **absis** central. I també s'observen un parell de restes del que podrien ser **llombardes**.

Pel damunt dels **absis** s'alça una mena de cimbori pràcticament quadrat



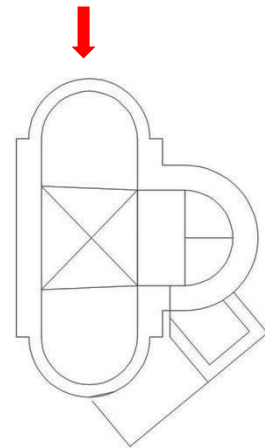
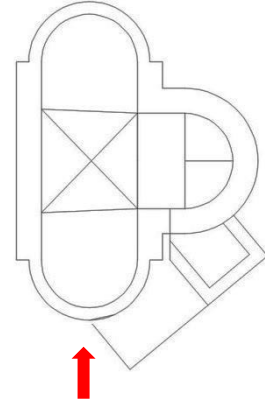
Monestir Sants Celdoni i Ermenter 10 Absis posterior

També hi destaca al **absis** central ,en un dels seus costats, una petita construcció afegida que pertany a una sala magatzem.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 11 Sala annexa

Els **absis** laterals es troben en les cares nord i sud del edifici i estan construïts de la mateixa manera que el central a excepció de que aquests dos no disposen d'obertures.

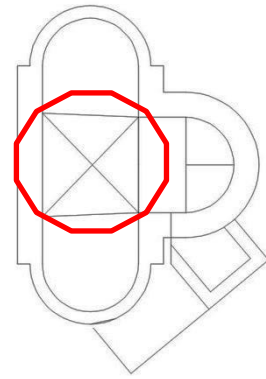


Monestir Sants Celdoni i Ermenter 12 Absis laterals

- Elements constructius interiors

La construcció interior es llisa, de pedra ben tallada, sense cap ornamentació especial.

Un cop en l'interior s'observa en la part central el cimbori pràcticament quadrat per l'interior acabat amb una **volta** (arc) de creueria .

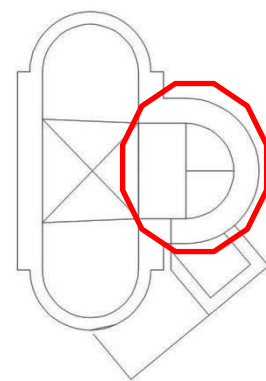


Monestir Sant Celdoni i Ermenter 13 Cimbori

Els **absis** central s'observa al recte de l'entrada formant part del **presbiteri**.

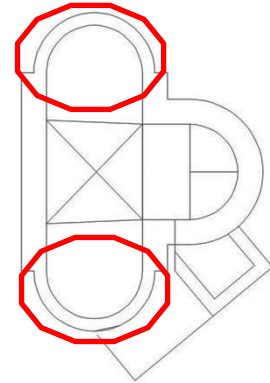
Entre el creuer i el **absis** disposa d'una petita zona rectangular complint estructuralment amb una **volta de canó en arc de mig punt**. Finalitzat aquest tram el **absis** comença amb la **volta** de quart d'esfera remarcada per una petita reducció del propi espai conjuntament amb la resta del **absis**.

S'observa 3 finestres de doble esqueixada, on la de la dreta es troba tapada per part de la construcció exterior adossada.

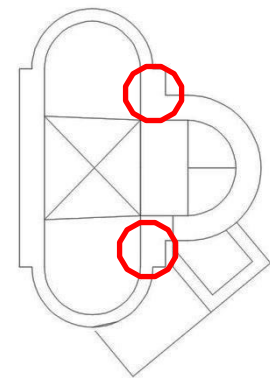


Monestir Sant Celdoni i Ermenter 14 Absis principal interior

Pel que fa els **absis** laterals també disposen cadascun d'un petit tram rectangular entre el creuer i el **absis** tot i k aquests disposen d'una **absidiola** en l'espai que en l'exterior són **contraforts** quadrats.

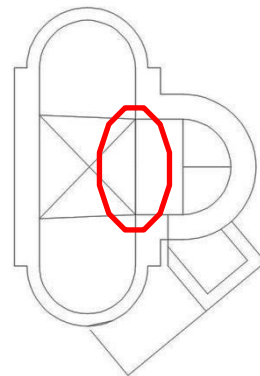


Monestir Sants Celdoni i Ermenter 15 Absis laterals interiors



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 16 Absidioles

L'**absis** central disposa de 2 sectors; on primerament en un espai elevat dos metres s'observa el **presbiteri** on s'hi accedeix a través d'unes escales de pedra recolzades a banda i banda del mur i pel segon espai es disposa d'uns pocs esglaons de fusta descendents en la part central on ens porta a una cripta a través d'una portalada.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 17 Escales interior

Cripta

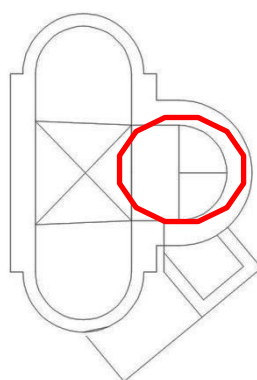
La cripta situada al **absis** central aprofita la part elevada de 2 metres del **presbiteri** i la part rebaixada del terra de aproximadament 1 metre.

L'accés a la cripta es a través d'unes escales modernes de fusta i tot seguit una portalada romànica amb arquivoltes sostingudes per dues columnes per banda i amb els seus **corresponents** capitells.

Disposa de tres finestres de dobles esqueixada però ens trobem la de la dreta tapada per la pròpia sala annexa. A través de la cripta es pot accedir per el costat dret a una petita sala annexa utilitzada com a magatzem afegida posteriorment.

La cripta presenta 6 petits espais interior a la mateixa realitzats cadascun per **volta** d'aresta on cadascun li pertoca quatre petites columnes cilíndriques.

En l'espai central hi ha unes pedres planes i llargues entre les columnes i l'altar delimitant el espai de sepultura.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 18 Cripta

Les columnes de la cripta presenten uns **capitells** amb decoració esculpida. Aquests són de secció quadrada en la part superior o àbac i circular en la inferior.

El tema decoratiu, al **tambor**, tracta: unes flors rodones de diferents variants i rostres humans.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 19 Capítell decorat

- Mobiliari

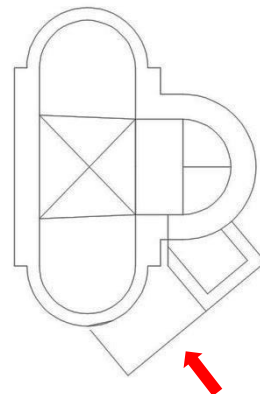
L'església es troba en un estat bo de conservació del mobiliari, on disposa de bancs i altres petits elements per poder estar en funcionament.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 20 Mobiliari

- Particularitats

Trobem annexa a la sala magatzem ,que s'accedeix a través de la cripta, una segona petita construcció d'un espai exterior adossada a ella. En la que disposa de coberta a dos aigües i l'accés obert a través d'un **arc rebaixat**.



Monestir Sants Celdoni i Ermenter 21 Cobert

- Fets històrics

- La primera referència documental que tenim del monestir és de l'any 986.
- Al 1038 es cedida en la condició de residir i servir a Déu i Santa Maria. La funció principal dels monjos d'aquest monestir es basava en la curació d'ànimes. Llavors no hi havia servei religiós i es restaura el monestir amb la finalitat de renovar la vida espiritual de la zona.
- L'any 1399 es va produir el trasllat de les relíquies dels Sants a l'església parroquial de Cardona.
- En 1460 un prevere de Sanaüja s'apoderà dels béns del priorat. I en 1524 el seu prior era un canonge de Guissona. Pel que no hi havia ningú que es fes responsable de Cellers.
- En 1593 les rendes d'aquest priorat s'incorporen a la canongia de l'església catedralícia de Solsona.
- 1649 notícia que Celdoni Joando, pagès de Cellers donà uns drets al capellà del monestir a canvi d'unes misses per la seva salvació.

4. Rutes

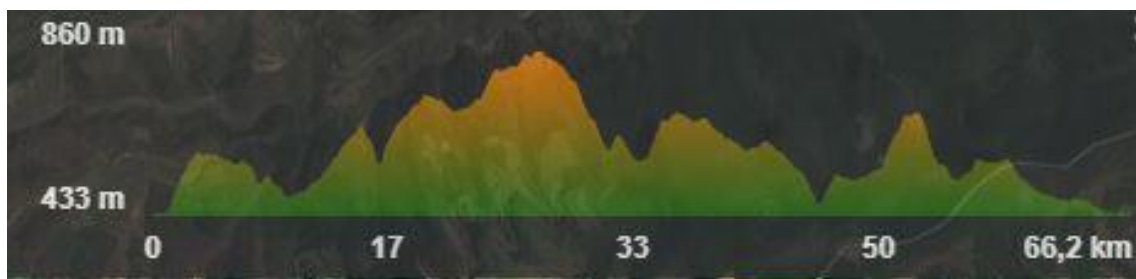
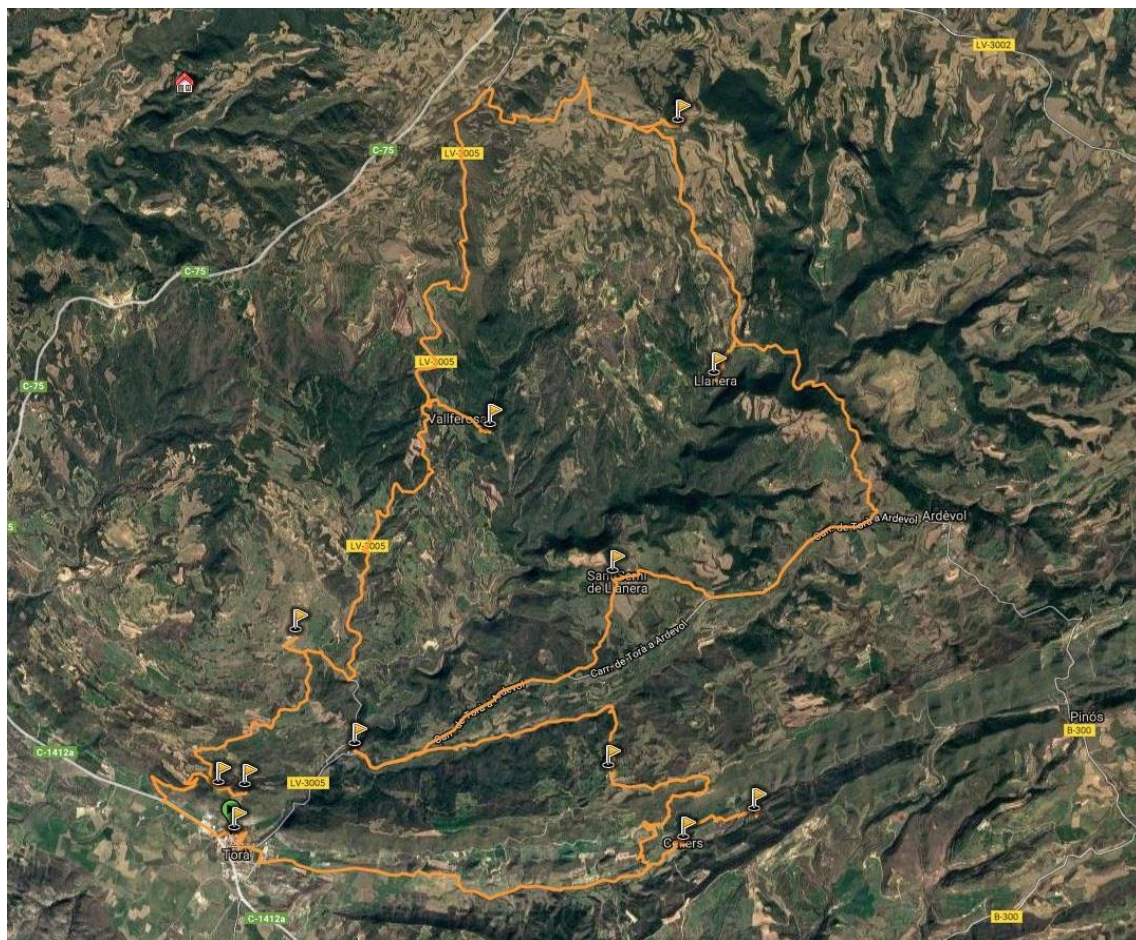
En la construcció de les rutes s'ha utilitzat el programa d'aplicació per a mòbils wikiloc el qual permet la creació de rutes en el mapa que es poden seguir a través del gps, ja siguin realitzades personalment o creades en un ordinador.

El programa ens aporta informació com els desnivells i la longitud del recorregut, però les condicions de dificultats de la ruta les menciona el usuari creador.

4.1 - Opció 1

Recorregut complet dels nuclis:

La present ruta ens porta per els diferents nuclis de Torà, seguint la següent ruta.



Ruta 1 Recorregut complet

Torà - Aguda

Sortim de l'ajuntament de Torà en direcció Biosca per la carretera c14512a fins a complir la distància de 1,1 km a l'alçada del mas Birrot on ens trobarem a mà dreta un trencant amb la indicació que condueix a l'Aguda.

En aquest punt passem de carretera convencional a camí asfaltat en el que comencem el tram d'ascens. Aquest tram no es gaire ample per passar-hi dos vehicles en paral·lel i no es recomanable conduir el vehicle en cas de tenir vertigen. Tot i això el tram atribueix unes vistes molt boniques de la vall de Torà en visions extenses de camps i muntanyes.

Passat un total de 2,8 km des de l'inici de la ruta hem de deixar el camí principal i continuar recte per un caminet que continua asfaltat on presenta el tram final d'uns 200 metres fins arribar al nucli de l'Aguda.



Ruta 2 Torà - L'Aguda

El trajecte a complir ens mostra una distancia d'uns 3 km fins a L'aguda on presenta un desnivell important de casi 170 metres.

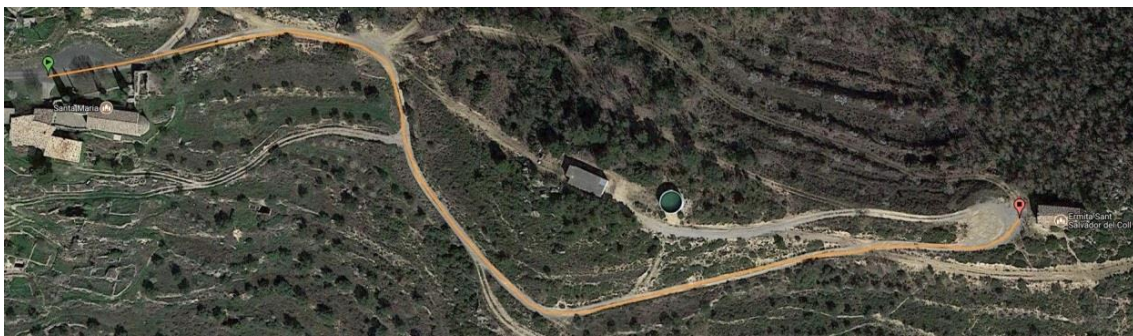


Ruta 3 Dades Torà - L'Aguda

Una vegada entrem al nucli de l'Aguda arribem al nostre objectiu principal en que el sud del carrer trobem unes escales que donen accés al patí d'entrada a l'església de Santa Maria de l'Aguda.

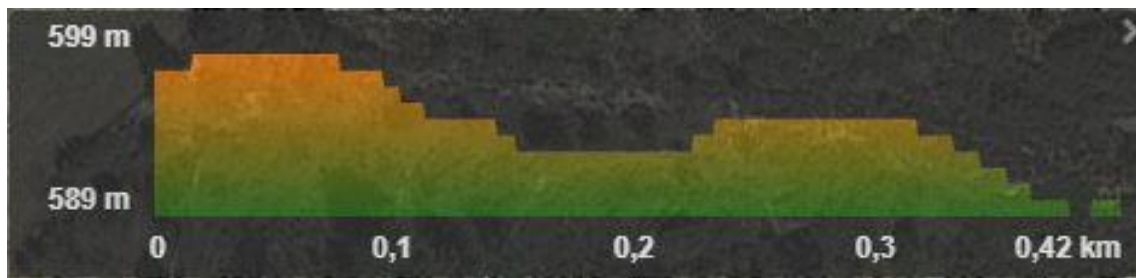
En l'aguda també trobem el portal d'uns baixos que permetien l'accés al frontal de les cases annexes a l'església. Per altra part disposa d'un patí utilitzat com un mirador de les vistes de Torà i per últim trobem unes poques cases a la part nord del nucli i les restes del castell en el punt més alt del tossal.

Per finalitzar la visita al nucli de l'Aguda, continuem pel mateix camí d'arribada, ens trobem en un camí de terra, tot seguint-lo durant una distància d'uns 400 metres arribem a l'ermita de Sant Salvador del Coll. El camí s'acaba als pocs metres en una masia, pel que retornem al nucli de l'Aguda utilitzant el mateix camí.



Ruta 4 L'Aguda (nucli) - Ermita Sant Salvador del Coll

El desnivell en aquests 400 metres no varia pràcticament res, pel que ens mantenim a una altura d'uns 600 metres.

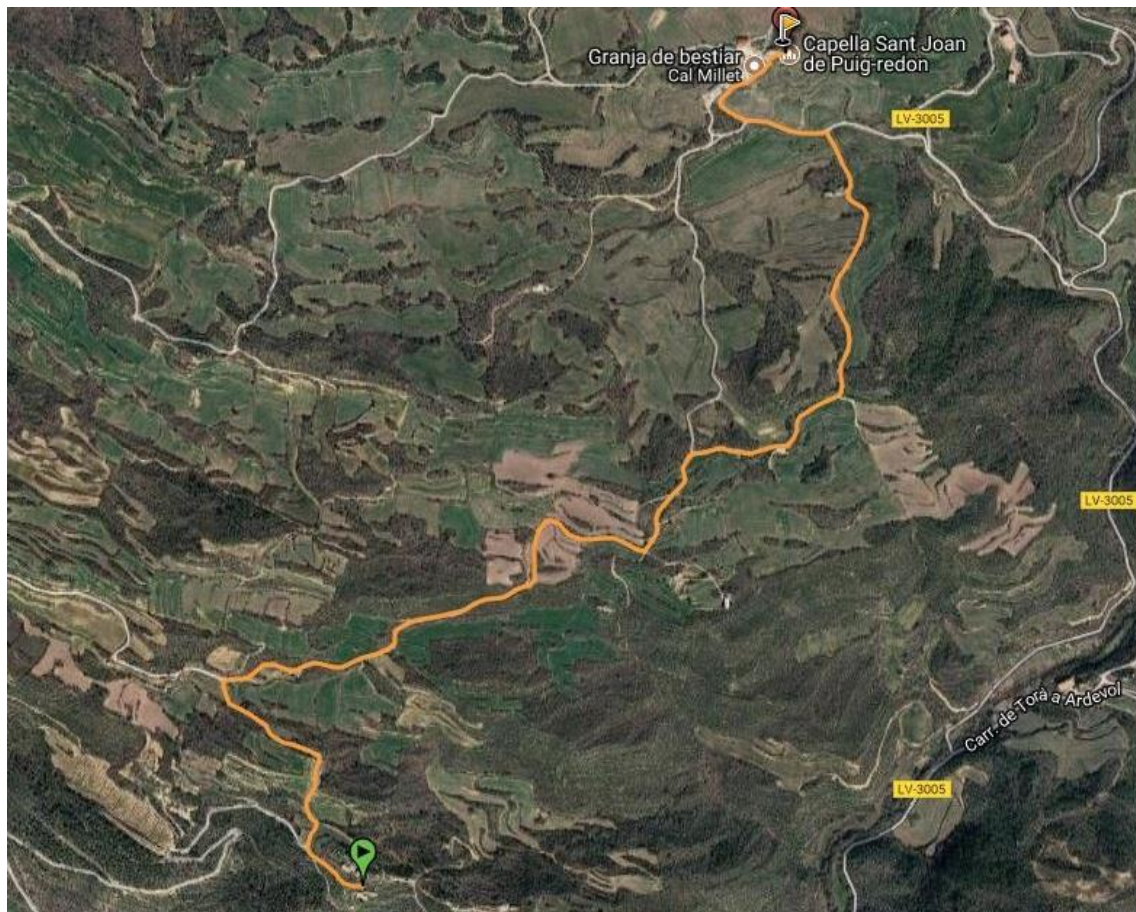


Ruta 5 Dades L'Aguda (nucli) - Ermita Sant Salvador del Coll

L'Aguda – Puigredon

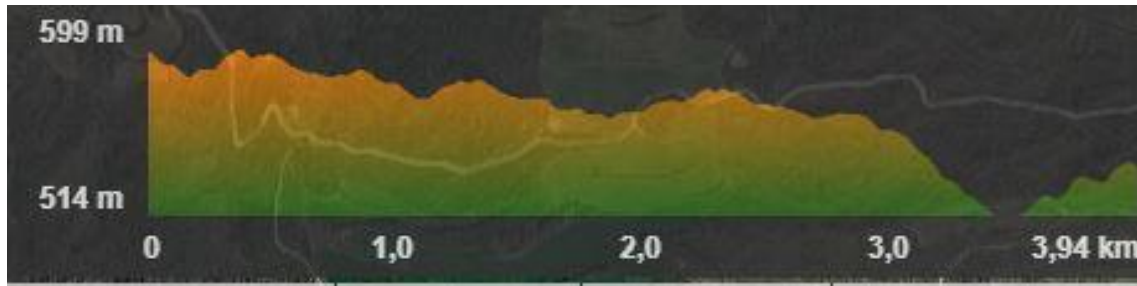
Sortim del nucli de l'Aguda direcció nord-oest fins a uns 200 metres on agafem el trencant a la dreta on deixa de ser camí asfaltat per ser un camí rural. En el que seguirem pel camí principal durant uns 500 metres fins a trobar una caseta on agafarem de nou la direcció de la dreta dirigida nord-est també marcada per la marca de dos línies de colors blanc i vermell anomenada GR.

Tot seguit, constarà d'uns 2,7 km en un camí rural principal en un descens gradual de altitud. Arribarem al punt amb menys altitud del tram on trencarem a mà esquerra deixant ja una distancia escassa d'uns 440 metres d'un petit ascens fins a la masia del Millet, on es troba la **capella** de Sant Joan de Puigredon annexa a un local de caràcter agrícola.



Ruta 6 L'Aguda - Puigredon

Referent al desnivell del tram ens trobem en un descens constant assolint a prop de 90 metres d'altitud de diferencia fins al final una lleu recuperació ascendent.



Ruta 7 Dades L'Aguda - Puigredon

La visita es resumeix en una petita església en propietat d'una masia, ja que la resta de terreny conjunt es també propietat privada dels mateixos propietaris.

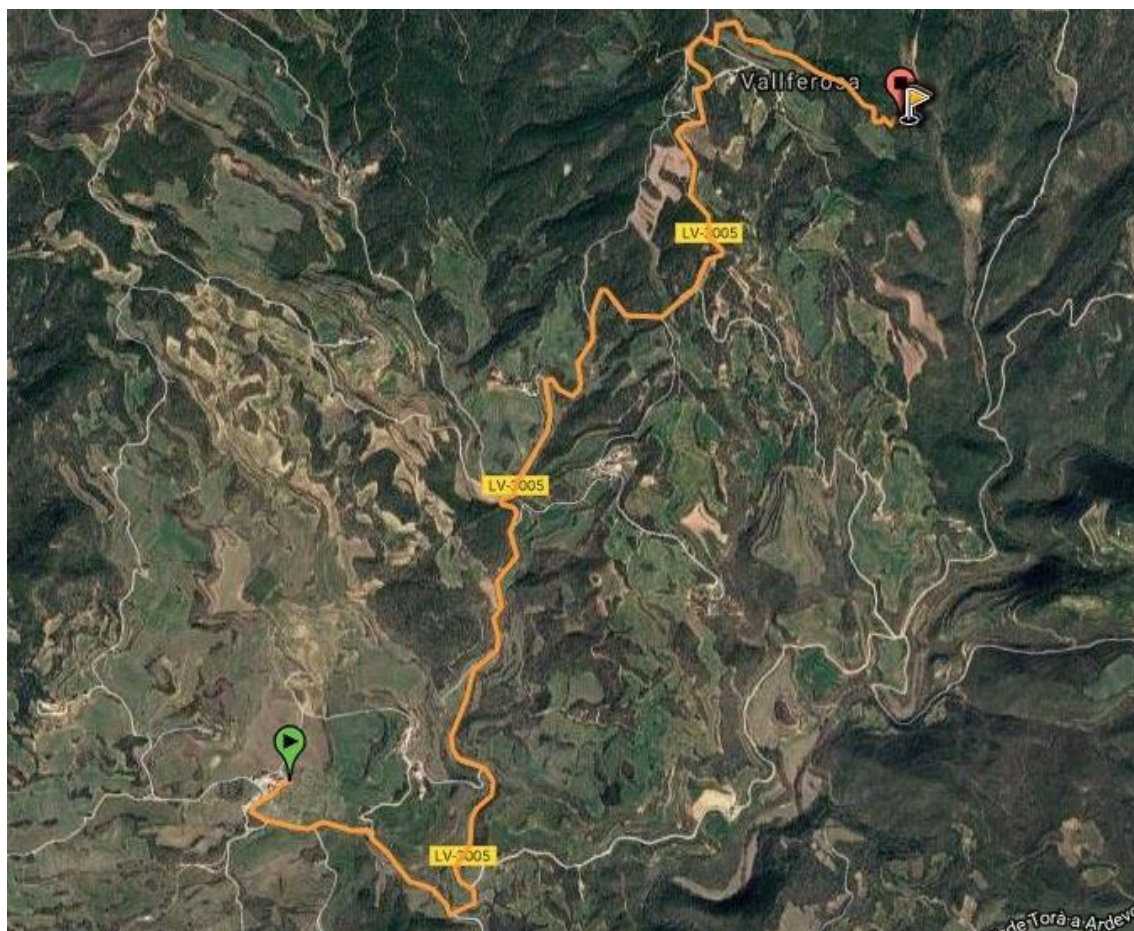
Puigredon - Vallferosa

Sortim de la masia del Millet pel camí en direcció sud en el que es d'un camí rural principal on es troba en un estat bo que ens condueix a tram de carretera asfaltada un cop recorregut uns 1,3 km.

En aquest tram de carretera es troba en un estat arreglat recentment. Es tracta de la carretera LV-3005 on ens dirigim direcció nord al llarg de 5,2 km d'un recorregut ascendent i amb curves.

Al tram final es accessible per un trencant a mà dreta, senyalitzat que dona via a través d'un camí rural amb alguns trams de notable descens. En una distancia final de 1,2 km aconseguim arribar al nucli de Vallferosa.

Primerament trobem una petita esplanada i tot seguit ja ens trobem la famosa torre de Vallferosa i uns metres mes al sud les restes d'una l'església i alguns habitatges en ruïnes.



Ruta 8 Puigredon - Vallferosa

Pel que fa el desnivell pràcticament en aquest tram ascendim fins els 670 metres i descendim als 560 metres d'altitud per arribar al nucli en el tram final.



Ruta 9 Dades Puigredon - Vallferosa

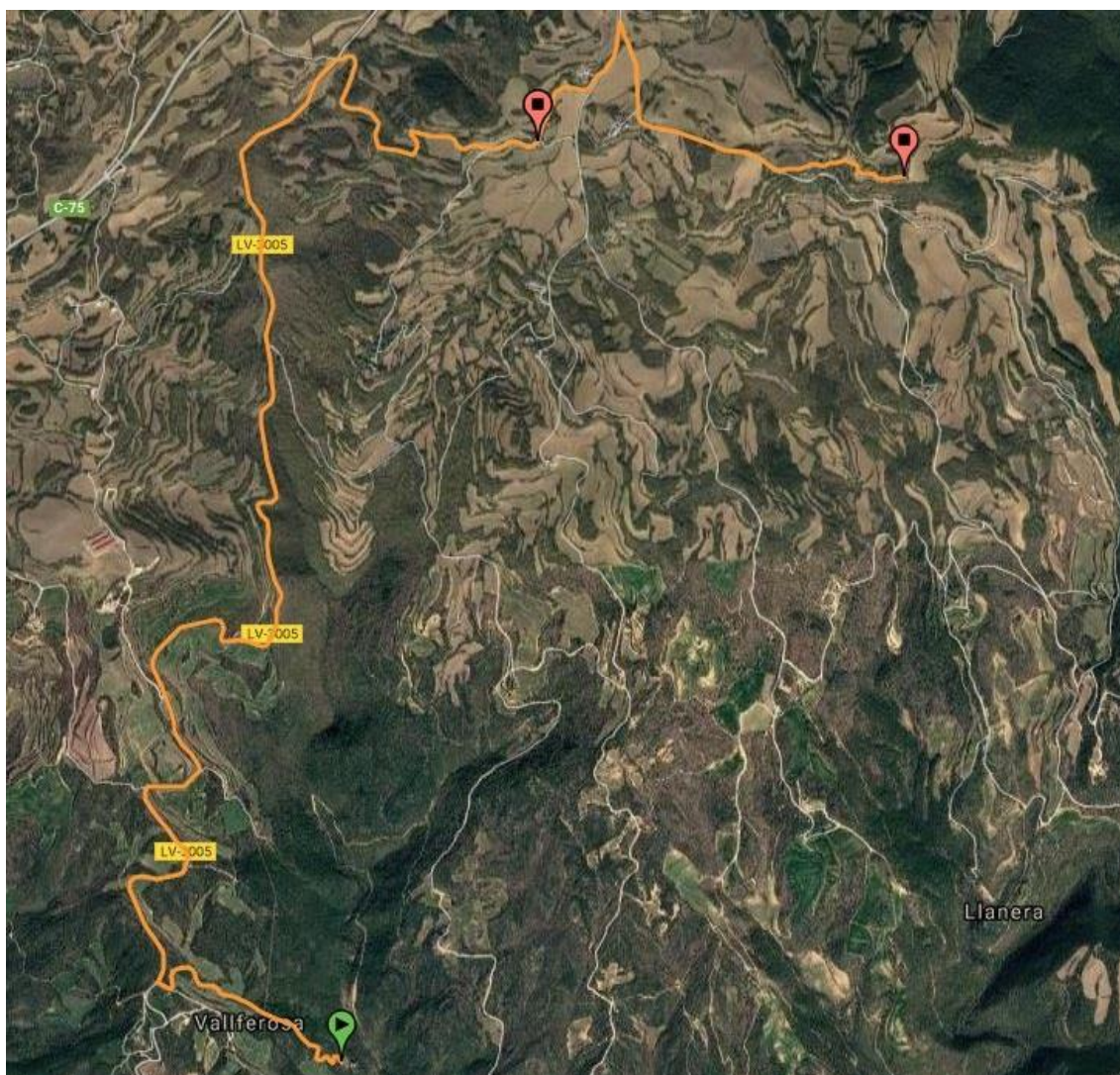
Vallferosa – Llanera

Primerament retornem a la carretera LV-3005 a través del camí rural per accedir al nucli de Vallferosa.

Un cop ens trobem novament en la carretera continuem direcció nord ascendint gradualment. Aquest tram es un dels mes llargs de la ruta, es **recorre** uns 6,9 km en direcció l'Hostal Nou fins desviar-se en un caminet rural a mà dreta senyalitzat amb el nom de can Tupins (masia situada a 1km).

El camí rural consta d'uns 6 km de **recorregut** fins a tornar a connectar en una altra carretera asfaltada on continuem en direcció nord fins al poc mes de 1 km on trencarem cap al Mas Guerres direcció sud, **correctament** senyalitzat. Al poc de uns 700 metres passat el mas Guerres s'acaba la carretera asfaltada i ens trobem a mà esquerra una via senyalitzada per poder accedir al Dolmen de Llanera.

En aquest tram el caminet en pocs metres s'acaba tenint que arribar al Dolmen a través de camps agrícoles i per últim accedir-ho a peu degut a que esta situat entre uns pocs arbres.

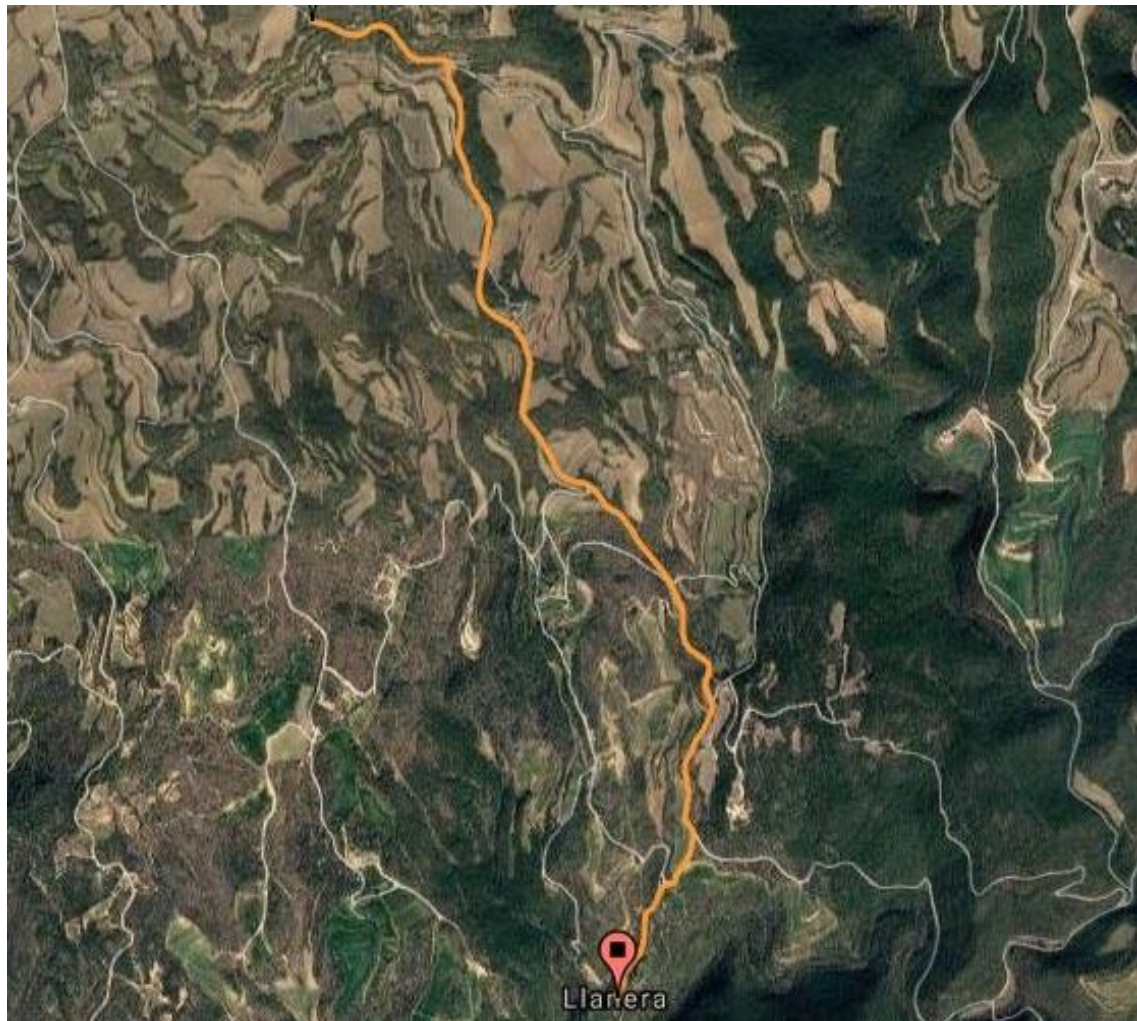


Ruta 10 Vallferosa - Dolmen de Llanera

Un cop hem visitat el Dolmen de Llanera retornem a la carretera on ens dirigim cap al nucli de Llanera. Sortim en direcció sud-est i als 600 metres continuem en direcció sud.

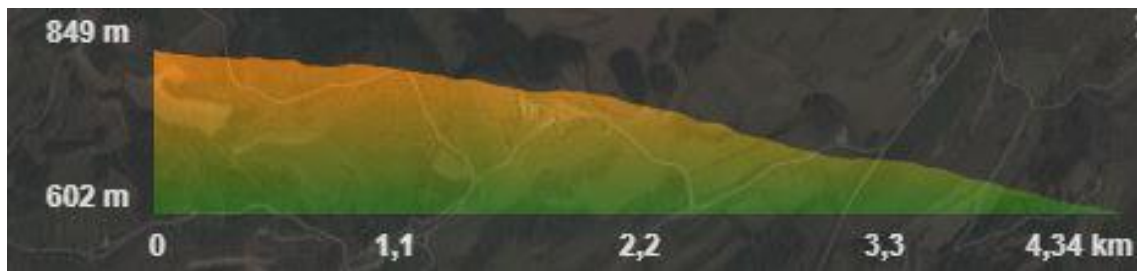
Passat 1,7 km ens trobem en una bifurcació del camí en dos, on agafem el de l'esquerra degut a que el camí es troba en millor estat (els dos camins es tornen ajuntar posteriorment i tenen distàncies similars).

Al tram final de la ruta a falta de 6 km ens trobem un camí rural força irregular a mà dreta senyalitzat com a nucli de Llanera. I finalment hi arribem on hi trobem primerament el cementiri i tot seguit l'església i el castell amb la seva muralleta delimitant la zona però tot en un estat pràcticament en ruïnes.



Ruta 11 Dolmen de Llanera - Llanera (nucli)

El recorregut des del Dolmen de Llanera fins al propi nucli ha sigut en un descens constant.



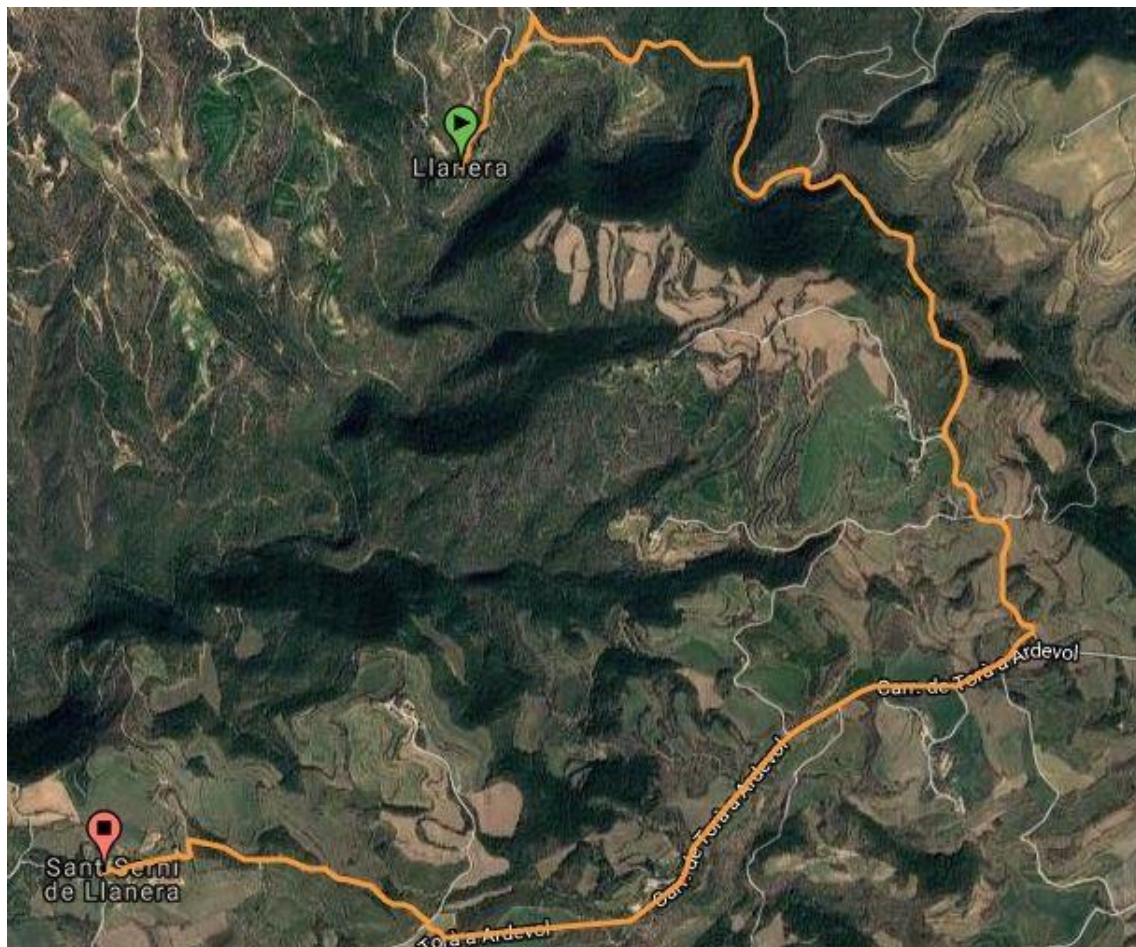
Ruta 12 Dades Dolmen de Llanera - Llanera (nucli)

Llanera – Sant Serni

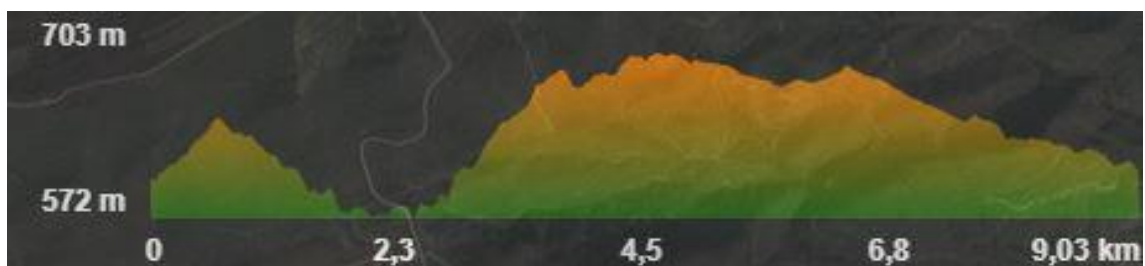
Inici en el nucli de Llanera on retornem els 6 km anteriors de camí irregular fins agafar un camí rural en un estat mes regular en direcció sud-est. Aquest tram el seguirem pel camí principal al llarg de 4 km on hi hauran varis desnivells i on també travessem el riu de Llanera.

A continuació arribem a la carretera de Torà-Ardevol , on ens dirigim direcció Torà durant 2,7 km on finalment trobem un trencant a mà dreta que en donà accés a un camí rural amb 3 bifurcacions. Seguirem la central que ens portarà al nucli de Sant Serni abans de complir 2 km.

Al nucli hi accedirem des del est i trobarem el poble amb les cases que el formen juntament amb el restaurant i la plaça. I finalment uns metres separat al oest trobarem l'església.



Ruta 13 Llanera - Sant Serni



Ruta 14 Dades Llanera - Sant Serni

Sant Serni – Fontanet

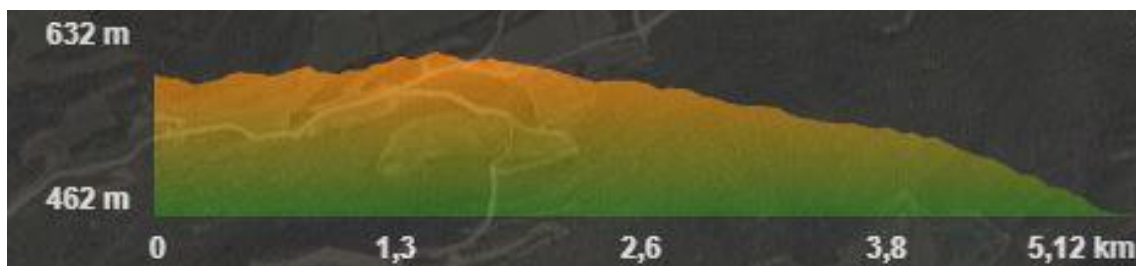
Sortim de Sant Serni per una carretera asfaltada en direcció sud al llarg de 1,6 km fins a tornar a la carretera de Torà-Ardevol en la que ens dirigim en direcció Torà 3,7 km fins a trobar un trencant a mà dreta on ja hem arribat al nucli de Fontanet. Pel que a dalt del turonet i trobem l'església.



Ruta 15 Sant Serni - Fontanet

En aquest tram només experimentarem un descens gradual important en el tram de la carretera de Torà-Ardevol.

Resulta un trajecte amb una dificultat baixa degut a que tot el recorregut es porta a terme per camins principals i ben senyalitzats.



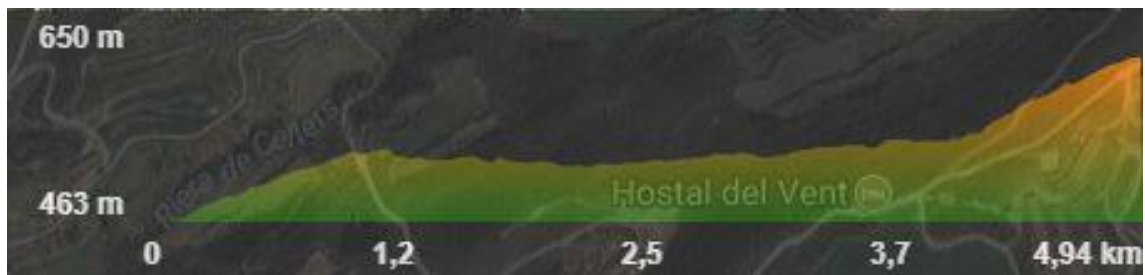
Ruta 16 Dades Sant Serni - Fontanet

Fontanet- Claret

Sortim del turonet del nucli de Fontanet i tornem a pujar per la carretera de Torà-Ardevol aquest cop en direcció Ardevol tan sols 1 km en el que trobem un trencant a mà dreta on també es troba asfaltada però es mes estreta. Aquesta carretera ens porta directament al nucli de Claret on s'acaba. Acabem en la plaça del poble on tenim la església al sud i el restaurant mes alguns habitatges en el nord.



Ruta 17 Fontanet - Claret

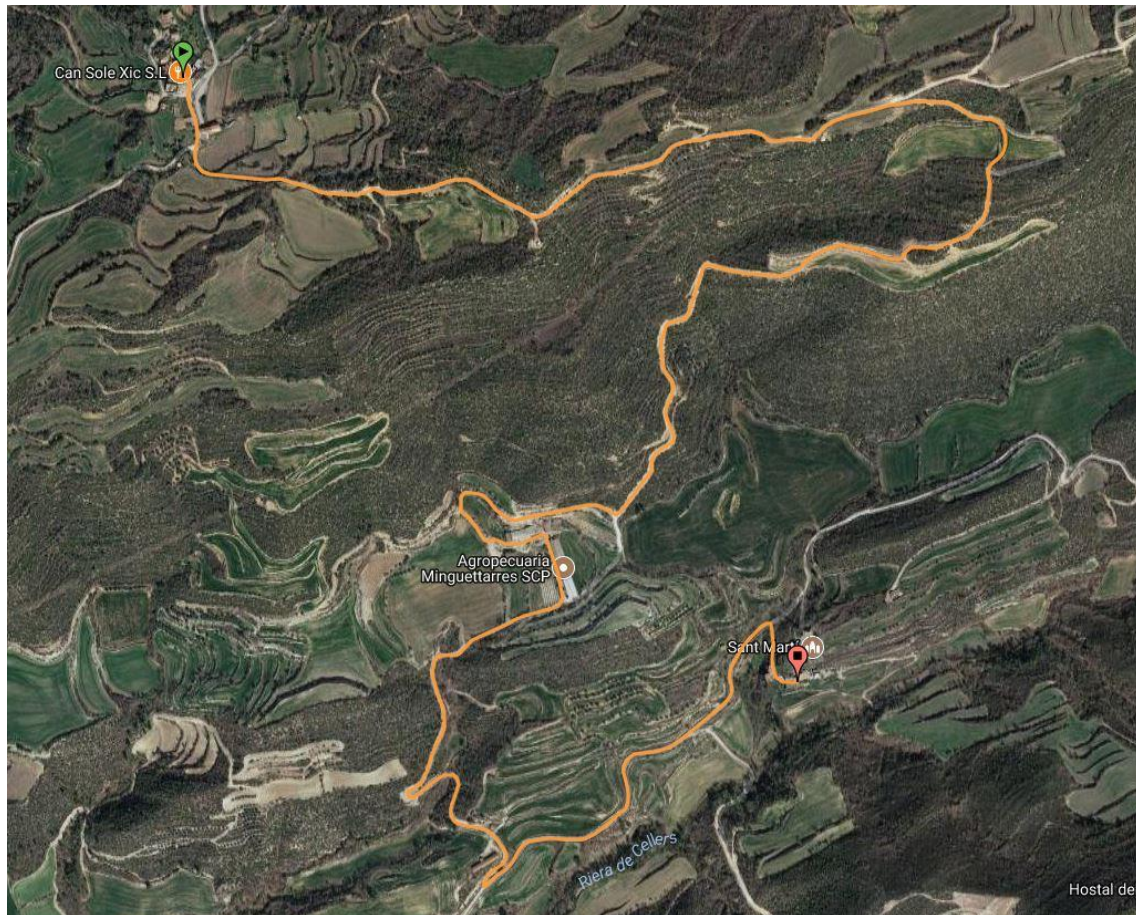


Ruta 18 Dades Fontanet - Claret

Claret – Cellers

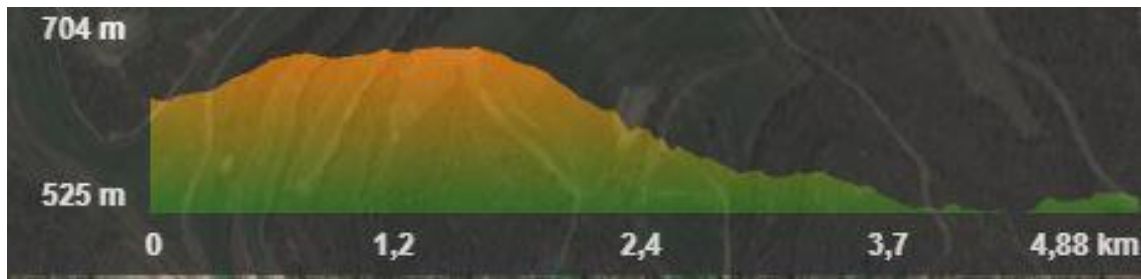
Sortim de Claret en direcció sud a través d'un camí de terra. Es tracta d'un mal camí amb bastantes curves i un estat dolent del trajecte. En trams el camí es presenta poc visible degut a l'ocupació de alguns dels camps agrícoles de forma continua, tot i així són accessibles amb un bon vehicle.

El recorregut de terra té una distància d'uns 4 km fins a la carretera de Torà-Cellers, en la que agafem direcció nord-est on als 2 km trobem el nucli de Cellers just travessant la riera de Cellers on arribem a un estret carrer on hi ha els habitatges i al cap del turo una església i el castell en ruïnes.



Ruta 19 Claret – Cellers

Presenta un fort desnivell en la mitat del tram fins el final en el que varia a prop de 200 metres en altitud.



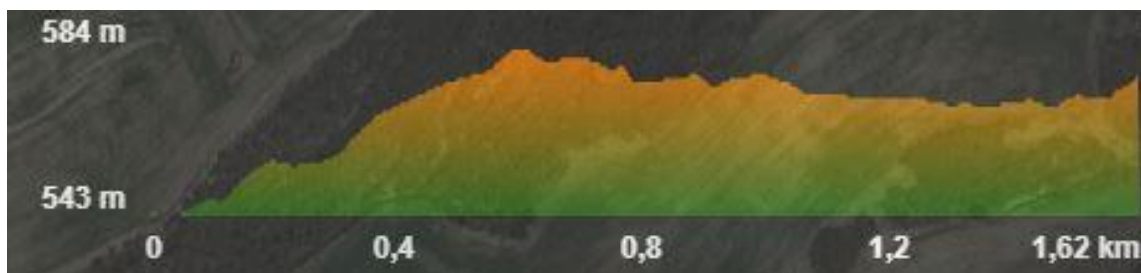
Ruta 20 Dades Claret - Cellers

Un cop vist el poble, ens falta el monestir que es troba continuant el camí abans de travessar la riera. Es tracta d'un camí rural en bon estat on el recorregut es poc major a 1,5 km.

Just arribem en un caminet a mà dreta senyalitzat on trobem als pocs metres una esplanada i el monestir de Cellers aïllat del nucli.



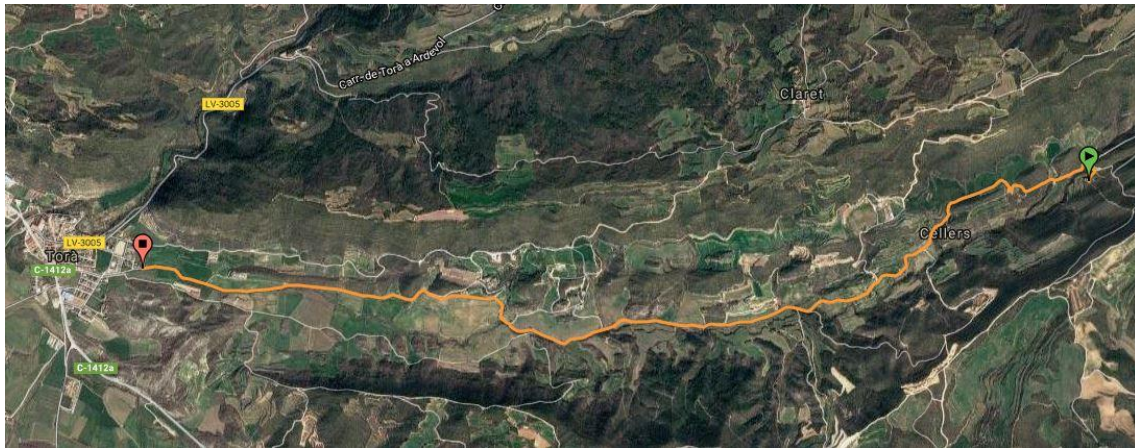
Ruta 21 Cellers (nucli) - Monestir de Cellers



Ruta 22 Dades Cellers (nucli) - Monestir de Cellers

Cellers – Torà

Inicia en el monestir de Cellers on retornarem fins a les afores del poble i seguirem la carretera asfaltada al llarg de mes de 7,5 km fins arribar a Torà. Es tracta d'un tram de carretera amb molt bon estat.



Ruta 23 Cellers (Monestir) - Torà

En les altituds trobem un petit constant descens al nucli de Torà.



Ruta 24 Dades Cellers (Monestir) - Torà

Per finalitzar la visita el mateix nucli de Torà on al venir de la carretera de Cellers, un cop passem la pista de patinatge a mà dreta. Seguirem uns pocs metres fins arribar al camp de futbol on al costat podrem observar el Convent de Torà.

A continuació anem fins la plaça de la font on s'observa la font de la vila i seguim direcció el riu on trobem el pont de les Merites i el cementiri. Per últim pugem al casc antic on trobarem l'església de Sant Gil.



Ruta 25 Torà nucli

4.1.2 - Taula Resum de la ruta

Recorregut	Torà	Aguda			Puig-redon		Vallferosa		Llanera	
Patrimoni	Nucli	Nucli	Església de Santa Maria de l'Aguda	Ermita de Sant Salvador del Coll	Nucli	Capella de Sant Joan de Puig-redon	Nucli	Torre de Vallferosa	Dolmen de Llanera	Nucli Poble
Distància nuclis	0 km	3 km	*	0,4 km	4 km	*	7,68 km	*	11,14 km	4,34 km
Temps recorregut	Inici	8 min	*	2 min	10 min	*	14 min	*	14 min	12 min
Temps visita aprox.		10 min	30 min	20 min	10 min	30 min	20 min	30 min	30 min	30 min
Horari excursió	10:00 h	10:18	10:48 h	11:10 h	11:30 h	(Esmorzar) 12:00 h	12:36 h	13:06 h	13:50 h	14:32 h

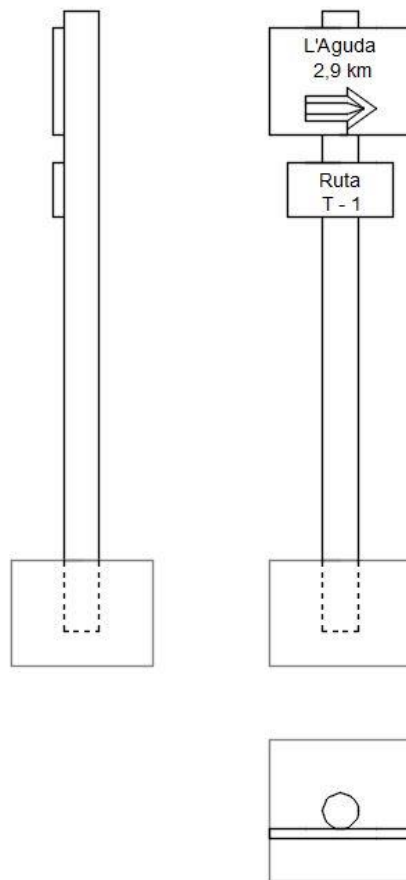
Recorregut	Sant Serni		Fontanet		Claret		Cellers		Torà	
Patrimoni	Nucli	Església	Nucli	Església Sant Miquel de Fontanet	Nucli	Església Santa Maria	Nucli	Església Monestir Sants Celdoni i Ermenter	Nucli	Església Parroquial de Sant Gil
Distància nuclis	9 km	*	5,12 km	*	5 km	*	4,88 km	1,62 km	7,62	*
Temps recorregut	20 min	*	6 min	*	7 min	*	10 min	4 min	12 min	*
Temps visita aprox.	60 min	30 min	10 min	30 min	10 min	30 min	20 min	30 min	30 min	30 min
Horari excursió	Dinar 14:20/15:12h	15:42 h	15:57 h	16:27 h	16:44 h	17:14 h	17:44 h	18:18 h	19:00 h	19:30 h

4.1.3 - *Indicador ruta*

En la ruta s'utilitzaran uns indicadors en els punts mes conflictius com canvis de direcció referents al camí principal.

Es basaran amb postes de fusta de 1,5m d'altura amb dos cartells informadors, on el primer es troba en la part superior i ens indicarà el objectiu final i la seva distància des de on està situat el post. I el cartell inferior al primer ens marcarà que seguim en la ruta en qüestió.

Exemple d'indicador durant els diferents punts de la ruta:



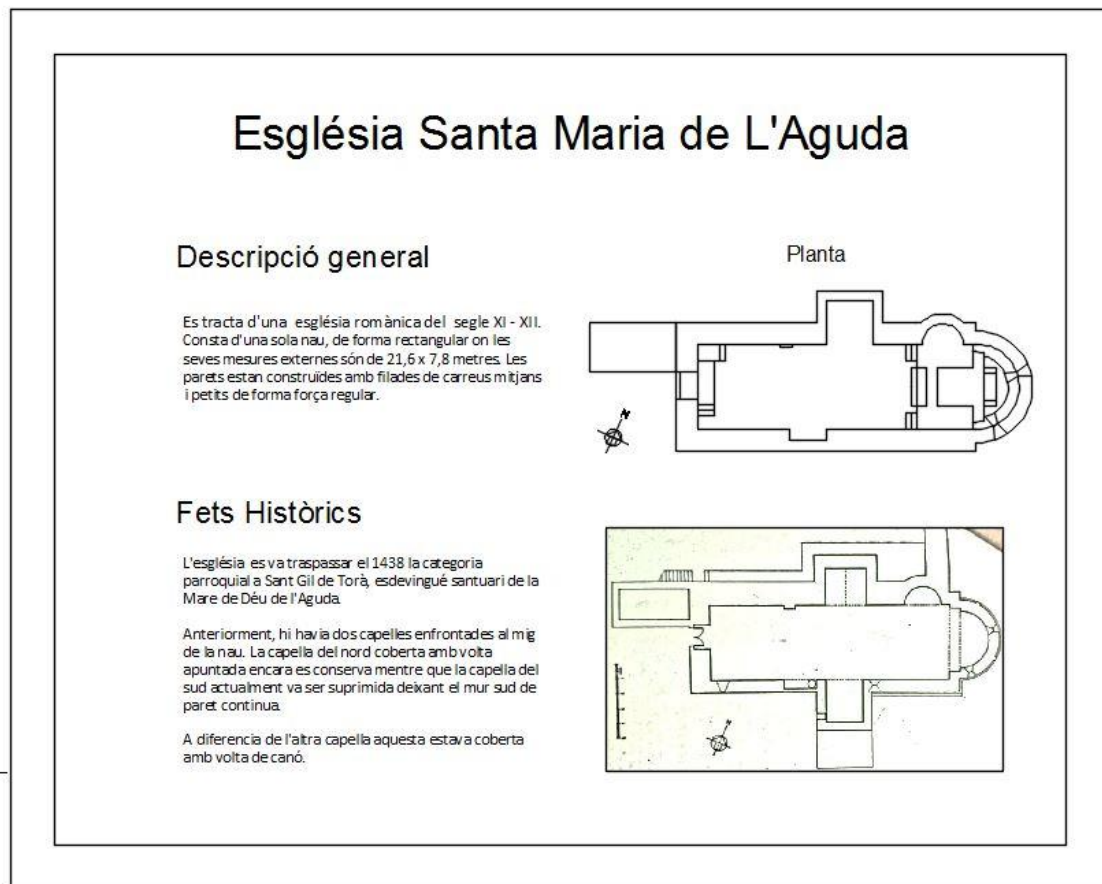
Post direccional 1

Un cop arribem al monument o edifici arquitectònic previst en la visita, ens trobarem amb un post informatiu i un banc per descansar al seu costat. El conjunt d'ambos elements estaran formats iguals en totes les visites al llarg del nucli.

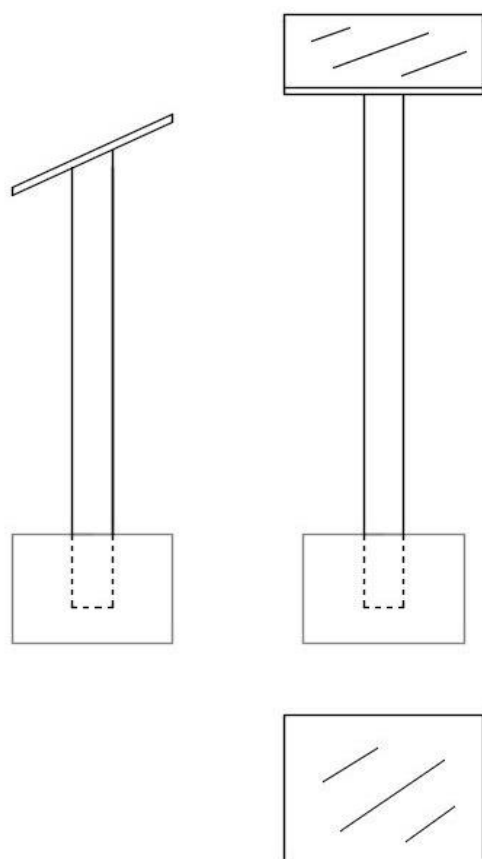
Referent al post informatiu estarà format per un post de fusta d'un metre d'alçada on en la seva part superior disposarà d'un taulell amb una placa de metacrilat transparent, amb dibuixos i textos serigrafiats, amb suport per a fixar mecànicament on exposarà d'una forma la documentació base de l'edifici a visitar.

Per altra banda el banc de seure estarà disposat a un dels seus laterals entregant un lloc adequat per descansar als turistes. El banc serà tot el conjunt de fusta.

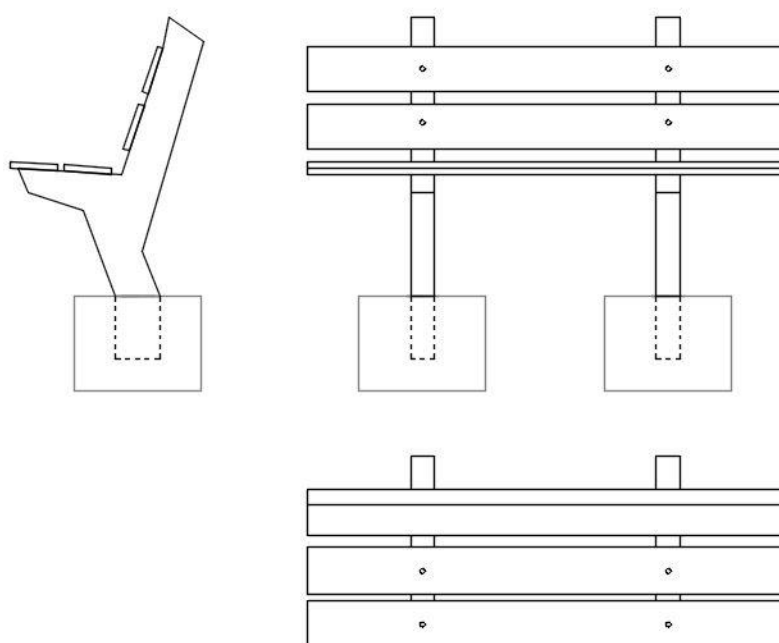
Tots els elements de senyalització anomenats aniran suportats per unes petites bases de formigó.



Post informatiu 1 exemple bloc



Post informatiu 2



Banc annex al post informatiu 1

4.1.4 - Pressupost d'element de senyalització

Descripció	UA	Número de forats	Preu unitari	Cost €
Preparació				
Excavació de pous de fins a 30 cm de fondària, en terres de resistència a la compressió mitjà, realitzada manualment.	u	50	20	1000
Excavació de pous de fins a 30 cm de fondària, en formigó	u	12	50	600
Subtotal 1				1600

Descripció	UA	Número de forats	Preu unitari	Cost €
Fonaments				
Formigó per a pous de fonaments	u	62	12	744
Subtotal 2				744

Descripció	UA	Número d'elements	Preu unitari	Cost €
Post indicatiu				
Peça cilíndrica de fusta de pi nacional tractat i tornejat, de 1,5 m d'altura i 10 cm de diàmetre	u	35	10	350
Placa metàl·lica galvanitzada de 0.3x0.4 metres serigrafiats	u	35	120	4200
Placa metàl·lica d'alumini 0.15x0.3metres serigrafiats	u	35	90	3150
Accessoris	u	35	11	385
Muntatge i anivellació	u	35	18	630
Subtotal 3				8715

Descripció	UA	Número d'elements	Preu unitari	Cost €
Post informatiu				
Peça cilíndrica de fusta de pi nacional tractat i tornejat, de 1,5 m d'altura i 10 cm de diàmetre	u	9	10	90
Placa de metacrilat transparent, amb dibuixos i textos serigrafiats, amb suport per a fixar mecànicament	u	9	249	2241
Accessoris	u	9	11	99
Montatge i anivellació	u	9	18	162
Subtotal 3				2592

Descripció	UA	Número d'elements	Preu unitari	Cost
Banc de seure	u	9	258	2322
Montatge i anivellació	u	9	18	162
Subtotal 3				2484

Capítol	Cost €
Preparació bases	1.600
Fonamentació bases	744
Punts indicadors	8.715
Punts informatius	2.592
Bancs de seure	2.484
Total	16.135
21 % IVA	3.388,35
Pressupost de Contracte	19.523,35

5. Conclusió

El projecte m'ha permès visitar i conèixer els diferents nuclis de Torà, i en conseqüència les seves construccions patrimonials més destacades.

Cal dir que una gran majoria dels edificis visualitzats han estat esglésies, a excepció de la Torre de Vallferosa i el Dolmen de Llanera. Donant una major èmfasi a l'arquitectura religiosa però al mateix temps coneixent l'arquitectura civil i l'arqueològica de la zona.

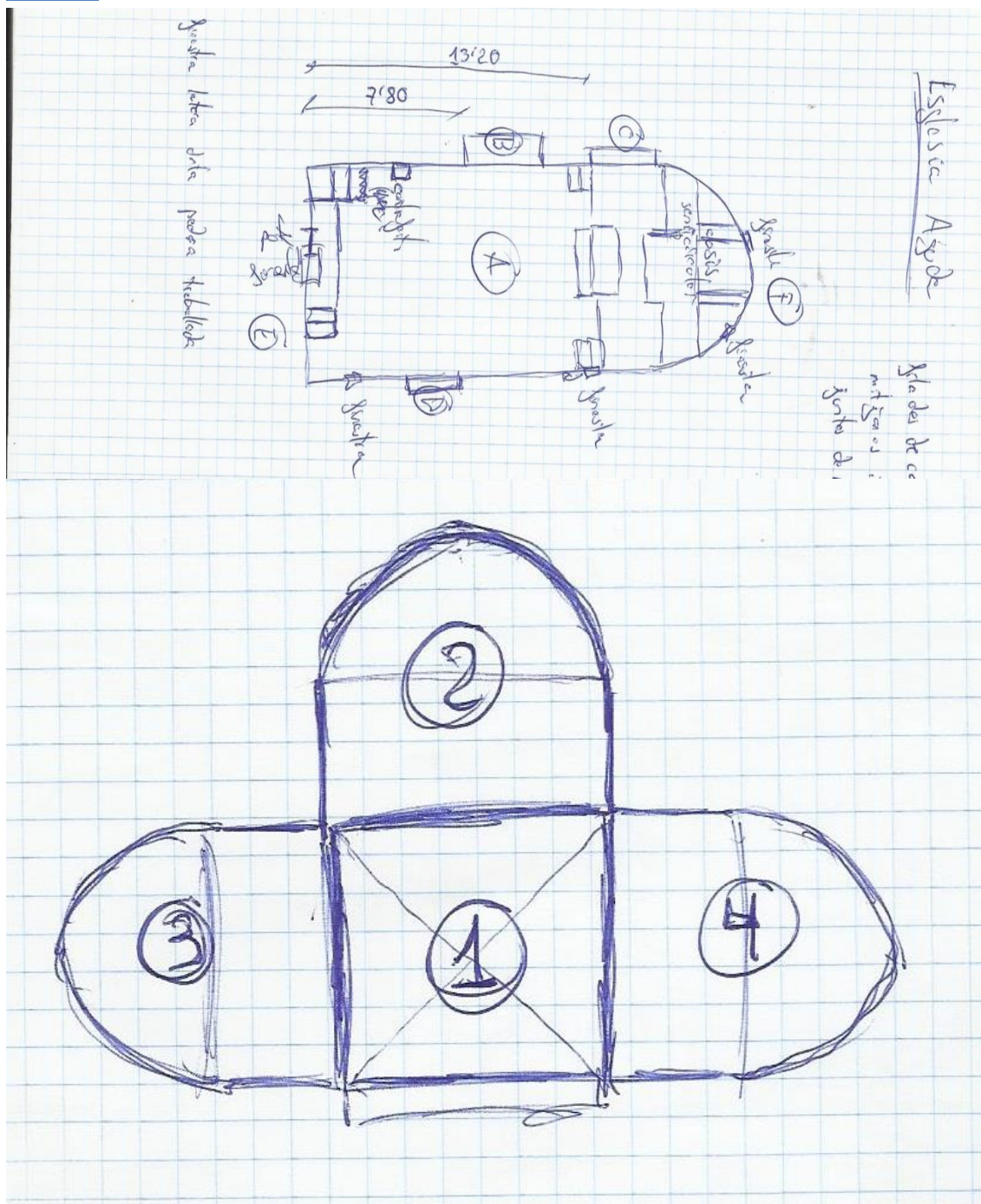
Les construccions estudiades han estat construïdes originalment en època romànica o una mica posterior i rehabilitades a base del temps. De les que a dia d'avui són poc utilitzades.

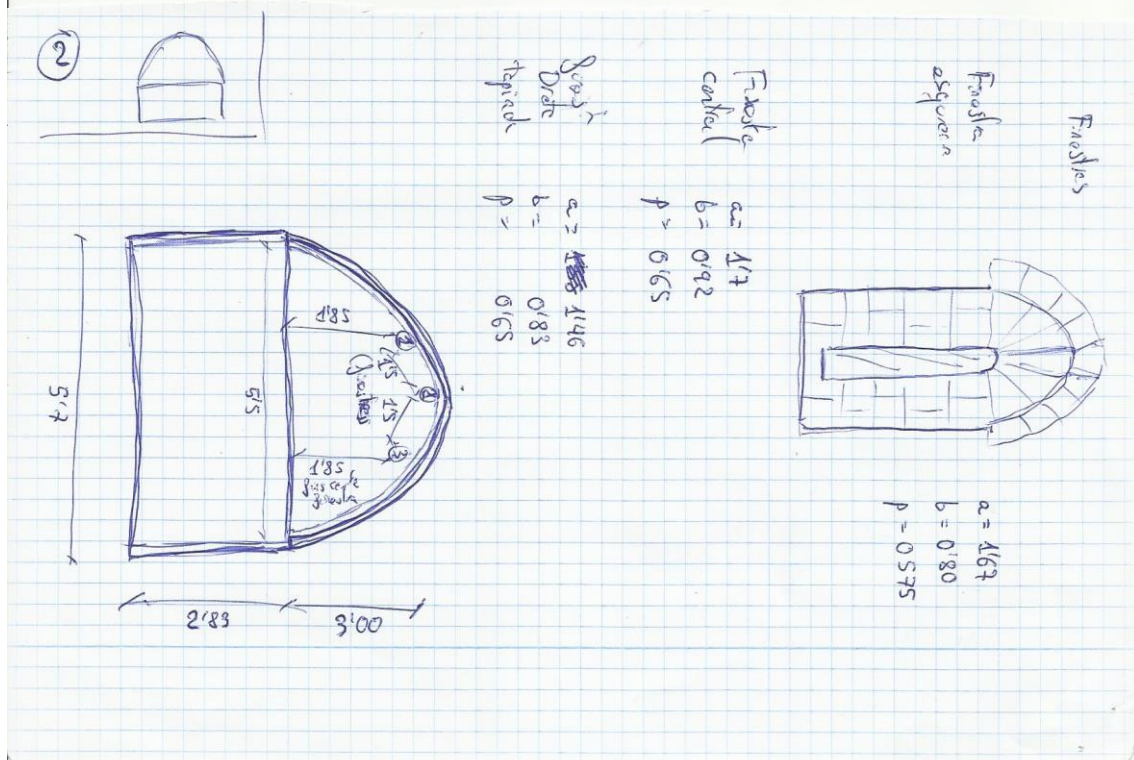
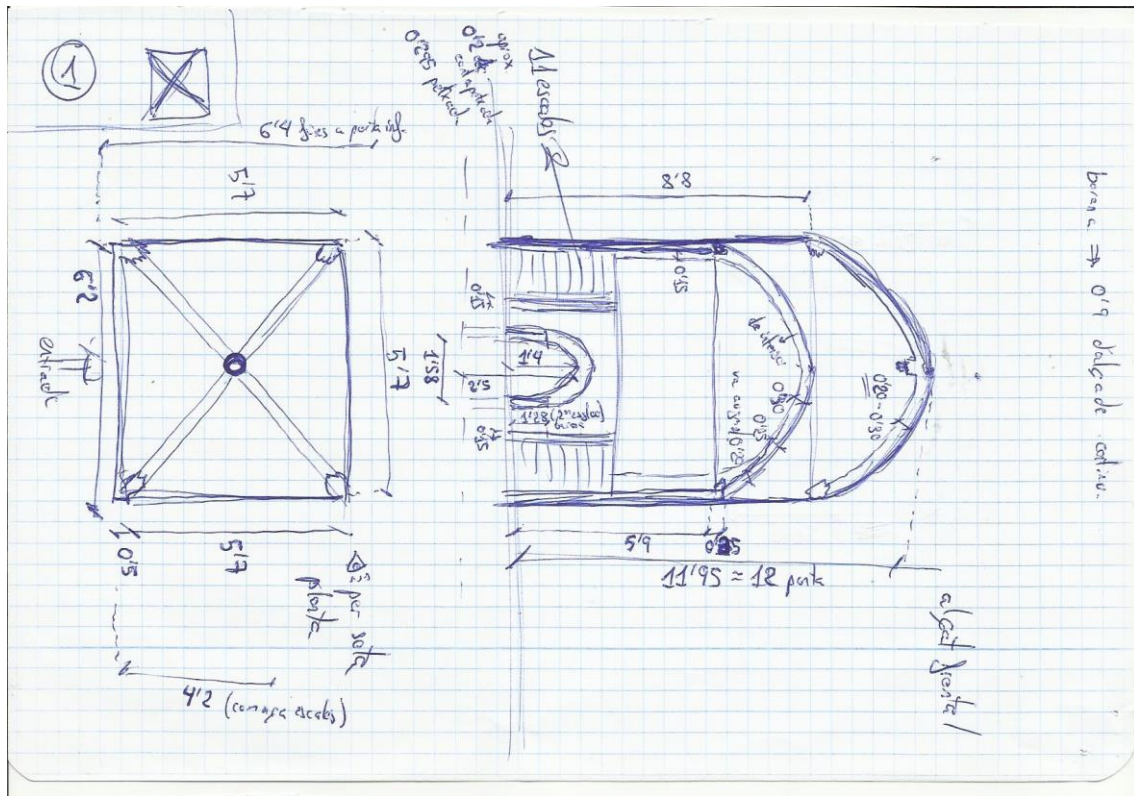
El recorregut de la ruta creada és de caire circular, ja que a mesura que anem avançant van apareixent les diferents construccions patrimonials, sense la necessitat de retornar a un nucli anterior. Això permet conèixer nous paisatges. Tot i tractar-se d'una ruta llarga, en un sol dia permet visitar tots els nuclis i terres que engloben Torà

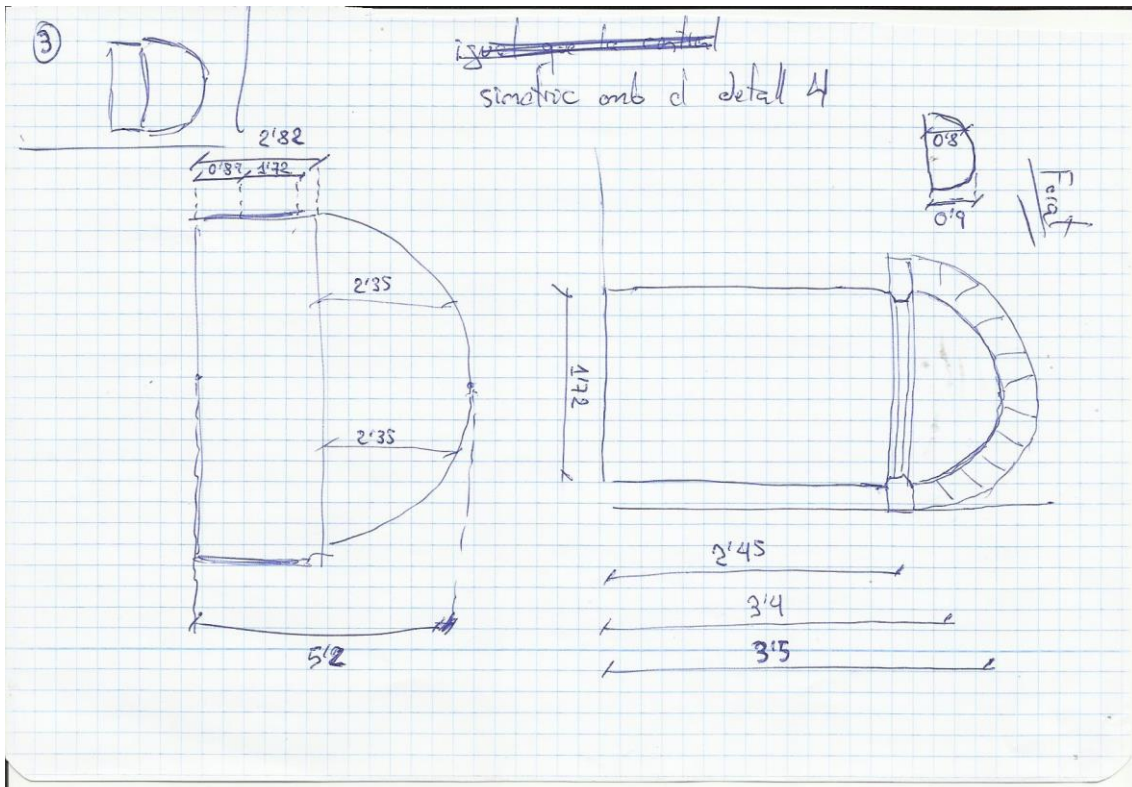
El treball ha creat en mi un major interès en les construccions patrimonials que es situen molt a prop meu i que pràcticament no coneixia.

6. Obtenció de dades tècniques

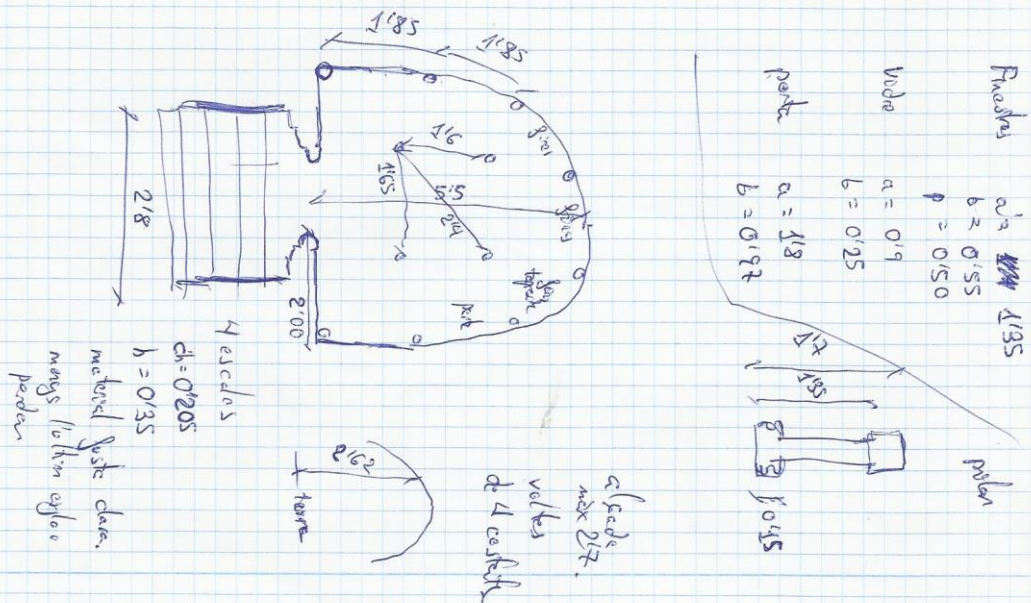
Esbossos

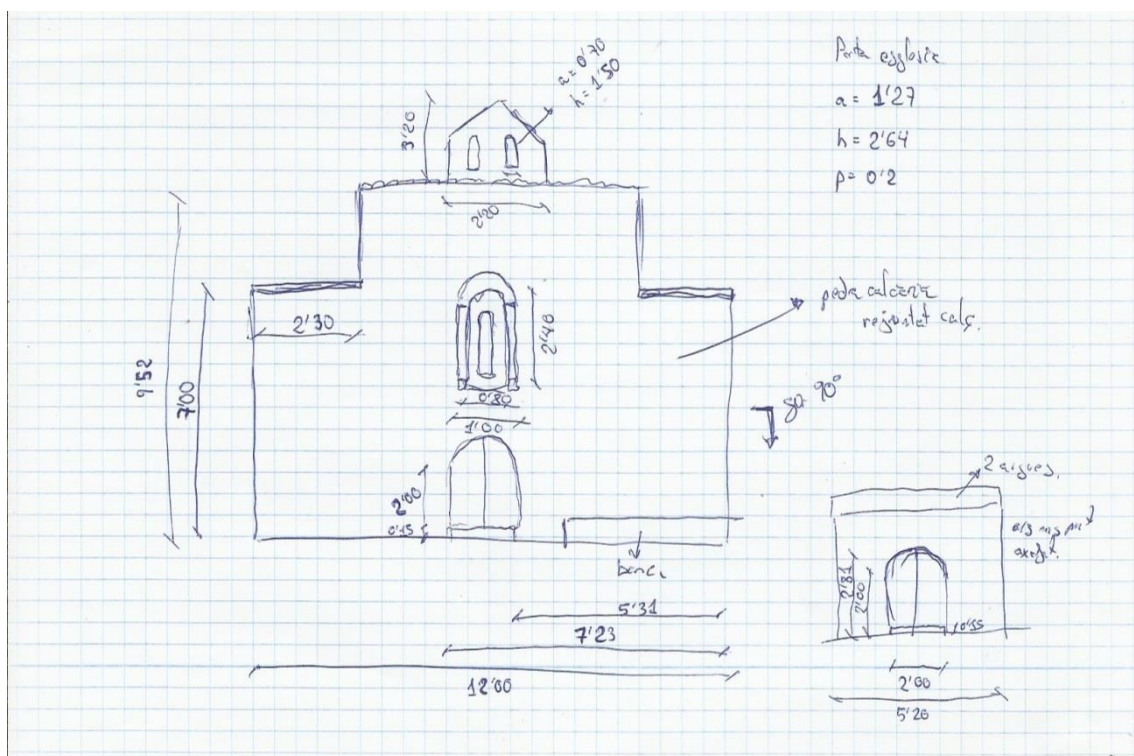
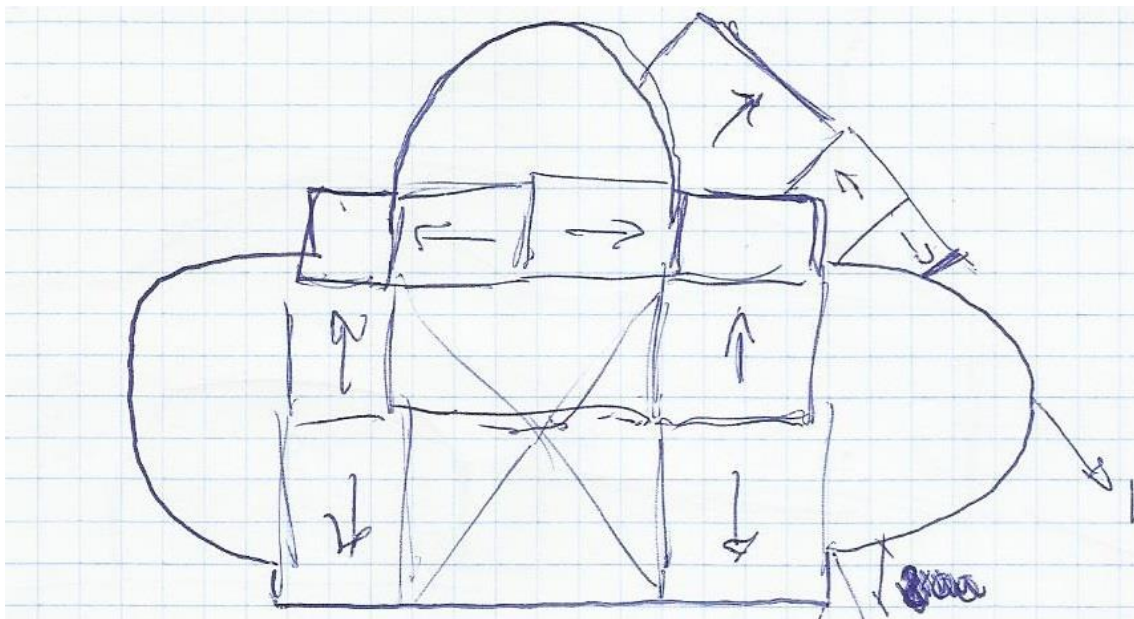


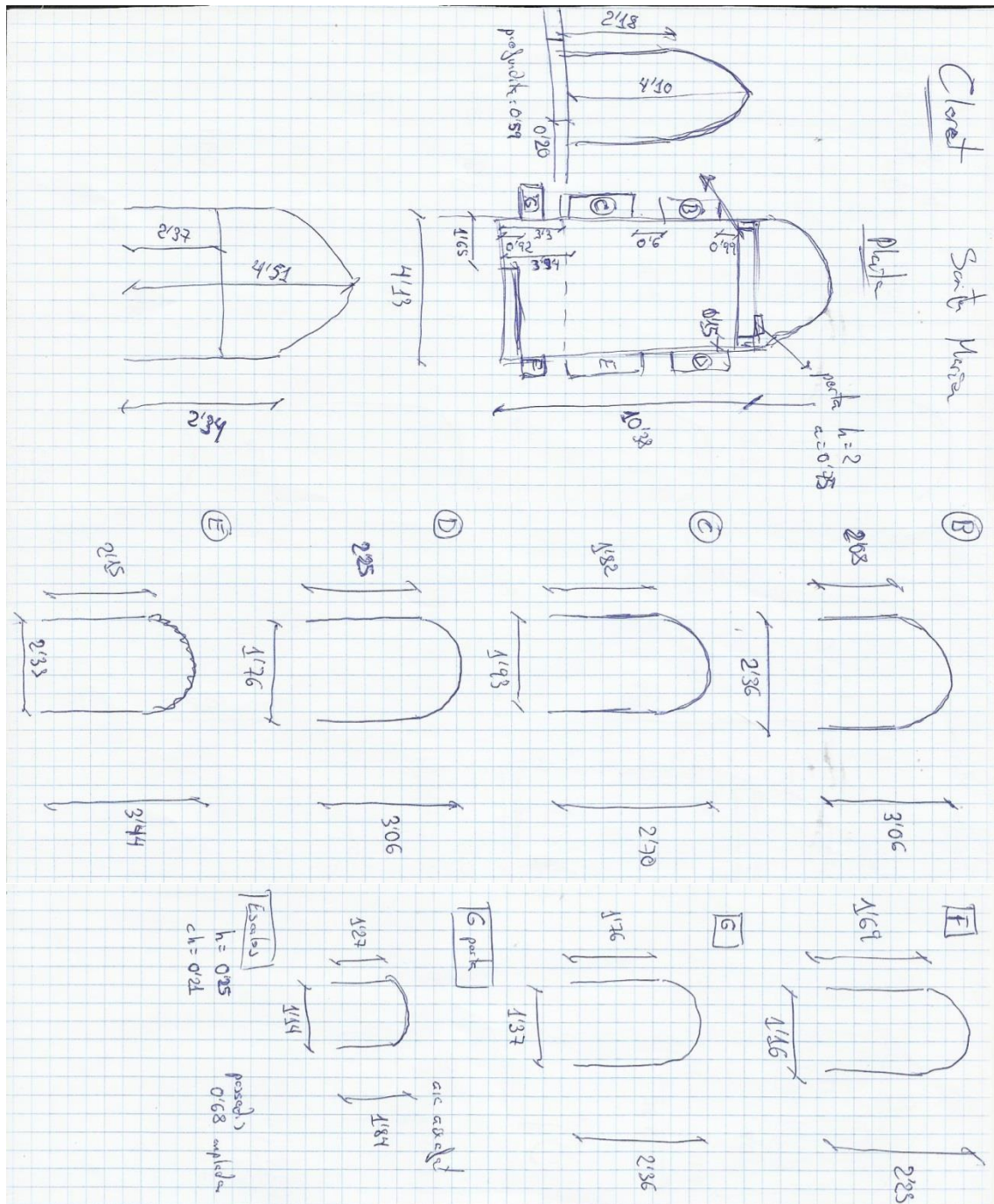


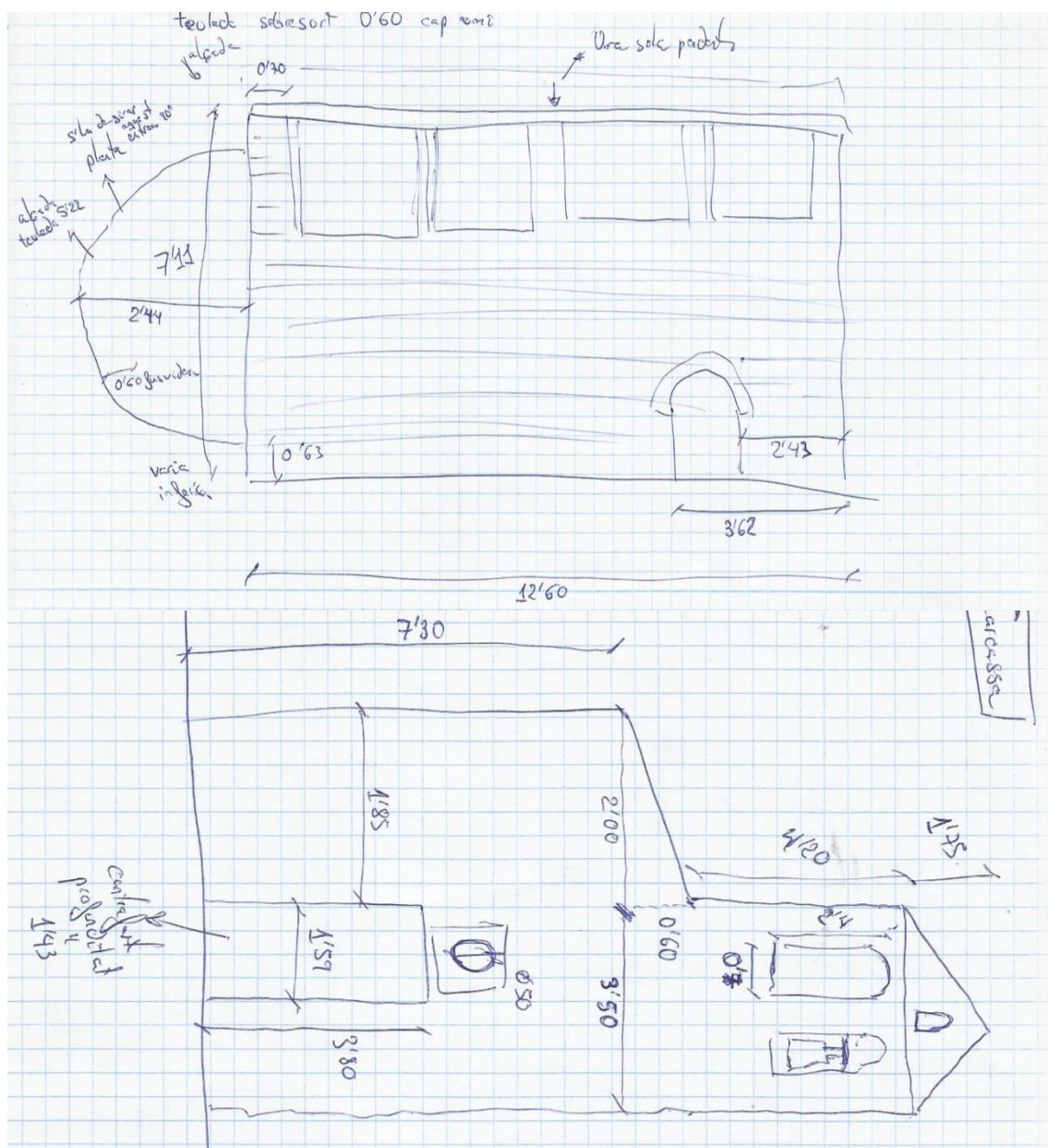


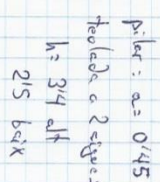
⑤ Port inferior.

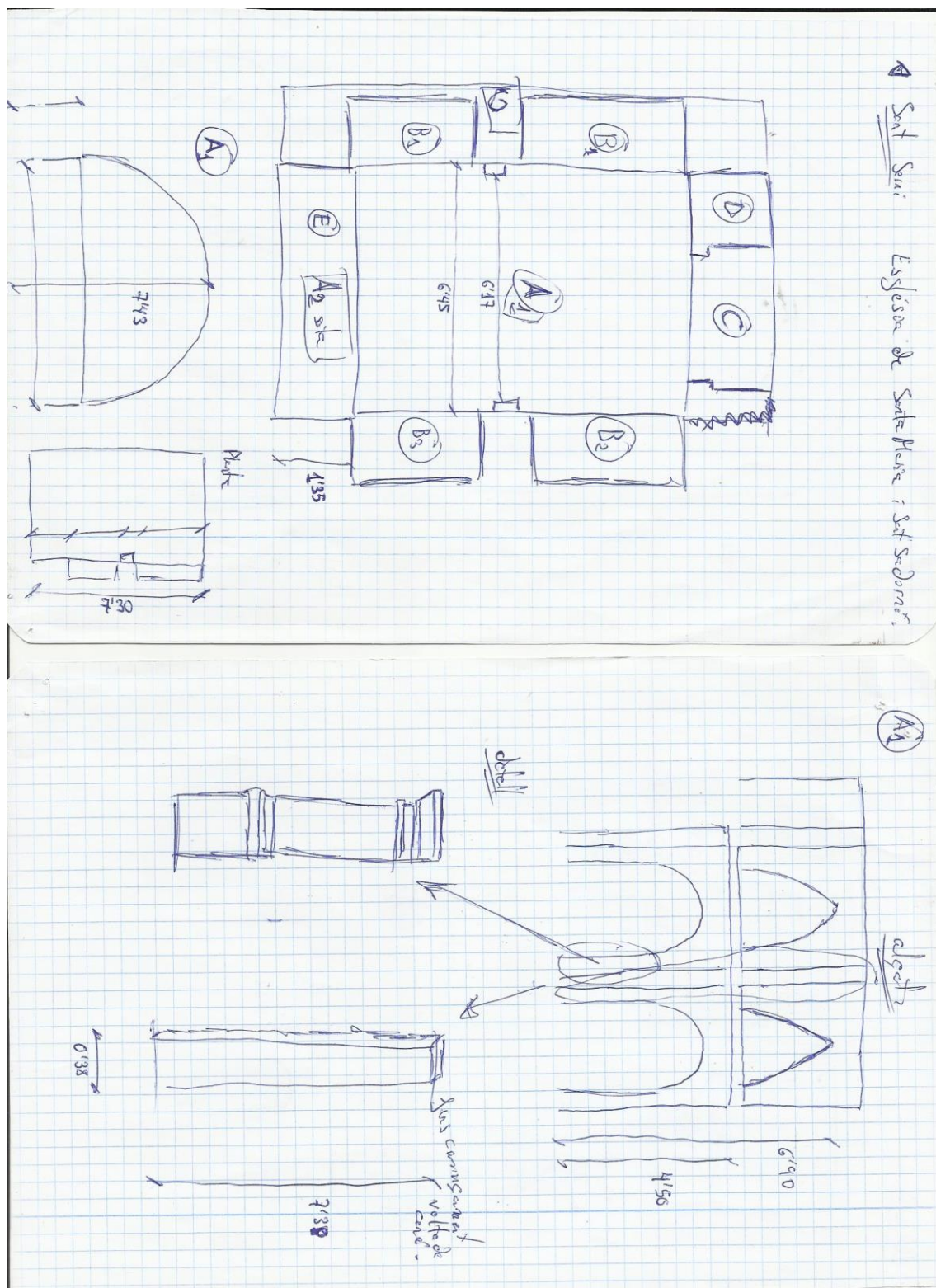


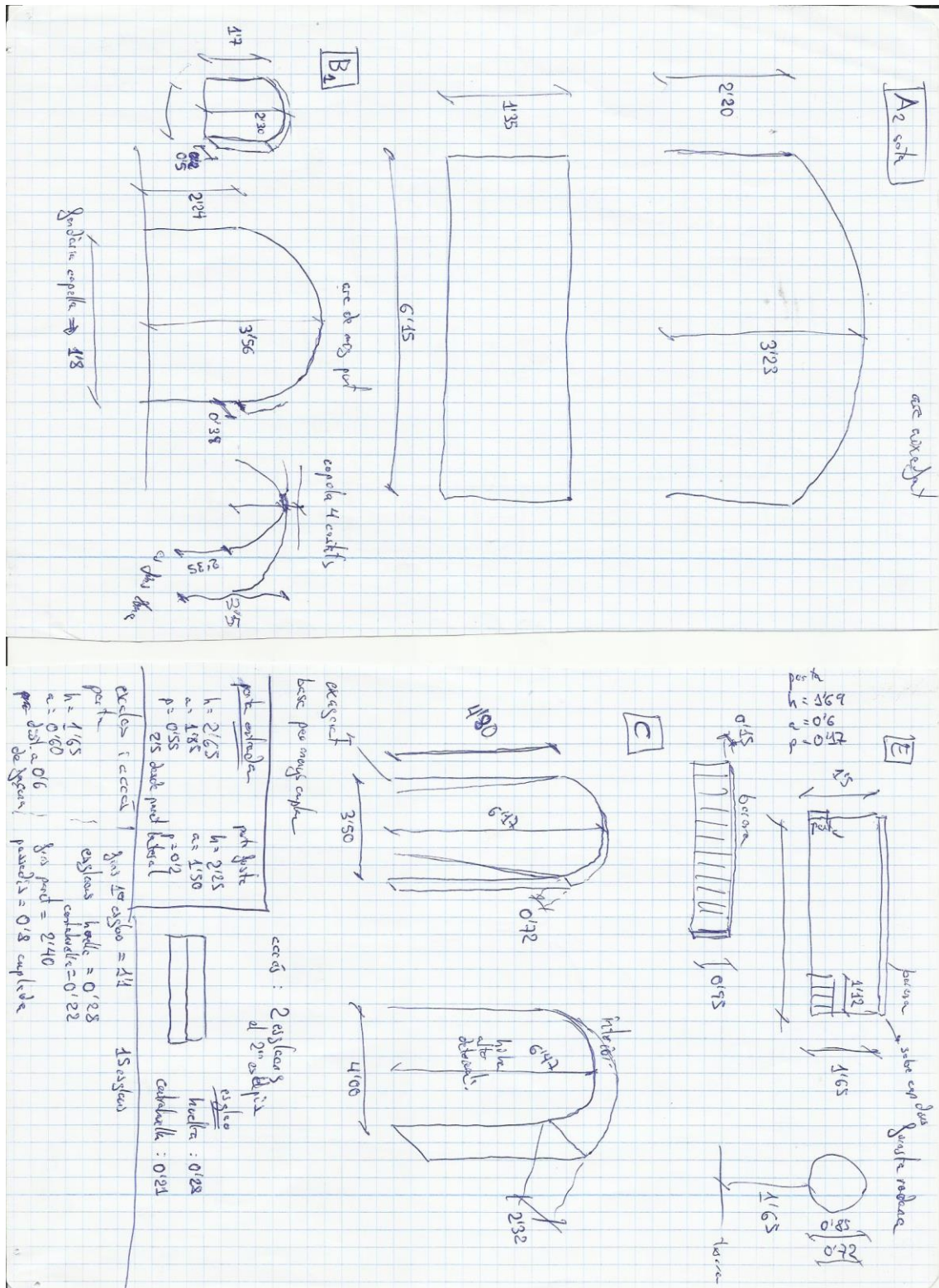


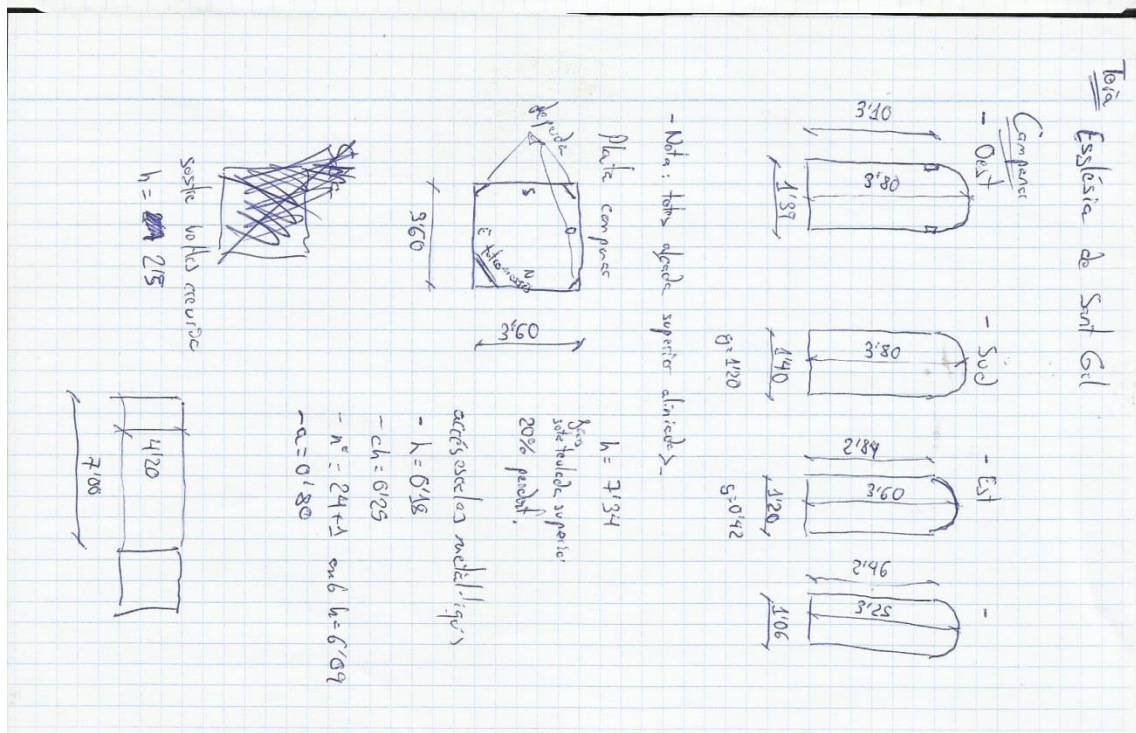
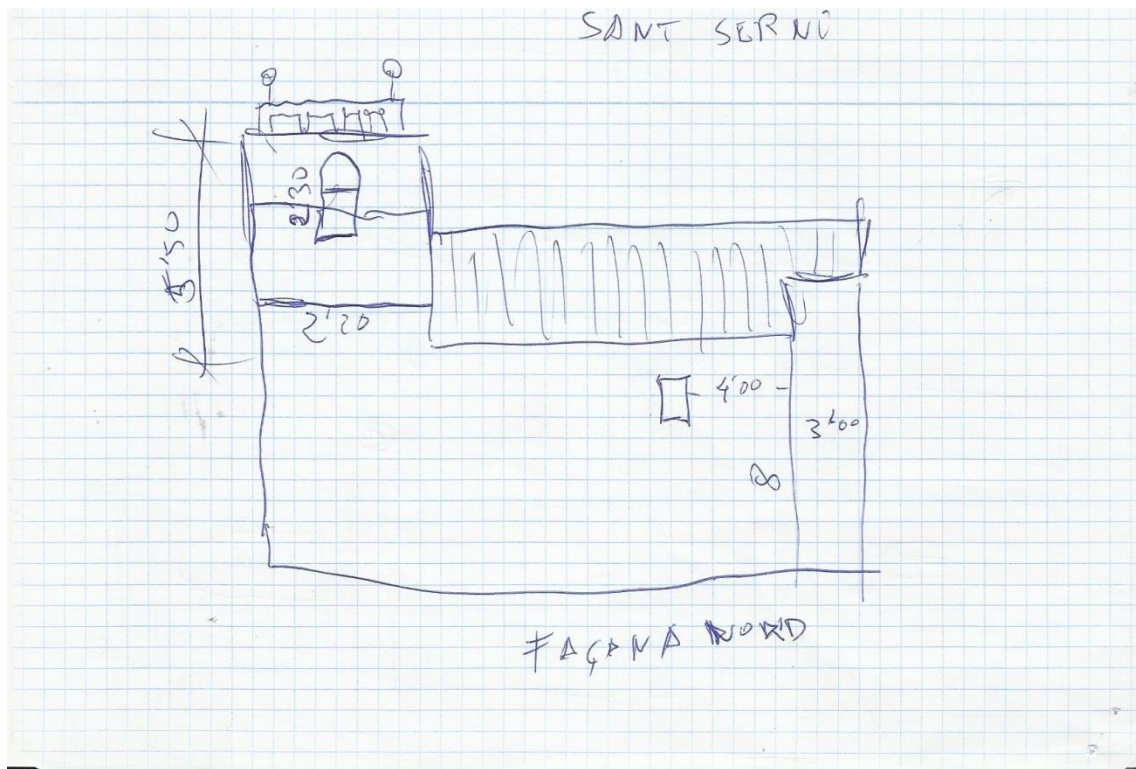












7. Vocabulari

A

absidiola

Absis petit o secundari 37, 129

absis

part de l'església situada a la capçalera que sobresurt de la façana posterior i que té planta semicircular i coberta de quart d'esfera.. 21, 32, 35, 37, 43, 45, 47, 48, 79, 81, 87, 97, 100, 102, 107, 110, 114, 117, 121, 123, 126, 127, 128, 129, 130

adovellat

fet amb dovelles

Peça més estreta d'un cap que de l'altre amb què es construeixen els arcs i les voltes.46, 83, 99, 112

arc de mig punt

és l'arc equivalent a mita circumferència 21, 24, 37, 38, 39, 46, 55, 57, 83, 87, 88, 97, 101, 111, 115, 123, 128

arc rebaixat

arc menor de 180º56, 86, 99, 102, 112, 133

arcuacions cegues

Arc normalment decoratiu, que te la llum paredada o és un arc..... 32, 97

argamassa

Mescla de calç, sorra i aigua usada per a ajuntar les pedres, les rajoles, etc., en les construccions.... 62, 79

B

balustrada

Barana de poca alçària formada amb balustres

Barana de poca alçària formada amb balustres..... 83, 86

bigues

Peça, generalment prismàtica, molt més llarga que alta i ampla que, disposada horitzontalment, serveix per a suportar les càrregues que no graviten directament sobre una paret o un pilar. 17, 68, 86, 96, 103, 112

brancals

Costat del mur que limita lateralment un portal, una porta o una finestra, especialment quan és de pedra.55

C

capelles

Part d'una església amb altar i advocació particular. 20, 24, 25, 41, 77, 88, 89, 90, 101, 115

capitells

Part superior d'una columna que corona el fust i sobre la qual reposa l'arquitrau. 130, 132

carreus

Pedra tallada ordinàriament en forma de paral·lelepípede rectangular, per a la construcció de murs, pilars, etc. 13, 15, 29, 39, 43, 62, 79, 83, 93, 97, 107, 110, 123

columnar

Que té forma de columna.....16

contrafort

Pilar, sortint, que fa cos amb un mur i li serveix de reforç perquè resisteixi a l'empenta de terres adossades, d'una volta, d'un arc, etc.38, 111, 113

cor

part de l'església reservada al clergat.20, 56, 86, 90, 114, 116

cròmllech

Conjunt de monòlits prehistòrics que formen un cercle.74

cúpula

Coberta formada per una superfície aproximadament semiesfèrica sobre un cilindre o un prisma de moltes cares que cobreix generalment el punt d'intersecció de la nau principal i el creuer d'alguns edificis monumentals, mitjançant la interposició de trompes.23, 115, 121

E

espadanya

Un 'campanar de paret o de cadireta és un coronament superior, per sobre de la teulada, de la façana o d'una qualsevol de les parets d'una església, amb un o diversos buits on són col·locades les campanes.46, 47, 53, 100, 111, 124

esqueixades

Deteriorar (una cosa) per l'ús.32, 33, 97

F

faixes llombardes

és un reforç vertical del mur, de poc gruix i sense base, normalment sense capitell32

fornícules

fornícula

Buit que es deixa en el gruix d'una paret per a col·locar-hi una estàtua, un altar, etc.16

frontó

Acabament triangular o de perfil corbat d'una façana o d'un pòrtic.14, 100, 111

G

galeria

Sala estreta i llarga74, 75, 76

Ll

llanternó

Element prismàtic o cilíndric situat en la part superior d'una coberta, d'una cúpula o d'una teulada per augmentar-ne l'elegància, la llum i, a vegades, ventilar-ne l'interior23

llinda

Fusta o pedra travessera que descansa sobre els dos muntants d'una porta i descarrega la paret superior.14, 34, 84

lloses

Element estructural que té poc gruix amb relació a les altres dues dimensions.74, 76, 97, 100

llunetes

Petita volta que resulta de la intersecció d'un semicilindre de generatrius horitzontals perpendiculars a les generatrius d'una volta de canó i que permet l'obertura de finestres altes en forma de mitja lluna..... 21, 56, 85, 90

M

megàlit

tipus de construcció feta amb gran pedres, que pertany al període neolític de la prehistòria..... 74, 76

monestir

Edifici destinat a habitatge d'una comunitat de monjos o de monges..... 121, 123, 149, 150

monolítics

Fet d'una sola pedra.....81

morter

Mescla de calç o ciment amb sorra i aigua que s'usa per a lligar les pedres, els maons, etc., d'una construcció. 53, 55, 66, 123

N

nau

Espai que s'estén al llarg d'una església i d'altres edificis, entre murs o rengleres d'arcades. .11, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 29, 32, 35, 37, 40, 41, 43, 45, 47, 51, 55, 56, 62, 79, 86, 87, 88, 90, 93, 97, 98, 101, 102, 103, 107, 113, 114, 121, 123

P

paraments

cara d'un mur o d'una paret 14

peanya

Peu o suport, de poca alçària, d'una estàtua, una columna, un vas o un altre motiu decoratiu.40

petxines

Porció triangular sota d'una cúpula compresa entre dos arcs torals.23

presbiteri

espai al voltant de l'altar major, reservat als presbíters, normalment emplaçat a un nivell més alt que la resta de la nau central21, 34, 40, 45, 47, 48, 56, 57, 59, 87, 89, 90, 121, 126, 128, 130

S

sageteres

Escletxa feta en un mur per a poder disparar sagetes a cobert dels enemics.65

sagristia

Lloc, a les esglésies, on es custodien els ornaments litúrgics i es revesteixen els sacerdots.21, 48, 54, 57, 81, 87, 102, 110, 114

sòcol

Cos inferior de l'exterior d'un edifici i d'altres construccions que compensa el declivi i les irregularitats del terreny i permet d'elevat el basament a un mateix nivell.33

solstici d'hivern

Físicament, el solstici d'hivern correspon al moment en què l'eix de rotació de la Terra es troba més allunyat a la direcció Terra-Sol..... 76

T

tambor

Mur cilíndric que serveix de base a una cúpula. 132

timpà

A l'edat mitjana, espai semicircular que constitueix la part superior d'una portalada romànica o gòtica, amb decoració escultòrica..... 34

trifori

Conjunt de finestres, originàriament triforades, de la tribuna o matroneu de la nau d'una església que donen a l'interior. 19

túmul

Monument sepulcral bastit damunt una tomba que té forma de turó de terra o de pedres. 74

V

vessants

que vessa 62, 100

volta

Estructura arquitectònica corbada que forma un sostre, sosté un cobert, una escala, etc., conformada amb elements que recolzen mútuament i exerceixen una pressió exterior suportada per parets, pilars, etc. 9, 19, 21, 22, 35, 37, 38, 41, 47, 56, 57, 67, 70, 85, 87, 90, 101, 113, 128, 130

volta de canó

volta generada pel desplaçament d'un arc de mig punt al llarg d'un eix longitudinal . 21, 35, 41, 56, 57, 85, 87, 90, 101, 113, 128

volta de creueria

característica de l'estil gòtic, formada per l'encreuament d'arcs apuntats coberts amb la plementeria, descarrega el pes a l'interior sobre els pilars de baquetons i a l'exterior sobre arcbotants i contraforts..... 19

8. Taula de il·lustracions

NUCLIS 1 CATALUNYA - LA SEGARRA.....	6
NUCLIS 2 LA SEGARRA - TORÀ.....	6
NUCLIS 3 TORÀ - NUCLIS	6
 TORÀ 1 SITUACIÓ AÈRIA.....	8
 ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 1 SITUACIÓ AÈREA.....	10
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 2 VISTA GENERAL	10
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 3 PLANTA GENERAL.....	11
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1	12
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2	12
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 6 FAÇANA NORD I FAÇANA EST	13
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 7 FAÇANA OEST	14
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 8 PORTA SECUNDARIA	14
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 9 FAÇANA SUD O PRINCIPAL.....	15
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 10 PORTA PRINCIPAL	16
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 11 CAMPANAR	17
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 12 REFORÇ	18
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 13 VOLTA DE CREUERIA	19
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 14 TRIFORI	19
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 15 COR.....	20
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 16 CAPELLES LATERALS	20
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 17 VOLTA DE CANÓ	21
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 18 PORTA PRINCIPAL	21
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 19 MOBILIARI CAPELLA GRAN	22
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 20 ACCÉS ESCALES	22
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 21 CAPELLA DEL ROSER.....	23
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 22 CAPELLA DEL DOLORS.....	24
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT GIL 23 CAMPANA	25
 L'AGUDA 1 VISTA AÈRIA	26
L'AGUDA 2 VISTA GENERAL	26
L'AGUDA 3 VISTES DEL POBLE DE TORÀ	27
L'AGUDA 4 RESTES DEL CASTELL	27
L'AGUDA 5 PORTAL	28
 ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 1 SITUACIÓ AÈRIA	29
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 2 FOTOGRAFIA PRINCIPAL	29
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 3 PLANTA GENERAL.....	30
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1 (RAJOS X)	30
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2 (RAJOS X)	31
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 6 REPRESENTACIÓ 3D - INTERIOR.....	31
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 7 ABSIS (FAÇANA EST)	32

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 8 FAÇANA NORD	32
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 9 FOSSA FAÇANA NORD	33
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 10 FAÇANA SUD	33
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 11 FAÇANA OEST	34
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 12 ESCALES ENTRADA I PRESBITERI	34
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 13 VOLTA INTERIOR NAU	35
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 14 ABSIS INTERIOR	35
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 15 SAGRISTIA	36
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 16	37
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 17	37
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 18	38
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 19 CAMPANAR.....	39
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 20 PICA BAPTISMAL.....	40
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 21 PILA PRESBITERI	40
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 22 BANCS DE SEURE	40
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE L'AGUDA 23 FOTOGRAFIA PLANTA INICIAL	41
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 1 SITUACIÓ AÈRIA	42
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 2 FOTO GENERAL	42
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 3 PLANTA GENERAL.....	43
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR (RAJOS X)	43
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 5 REPRESENTACIÓ 3D – INTERIOR.....	44
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 6 FAÇANA NORD	44
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 7 FAÇANA EST	45
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 8 FAÇANA SUD.....	45
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 9 FAÇANA OEST	46
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 10 PORTA ACCÉS	46
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 11 ESPADANYA	47
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 12 INTERIOR NAU	47
ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL 13 PRESBITERI	48
PUIG-REDON 1 SITUACIÓ AÈRIA	49
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 1 SITUACIÓ AÈRIA	50
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 2 VISTA GENERAL	50
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 3 PLANTA GENERAL.....	51
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1	52
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2	52
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 6 FAÇANA OEST O PRINCIPAL, AMB ESPADANYA	53
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 7 FAÇANA NORD	54
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 8 FAÇANA EST	54
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 9 FAÇANA SUD O D'ACCÉS.....	55
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 10 VOLTA.....	56
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 11 COR.....	56
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 12 PRESBITERI	57
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 13 CAPELLA	57
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 14 BANCS DE SEURE	58

CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 15 ALTAR	58
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 16 SARCÒFAG.....	59
CAPELLA SANT JOAN DE PUIG-REDON 17 INSCRIPCIÓ PORTA ENTRADA	59
VALLFEROSA 1 SITUACIÓ AÈRIA	60
VALLFEROSA 2 SITUACIÓ AÈRIA 2	60
VALLFEROSA 3 POBLE EN RUÏNES 1	61
VALLFEROSA 4 POBLE EN RUÏNES 2	61
VALLFEROSA 5 ESGLÉSIA DE SANT PERE	62
TORRE DE VALLFEROSA 1 SITUACIÓ AÈRIA	63
TORRE DE VALLFEROSA 2 SECCIÓ	64
TORRE DE VALLFEROSA 3 VISTA GENERAL	65
TORRE DE VALLFEROSA 4	66
TORRE DE VALLFEROSA 5 ENTRADA	66
TORRE DE VALLFEROSA 6 PLANTA ACCÉS O PRIMERA	67
TORRE DE VALLFEROSA 7 PLANTA CISTERNA.....	67
TORRE DE VALLFEROSA 8 PLANTA LATRINA PART 1	68
TORRE DE VALLFEROSA 9 PLANTA LATRINA PART 2	68
TORRE DE VALLFEROSA 10 INTERIOR MUR	69
TORRE DE VALLFEROSA 11 ESCALES.....	69
TORRE DE VALLFEROSA 12 CÚPULA	70
TORRE DE VALLFEROSA 13 ACCÉS SEGON NIVELL PLANTA CADAFAL	70
LLANERA 1 SITUACIÓ AÈRIA	71
LLANERA 2 ESGLÉSIA I CASTELL EN RUÏNES	72
LLANERA 3 CEMENTIRI	72
DOLMEN DE LLANERA 1 SITUACIÓ AÈRIA	73
DOLMEN DE LLANERA 2 VISTA GENERAL	73
DOLMEN DE LLANERA 3 VISTA LATERAL	74
DOLMEN DE LLANERA 4 VISTA FRONTAL	75
DOLMEN DE LLANERA 5 COBERTA	75
DOLMEN DE LLANERA 6 GALERIA	76
SANT SERNI 1 SITUACIÓ AÈRIA.....	77
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 1 SITUACIÓ AÈRIA	78
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 2 FOTO GENERAL.....	78
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 3 PLANTA GENERAL.....	79
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1	80
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2	80
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 6 FAÇANA NORD-EST.....	81
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 7 FAÇANA NORD-OEST	82
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 8 FAÇANA SUD-OEST	82

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 9 FAÇANA PRINCIPAL O SUD-EST	83
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 10 PORTA PRINCIPAL I FORNÍCULA	84
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 11 VOLTA INTERIOR.....	85
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 12 SOTA COBERTA	86
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 13 COR	86
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 14	87
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 15 ARCS LATERALS	88
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 16	89
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 17 BANCS DE SEURE	89
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA I SANT SADURNÍ 18 PINTURES	90
 FONTANET 1 SITUACIÓ AÈRIA	 91
 ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 1 SITUACIÓ AÈRIA.....	 92
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 2 VISTA GENERAL	92
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 3 ESCALES ACCÉS	93
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 4 PLANTA GENERAL	93
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1 (RAJOS X).....	94
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 6 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2 (RAJOS X).....	94
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 7 REPRESENTACIÓ 3D - INTERIOR 1	95
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 8 REPRESENTACIÓ 3D - INTERIOR 2	95
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 9 PORXO	96
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 10 FAÇANA SUD	97
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 11 FAÇANA EST.....	97
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 12 FAÇANA NORD.....	98
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 13 FAÇANA OEST	98
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 14 PORTA ACCÉS	99
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 15 CREU GREGA	99
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 16 ESPADANYA	100
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 17 COBERTA.....	100
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 18 VOLTA INTERIOR.....	101
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 19 CAPELLES.....	101
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 20 FINESTRA I ESCALES PLANTA SUPERIOR ABSIS	102
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 21 COR	102
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 22 BANCS DE SEURE	103
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 23 FONT BAPTISMAL.....	103
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 24 SARCÒFAG	103
ESGLÉSIA SANT MIQUEL DE FONTANET 25 CEMENTIRI.....	104
 CLARET 1 SITUACIÓ AÈRIA	 105
 ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 1 SITUACIÓ AÈRIA.....	 106
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 2 VISTA GENERAL 1	106
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 3 VISTA GENERAL 2	107
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 4 PLANTA GENERAL	108
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1.....	108

ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 6 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2.....	109
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 7 ABSIS	110
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 8 FAÇANA OEST	111
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 9 FAÇANA NORD O PRINCIPAL	112
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 10 PORTA D'ACCÉS.....	112
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 11 VOLTA DE CANÓ I CONTRAFORT INTERIOR.....	113
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 12 COR	114
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 13 ARC OGIVAL	114
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 14 CAPELLES LATERALS	115
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 15 CAPELLA PETITA	116
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 16 ESCALES COR	116
ESGLÉSIA SANTA MARIA DE CLARET 17 MOBILIARI	116
CELLERS 1 SITUACIÓ AÈRIA	118
CELLERS 2 NUCLI	118
CELLERS 3 RUÏNES DEL CASTELL	119
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 1 SITUACIÓ AÈRIA.....	120
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 2 VISTA GENERAL.....	120
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 3 PLANTA GENERAL	121
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 4 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 1.....	122
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 5 REPRESENTACIÓ 3D - EXTERIOR 2.....	122
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 6 PATÍ ENTRADA	123
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 7 FAÇANA PRINCIPAL O OEST	124
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 8 ESPADANYA	124
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 9 PORTA I FINESTRA PRINCIPAL	125
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 10 ABSIS POSTERIOR	126
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 11 SALA ANNEXA	126
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 12 ABSIS LATERALS	127
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 13 CIMBORI	128
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 14 ABSIS PRINCIPAL INTERIOR.....	128
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 15 ABSIS LATERALS INTERIORS	129
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 16 ABSIDIOLES	129
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 17 ESCALES INTERIOR.....	130
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 18 CRIPTA.....	131
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 19 CAPÍTELL DECORAT	132
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 20 MOBILIARI	132
MONESTIR SANTS CELDONI I ERMENTER 21 COBERT.....	133
RUTA 1 RECORREGUT COMPLET	134
RUTA 2 TORÀ - L'AGUDA	135
RUTA 3 DADES TORÀ - L'AGUDA	135
RUTA 4 L'AGUDA (NUCLI) - ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL	136
RUTA 5 DADES L'AGUDA (NUCLI) - ERMITA SANT SALVADOR DEL COLL	136
RUTA 6 L'AGUDA - PUIGREDON	137
RUTA 7 DADES L'AGUDA - PUIGREDON	138
RUTA 8 PUIGREDON - VALLFEROSA.....	139

RUTA 9 DADES PUIGREDON - VALLFEROSA	140
RUTA 10 VALLFEROSA - DOLMEN DE LLANERA	141
RUTA 11 DOLMEN DE LLANERA - LLANERA (NUCLI).....	142
RUTA 12 DADES DOLMEN DE LLANERA - LLANERA (NUCLI)	143
RUTA 13 LLANERA - SANT SERNI.....	144
RUTA 14 DADES LLANERA - SANT SERNI	144
RUTA 15 SANT SERNI - FONTANET	145
RUTA 16 DADES SANT SERNI - FONTANET	145
RUTA 17 FONTANET - CLARET	146
RUTA 18 DADES FONTANET - CLARET	146
RUTA 19 CLARET – CELLERS	147
RUTA 20 DADES CLARET - CELLERS.....	148
RUTA 21 CELLERS (NUCLI) - MONESTIR DE CELLERS	148
RUTA 22 DADES CELLERS (NUCLI) - MONESTIR DE CELLERS.....	148
RUTA 23 CELLERS (MONESTIR) - TORÀ.....	149
RUTA 24 DADES CELLERS (MONESTIR) - TORÀ	149
RUTA 25 TORÀ NUCLI	150
 POST DIRECCIONAL 1.....	 152
 POST INFORMATIU 1 EXEMPLE BLOC.....	 153
POST INFORMATIU 2	154
 BANC ANNEX AL POST INFORMATIU 1	 154

9. Bibliografia

Entitats

1. Ajuntament de Torà
2. Rectoria de Torà

Documents

1. Inventari del Patrimoni Arqueològic, Arquitectònic i Artístic de la Segarra (Volum II Torà)
2. Plànols del projecte de restauració de l'església de Sant Gil de Torà. Autor: Doctor arquitecte: Antoni Companys Ferran.
3. Projecte de la Documentació 3D de la Torre de Vallferosa Torà (Segarra). Plànol secció 06_Disposició_Plantes_A1.

Pàgines web

1. www.tora.cat
2. www.catalunyamedieval.es
3. www.catalunya.com
4. <https://es.wikipedia.org>
5. www.enciclopèdia.cat
6. Dilc.org